

Kárpátaljai Hírmondó

II. évfolyam 2. szám, 2006. június

Kovács Vilmos

Testamentum

Uram, emeld fel csontig nyűtt testem,
s fűjd el belőle múlt lobogások
füstölgő üszkét.

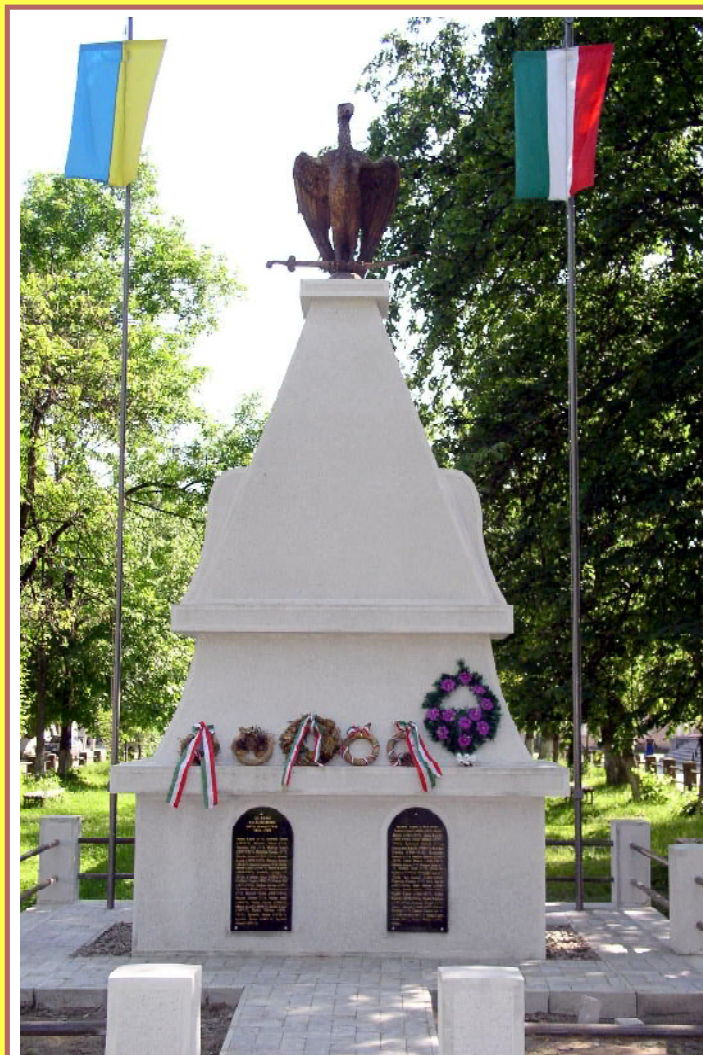
Ismerd fel bennem halandó másod,
ki most fekete árnyadra estem,
s hozzá szegeznek lázvörös tüskék.

Uram, megjárta én is a poklod,
ha teremtesed csodája hívott,
kiosztva részem.

Semminek sok volt, de csillaggal írott.
Uram, mostantól több lesz a gondod,
s műved, a csoda, késve lesz készen.

Uram, maradt itt még néhány bolond,
s ha most felemelsz, mindőjük nevét
füledbe mondom.

Oszd fel közöttük poklunknak felét.
Homlokuk jeles, nyakukban kolomp.
S vigyázzunk rájuk ott a porondon.

A viski I. világháborús emlékmű

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiokról
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja váraiban
- * Volt egyszer egy népszínház
- * Mementó
- * Híres szülötteink
- * Hitélet
- * Népszerű tudomány

KÁRPÁTALJAI

Hírmondó

II. évfolyam, 2. szám
2006. június

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Nagy Zoltán Mihály,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

Kéziratokat nem őrzünk meg és
nem küldünk vissza. Az aláírt cikkekért
a szerzők viselik a felelősséget. A szerkesztőség fenntartja az írá-
sok szellemét és tartalmát nem érintő
rövidítések jogát.

OTP számlaszámunk:
1171103420834951

Megjelenik 500 példányban.

A lap megjelenését az Illyés
Közalapítvány támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A tartalomról

- * Szervezeti élet
- * Kárpátaljai napok Budapesten
- * Kihelyezett ülés Beregszászban
- * Kapcsolatépítés
- * Képzőművészeti kiállítás a szakember szemével
- * Hírünk a világban
- * Hitélet
- * “Ballag már a vén diák...”
- * Gyökerek
- * Kopogtató: Mit csinál most Garanyi József
festőművész?
- * Volt egyszer egy népszínház...
- * Kárpátalja várai: Dolha
- * Kárpátalja neves szülöttei
- * Korkép
- * Népszerű tudomány
- * Szülőföldünk meséi
- * Irodalom
- * Emlékezzünk régierekről
- * Nemcsak nőknek
- * Szabadidő
- * Könyvespolc
- * Erről-arról
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből

“Legnagyobb bátorság a remény”

Illyés Gyula beregszászi mellszobrán olvasható a fenti bölcsesség, amelybe a szülőföldön maradtak gyakran megkapaszkodnak.

Nyár van. Virágszirmokkal hinti be a természet az anyaföld emberi nemtörődomségtől megsebzett testét és reményekkel balzsamozza be lelkünket. Igazán ránk fér egy kis kényeztetés: fáradtak és meggyötörtek vagyunk. Egyik ismerősöm, utalva az egykor híres jelmondatra, keserűen jegyezte meg: az a baj, hogy a munkásosztály tagjai nemcsak a láncukat vesztették el, hanem sokan a munkahelyüket is. Egyre többen kerülnek a létminimum alá, soha nem volt nagyobb szükség a szolidaritásra.

Szolidaritásról szeretnék írni, de sokszor úgy érzem: elgépiesedett világunkban szívesebben adakozunk “arc nélküli” embereknek, mint olyanoknak, akiknek a magunk szemével látjuk a sebeit, mert esetleg mélyen, a kő alatt megszólalna a lelkiismeretünk. Nem,

már régen nem vagyunk szolidárisak egymással, farkastörvények uralkodnak mindenütt. Ha ma Jézus végigmenne a földön, érdek és hátsó gondolat nélkül vajon hányan osztanák meg vele vacsorájukat?

Szívtelenek lettünk, mert olyan helyzetbe kényszerített bennünket a sors, amiben senki nem érzi jól magát. Pedig szívesen megfürdetnénk a lelkünket egymás szeretetében és megbecsülésében, ha mernénk őszinték lenni és nem félnénk attól, hogy érzélgőseknek találhatunk, mert már számtalanszor arcul ütött bennünket a racionalitás.

Félünk a csalódásoktól, attól, hogy kihasználják jóhiszeműségünket. Félünk megmutatni igazi énünket, rejtegetjük Isten képére formált arcunkat. Pedig virágszirmokkal hinti be a nyár ezt a szép világot. Tanuljunk meg mosolyogni, legyünk bátrak. Ne feledjük: “Legnagyobb bátorság a remény...”

FÜZESI MAGDA

Vers mindenkinek

Wass Albert

A láthatatlan lobogó

Konok hűséggel hordozom
az úttalan bozótokon.

Seb a vállam és seb a markom,
de fogom, viszem és megtartom.

S fogcsikorgatva hirdetem:
nem ért véget a küzdelem!

Mert valami még megmaradt.
Görcs zsibbasztja a markomat,

de markomban még itt a Szó:
a láthatatlan lobogó!

Ereklyém. Kincsem. Fegyverem.
Magosra tartom s lengetem!

És védem, foggal és körömmel!
Vad dühvel és örült örömmel!

És mentem, mindeneken által,
intépő, végső akarással!

Dúlt otthonom rég összedőlt.
Kifordult alólam a föld.

Társaimat ár elsodorta.
Mögöttem ég a poklok pokla.

Elöttem vad sziklák merednek.
De nekivágok a meredeknek!

Mert élek még! Ha törten is,
ha vérben is, ha görcsben is.

még ha utolsó is vagyok
kit az özönvíz meghagyott,

de harcom végigharcolom
s a lobogót megmarkolom!

Megmarkolom és nem hagyom,
ha le is szakad a két karom,

ha két lábam térdig kopik,
de feljutok a csúcsokig!

S utolsó jussomat, a Szót,
ezt a szent, tépett lobogót

kitűzőm fent az ormokon,
s a csillagoknak meglobogtatom!

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Nemzetközi ifjúsági együttműködések támogatása IFJÚSÁG 2000–2006 Program

Kiíró: Európai Bizottság

Pályázatkezelő: Mobilitás

Pályázhatnak: Ün. “programországok” valamelyikében bejegyzett, jogi személyiséggel rendelkező nem-kormányzati ifjúsági szervezetek, helyi, vagy regionális intézmények.

Beadási határidő: 2006. szeptember 1., 2006. november 1. (november 2).

A pályázat általános célja: Esélyteremtés a magyarországi fiatalok minél szélesebb köre számára európai, nemzeti és személyes hovatartozásuk közvetlen megélésére, valamint a fiatalok nyitottságra és tevékeny életre való ösztönzése iskolán kívüli tevékenységek formájában.

A pályázat célcsoportja: magyarországi 15-25 év közötti (az Európai Önkéntes Szolgálat esetében 18-25 év közötti) fiatalok, a velük foglalkozó ifjúsági munkázatok és szakemberek, önálló ifjúsági csoportok, nonprofit szervezetek, intézmények, önkormányzatok.

2006. évi keretösszeg: 2 825 393 euró.

A pályázatokat csak postai úton vagy személyesen lehet benyújtani. Az első esetben mindig a postai bélyegző dátuma számít. Személyesen a határidő napján 16.00 óráig lehet leadni a pályázatokat a Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatóságának titkárságán (1145 Budapest, Amerikai út 96. III. em.).

Pályázni csak az e célra rendszeresített pályázati űrlapokon lehet! A magyar nyelvű űrlap és a részletes kiírás letölthető a www.mobilitas.hu honlapról, illetve a Mobilitás budapesti és regionális irodáitól is kérhető.

Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatósága, 1145 Budapest, Amerikai út 96. Telefon: (1)-273-4295, www.mobilitas.hu, e-mail: palyazatok.eu@mobilitas.hu.

Kárpátaljai Napok Budapesten

A Kárpátaljai Szövetség (illetve a Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közössége) 2006. március 31-én, illetve április 1-jén tartotta hagyományos tavaszi találkozóját, amelynek keretében több érdekes programra is sor került. A rendezvénysorozat péntek délután nyelvi és irodalmi fórummal kezdődött, képzőművészeti tárlattal és könyvbemutatóval folytatódott, szombaton közgyűlést tartottak, aztán kulturális program várta az érdeklődőket.

Sebestyén Árpád, Benda István és Karmacs Zoltán

A Magyarok Házában egybegyűltek Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke köszöntötte, majd megnyitotta a nyelvészeti konferenciát. Karmacs Zoltán, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára előadásában a kárpátaljai nyelvészeti kutatások eredményeiről számolt be. Beszélt a vegyes házasságokon belüli nyelvhasználatról, szólt arról, hogy a kárpátaljai tudományos megfigyelések szervesen kapcsolódnak azokhoz a kutatásokhoz, amelyek Magyarországon, a Felvidéken, Erdélyben, illetve a Délvidéken folynak. Sebestyén Árpád, a Debreceni Egyetem nyugalmazott tanára, felkért hozzászóló örömdetesnek nevezte, hogy ilyen komoly nyelvészeti kutatómunka folyik a Magyarországtól elszakított területeken. A Kárpátalján végzett felméréseket azért kíséri figyelemmel, mivel az 1969–1970-es

Habda László alkotása

tanévben egy évig az Ungvári Állami Egyetem magyar tanszékén tanított, illetve Kárpátalján nyelvjáráskutatással is foglalkozott. A rendezvény végén Vári Fábián László József Attila-díjas költő külön megköszönte a tanár úrnak az akkori, élményszámba menő előadásokat.

Benedek Katalin és Kutlán András

A konferencia után Kutlán András képzőművész, az alkotóközösség társelnöke jóvoltából retrospektív képzőművészeti kiállítást tekinthettek meg az érdeklődők. Benedek Katalin mélyreható elemzése (amelyet a művészettörténész engedélyével lapunkban teljes terjedelmében közlünk) sokáig emlékezetes lesz a műértő közönség számára.

A péntek esti rendezvény záróakordja a könyvbemutató volt. Lator László Kossuth-díjas költő, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének elnöke szólt Czébely Lajos Visk, Igyártó Gyöngyi „A máramarosi koronavárosok”, illetve P. Lator Ilona „Kimegy a lelke, marad a test” című könyveiről. Hangsúlyozta, hogy elsősorban szociográfiai könyvek kerülnek bemutatásra. S. Benedek András iroda-

Lator László költő

lomtörténész, az alkotóközösség társelnöke külön-külön szólt a kiadványokról. Elmondta: Czébely Lajos Visk című könyve bővelkedik történelmi és földrajzi tudnivalókban. Igyártó Gyöngyi monográfiája a magyar jogtörténethez szolgálhat adalékkal. P. Lator Ilona könyvéből a viski temetkezési szokásokkal kapcsolatban tudhatunk meg érdekes adatokat. Sajnálatos módon a három szerző nem tudott részt venni a könyvbemutatón. Szép gesztus volt Vári Fábián László pályatárstól, hogy felvállalta Czébely Lajos képviselőt, s mint mondta, nagyköveteként szól a távol lévő íróról.

Befejezésül Kárpátalja két fiatal alkotója, Bakos Kiss Károly költő, illetve Lengyel János prózaíró olvasták fel egy-egy írásukat. A konferencián és a könyvbemutatóon részt vett Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke is.

A rendezvénysorozat április 1-jén délelőtt a Kárpátaljai Szövetség XVII. közgyűlésével folytatódott. A fórumot Benda István elnökségi tag, a levezető elnök nyitotta meg. Köszöntötte a vendégeket: Szabó Lászlót, a Határon Túli Magyarok Hivatala főosztályvezetőjét, Gajdos Istvánt, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, illetve az Ukrajnai Magyar Demokrata Párt elnökét, Beregszász megyei jogú város polgármesterét, dr. Báthory Katalint, a Kárpátaljai Szövetség egykori

Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke

főtitkárát, a Szövetség örökös tagját, aki a Százak Tanácsát képviselte a fórumon, Vass Istvánt, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség elnökét, Révész Györgyöt, illetve Csobay Zsófolt, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság elnökségi tagjait, Kocsis Mariannát, a Kárpátaljai Magyar Oktatási Tanács elnökét, Micik Juliannát, a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola igazgatóját, Vári Fábián László József Attila-díjas költőt, Hegedűs Csillát, az Ukrajnai Magyar Krónika című lap tudósítóját, Juhász Istvánt, a Kárpátaljai Szövetség budakeszi szervezetének elnökét, Kovács Ferencet, az ungvári járási Eszeny község polgármesterét, Szabó Tibort, az eszenyi Ritmus néptáncscsoport vezetőjét.

Ezt követően Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke beszámolt a

A konferencia közönsége

Kárpátaljai Napok Budapesten

Szövetség 2005. évi munkájáról, illetve a 2006. évi feladatokról. Alább kivonatossan idézünk beszámolójából, illetve az elnök úrral együtt elevenítjük fel a múlt esztendő történéseit.

Örömmel konstataulta, hogy megszületett a Kárpátaljai Szövetség lapja, a Kárpátaljai Hírmondó, amely kárpátaljaiakról szól kárpátaljaiaknak. Mint elmondta, a folyóirat létrejött az azoknak a szakembereknek köszönhető, akik részt vállaltak a szerkesztésében. A laphoz az első gratulációt Amerikából, egy, a kárpátaljai civil kezdeményezéseket jelentősen támogató honfitársunktól kaptuk. A lap megjelenését elsőként a Nemzeti Civil Alapprogram támogatta, majd anyagilag az Illyés Közalapítvány, illetve a Határon Túli Magyarok Hivatala is hozzájárult ahhoz, hogy a folyóirat napvilágot lásson.

Eredményesnek tartotta az elmúlt esztendőt, hiszen a Szövetség több jelentős rendezvényt szervezett. Az elnökség az elmúlt években Balatonföldváron tartott író-olvasó találkozókra érezte annak fontosságát, hogy fórumot kell biztosítani a kárpátaljai íróknak, művészeknek alkotásaik bemutatásához. Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke segítségével nem sikerült volna igazán színvonalasan megrendezni az említett találkozót. A Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének létrejöttét kárpátaljai testvérszervezeteink, a szülőföldön alkotó írók, költők, művészek is örömmel fogadták, működését szükségessé tartják. 2005. szeptember 9-én a KIKMMAK alakuló ülésén jelen volt Pomogáts Béla irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának elnöke, aki támogatásáról biztosította az alkotóközösséget és kimondta a kárpátaljai magyarság életében komoly horderejű mondatot: „A nemzeti egység, legalább ebben a körben helyreállt...”

Nem véletlen, hogy a közösség vezetésében részt vállalt Lator László költő, S. Benedek András irodalomtörténész, Kutlán András képzőművész: az idősebb generáció tagjai fontosnak tartják, hogy támogassák a Kárpátalján alkotó, illetve az anyaországba áttelepedett fiatal szerzőket, akik a közösségen belül elsősorban együttműködésre, érdeklődésre számíthatnak.

A Kárpátaljai Szövetség egyik kiemelt feladata a kárpátaljai fiatalokkal való foglalkozás. A programokban egy évtizede szerepel a középiskolások jutalomnyaraltatása. Az első években ennek szociális indokai voltak. A 2005. évi Nemzeti Civil Alapprogramnál történt sikeres pályázat lehetővé tette, hogy a táboroztatásnak nevelési célkitűzése is legyen, így az elnökség honismereti táborra fejleszt-

tette a diákok találkozóit. A visszajelzések azt bizonyították, hogy mind a diákok, mind a tanárok körében nagy sikerűk volt a honismereti programoknak. Sok diák számára volt felejthetetlen élmény a táborozás, hiszen többségük még nem jutott el Budapestre. Ugyancsak 2005-ben a tavaszi, illetve az őszi szünetekben két honismereti táborot sikerült szervezni, amelyek programjait a résztvevők, a szervezők, az előadók elképzelései alapján állították össze.

Néhány szót a balatonföldvári találkozóról. Mint említettük, 2005. szeptember 9-én megalakult az alkotóközösség. E találkozó másik fénypontját a kiállítások rendezése jelentette. Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója (aki „100 képből szárféleképpen” sorozatával több ízben kápráztatta már el a dokumentumfotók iránt érdeklődőket) ezúttal „Tűzről pattant legények – régen és most, 1938–2005” címmel a tűzoltókról készített fényképekkel lepte meg az egybegyűlteket. Kuriózumszámba menő fotókat láttunk a múlt évben tűzkárt szenvedett beregszászi Arany Páva étterem (az egykori Beregmegyei Úri Kaszinó) épületének olasztáról is.

Jó volt látni a kárpátaljai és a Magyarországra áttelepült alkotók közös seregszemléjét. Kádas Katalin és Koszták István beregszászi gyökerű festőművészek néhány szép festménnyel mutatkoztak be a különböző régiókból érkezett műpártolóknak, Prófusz Marianna, a népművészet mestere, a Beregszász székhelyű Bereg Alkotóegyesület elnöke pedig a saját, az alkotóegyesület népművész tagjai, illetve tanítványai, a Nagyberegi Középiskola diákjai kézimunkáit hozta el a találkozóra.

Sor került a hagyományos elnöki beszámolóra, volt könyvbemutató, író-olvasó találkozó, műkedvelő előadás, amellyel a beregszászi nyugdíjasklub tagjai örvendeztették meg a résztvevőket.

A Kárpátaljai Szövetség 2005. évi tevékenységének utolsó momentuma volt, hogy a Határon Túli Magyarok Hivatala 400 ezer forint támogatását elnyerve sikerült 1180 darab karácsonyi ajándékcsomagot kiosztani 24 kárpátaljai település – Mátyfalva, Forgolány, Tiszabökény, János, Dercen, Fornos, Balázsér, Kaszony, Rafajnaújfalva, Zápszony, Kisdobrony, Rát, Tiszaásvány, Csoma, Halábor, Kigyós, Beregújfalva, Oroszi, Csetfalva, Csonkapapi, Bótrágy, Gut, Gát, Nagydobrony – óvodáiban.

Az elvégzett munkához tartozó pénzügyi fedezet biztosításáról, a Szövetség gazdálkodásáról Salgó József, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke számolt be. Ez a 2005. évben nem kevés gondot okozott

az elnökségnek, illetve az ezért felelős két társelnöknek.

Damjanovics Imre, a Felügyelő Bizottság elnöke jelentést tett a Szövetség gazdálkodásának ellenőrzése során tapasztaltokról.

A közgyűlésen elhangzott beszámolóhoz dr. Böszörményi József tagtársunk azzal a javaslattal kapcsolódott, hogy a Kárpátaljai Szövetség elnöksége találja meg a módját a Kárpátalján tevékenykedő két magyar párt vezetőségeinek összebékítésére, kezdeményezze együttműködésüket.

Benda István vezető elnök szavazásra bocsátotta a beszámolókat. A küldöttek a beszámolókat egyhangúlag, elenszavazat és tartózkodás nélkül elfogadták.

Ezután tájékoztatókra került sor. Füzési Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője a Kárpátaljai Szövetség lapja megjelenésének előzményeiről szólt, majd beszámolt a szerkesztőbizottság terveiről.

Gortvay Gábor, a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára a Kárpátalján szervezett tehetséggondozó táborokról beszélt.

Géczy Tihamér, a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetének elnöke a közösség tevékenységéről tájékoztatót.

A közgyűlésen szót kért Csobay József, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság elnökségi tagja, aki elmondta: a Baráti Társaság a kölcsönös segítségnyújtás jegyében felkéri a Kárpátaljai Szövetséget egy együttműködési szerződés aláírására.

Laurenszky Ernő, a Nagy Imre Társaság budapesti szervezetének elnöke arra kérte a Kárpátaljai Szövetség elnökségét, járjanak közbe az ukrainai hatóságoknál, hogy az 1956-os forradalom 50. évfordulója kapcsán emléktáblával jelölhessék meg az ungvári börtön épületét, a szabadságharcosok raboskodása színhelyét.

Kocsis Árpád tagtársunk javasolta, a Kárpátaljai Szövetség forduljon olyan felhívással a tagsághoz, hogy írja meg mindenki az önéletrajzát, tanulságul az utókornak, mennyi szenvedésen ment át az idősebb nemzedék.

Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke támogatta dr. Böszörményi József javaslatát, miszerint módot kell találni a kárpátaljai magyar szervezetek vezetői összebékítésére, együttműködésük segítésére.

Szólt arról, hogy szükség van fiatalokból álló szekció létrehozására, ebben az esztendőben a Szövetség erre a feladatra helyezi a hangsúlyt, ehhez kéri a tagság segítségét.

Kárpátaljai Napok Budapesten

Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, illetve az Ukrajnai Magyar Demokrata Párt elnöke, Beregszász megyei jogú város polgármestere tájékoztatta a közgyűlés küldötteit az Ukrajnában

Gajdos István, Beregszász polgármestere

lezajlott választások eredményeiről. Szólt arról is, hogy a kárpátaljai magyarság körében tapasztalható közömbösség ellenére (100 ezer kárpátaljai magyarból csak 37-en szavaztak magyar pártokra, vagyis a kárpátaljai magyarság több mint fele ukrán pártra szavazott) eredményesnek tartja a választásokat, hiszen a magyar települések polgármestereinek többsége magyar. Jók a kapcsolataik a magyarországi politikai és civil szervezetekkel, bízik abban, hogy a Kárpátaljai Szövetséggel való együttműködésük a továbbiakban is erősödni fog.

Gubcsi Lajos, a Magyar Művészetért-díj kuratóriumának elnöke a Magyar Művészetért-díj kuratóriuma, illetve a Herendi Porcelán Manufaktúra döntése értelmében a Kárpátaljai Szövetséget sokrétű tevékenységéért Bartók Béla-emlékdíjjal tüntette ki.

Az eszenyi Ritmus táncegyüttes

A közgyűlés után a Szabó Tibor vezette eszenyi Ritmus néptáncegyüttes adott műsort.

Tudósítónk

Ungvidékiek kézfogása

Ung megye a történelmi Magyarország hatvannégy vármegyéjének egyike volt. 3208 négyzetkilométeres területén hat járás osztozott: a Nagybereznai, a Percsenyi, a Szerednyei, a Nagykaposi, a Szobránci és az Ungvári. Mint földrajzi és közigazgatási egység, évszázadokon át szerves egységet alkotott és a trianoni békediktátumig így is működött. Az új határvonalak, abszurd helyzeteket teremtve, kettészakították az Ungvidéket. Ezek felszámolása a közelmúltban elkezdődött. Az ukrán-szlovák határon Kisszelmenc és Nagyszelmenc között tavaly december 23-án megindulhatott a gyalogos határforgalom. Igaz, ukrán oldalról csak vízzel lehet átmenni Szlovákiába. Ez megnehezíti az érintkezést, mápedig a határ mindkét oldalán élők regionális együttműködésében, az elszakított szálak összekötésében gondolkodnak. Nagykapos és környéke ma is Ungvidéknek tekinti magát. Az Ungvidéki Baráti Kör képviselőiben nemrégiben lehetőségünk adódott ellátogatni Nagykaposra és megismerni a várost, lakosait, az ott működő civil szervezetek tagjait és vezetőit. Meghívást kaptunk a Mécs László Emléknapok ünnepségeire, amelyet a Nagykapos és Vidéke Társulás rendezett.

Nagykapos, a régi járási központ, ahogy az egyik ottani lakos fogalmazott, funkció nélküli várossá vált. Az emberek azonban ezt nem vették tudomásul és amint lehetőség nyílt rá, hozzákezdtek az új szerepkör kialakításához. Hogy ma hol tartanak, bizonyítja a Közös Európáért címmel megrendezett nemzetközi konferencia is. Erre az ünnepségsorozat keretében nyílt alkalom, ahol programigazgatók, fejlesztési ügynökségek vezetői, polgármesterek ismertették terveiket, lehetőségeiket, eredményeiket. Ahallottak alapján úgy tűnik, jó úton járnak, és en-

nek az előbb-utóbb elnyert EU-s támogatások lesznek a bizonyítékai. Előadást tartott a Szlovák Regionális és Vidékfejlesztési Minisztérium fiatal, agilis programmenedzsere, aki nagykaposi származású, lokálpatrióta és Üveges Henriettának hívják.

Az együttgondolkodás és a közös cselekvés eddigi eredményei jól láthatók Nagykaposon. A polgármesteri hivatal előtt Turul-szobor áll, amit nemrégiben állítottak és közadakozásból készült el. Egy régi lakóházat felújítva és átalakítva a Nagykapos és Vidéke Társulás létrehozta saját központját, amelyet Magyar Háznak neveztek el. Még az idéntovább bővítik egy új szárnyal, ahol képzési központot nyitnak különböző szakmák oktatására, elsősorban a kézművesség és a népi mesterségek területén. Könyvtáruk mintegy kétezer kötettel már most működik és folyamatosan bővül. Ottjártunkor több rendezvény is zajlott a Magyar Házban és udvarán.

Megállapodtunk dr. Bodnár Tiborral, Nagykapos polgármesterével, hogy noha a mi Ungvidéki Baráti Körünk Budapesten tevékenykedik, együtt fogunk működni határon átvéelő regionális programokban. Mivel nincsenek élő kapcsolataik és szervezett együttműködésük az ungvidéki oldalon lévő civil szervezetekkel, kivéve Kisszelmencet, célszerű lenne a közvetítés. Ezt elvállaltuk. Ők valószínűleg be is tudnának kapcsolódni a mi tehetséggondozó programunkba és közösen szervezhetnének irodalmi táborot, mondjuk Kisszelmencen. A fennálló vízumproblémák ellenére ezt jövőre meg is próbáljuk. Reményeink szerint addig még többször találkozunk.

GORTVAY GÁBOR,
a Bercsenyi Miklós Alapítvány titkára

Csiksomlyói búcsú

A magyarok közötti szembenállás megszüntetésére buzdított a munkácsi megyéspüspök

Az összmagyar társadalmon belül tapasztalható szembenállás megszüntetésére buzdított Majnek Antal munkácsi megyéspüspök a csiksomlyói búcsún mondott ünnepi szentmisén elhangzott szentbeszédében.

A szervezők szerint mintegy 400 ezer ember gyűlt össze a pünkösdszombati csiksomlyói zárandoklaton, amely a két Somlyó-hegy közti nyeregben zajlott. Az ünnepi szentmise előtt P. Pál Leó, a Szent Istvánról Nevezett Erdélyi Ferences Rendtartomány előjárója köszöntötte a zárandókokat.

“Isten tarts meg minket őseink szent hitében és erényeiben” – fogalmazta meg az idei búcsú célját Jakubinyi György érsek, a gyulafehérvári római katolikus főegyházmegye előjárója, idézve a Kis-Somlyó hegyén található Salvator-kápolnán olvasható feliratot.

Az érsek köszöntötte a határon túli és a helyi zárandókokat, a keresztényeket és

minden érdeklődőt, aki eljött erre a magasztos eseményre. Hangsúlyozta: az idei csiksomlyói nemzeti zárandoklat célja meg egyezik az Erdő Péter bíboros-prímás által meghirdetett nemzeti imaév szándékával.

Az ünnepi liturgia főcelebránsa és szónoka Majnek Antal munkácsi megyéspüspök volt. Szentbeszédében a kárpátaljai magyar katolikus egyházi előjáró kiemelte a csiksomlyói Mária-kegyhely jelentőségét, méltatva, hogy mit jelentett a történelem folyamán a Mária-tisztelet a magyarság, ezen belül a székelység számára. Mint mondta, a székely nép sokszor megtapasztalta imái meghallgatását, mikor “győzelmet és békét esdett”.

A politika kisebbségbe kényszerítette a határon túli magyarságot – mondta a szónok, aki szerint a megoldás nem a politikában, hanem e nemzeti közösség lelkében rejlik.

Kárpátalja európai művészete

Elhangzott 2006. március 31-én, a kárpátaljai képzőművészek retrospektív kiállításának megnyitóján, a Magyarok Házában, Budapesten

Régóta érelt gondolat, régóta várt esemény tanúi vagyunk mindannyian, akik a Kárpátaljai képzőművészek retrospektív kiállítására összegyűltünk. Ezt jelentős eredményként tarthatjuk számon – még akkor is, ha a bemutatkozás lehetőségeinél fogva nem törekedhetett teljességre. Itt és most fontos lépés történt, hiszen az egykori Magyarországtól elszakított, magyarlakta területek közül mostanában éppen Kárpátalja művészetének bemutatása jutott leginkább mostoha sorsra. A magyar kulturális élet irányítói nemszentelnek a témának elég figyelmet – Kárpátalja méltatlanul a perifériára szorult. Amagyar kultúrpolitika – esetünkben a (képző)művész-szakma – sürgető feladata, hogy felismerve a kárpátaljai képzőművészek sajátos helyzetét, beszűkített mozgásterüket, esélyt és lehetőséget teremtsen, hogy e sokszínű és értékes művészetet megismerjük.

Az itt látható válogatás nagyon sokat, lényegeset mutat meg Kárpátalja helyi értékeiből, abból az alapvetően európai igazodású művészetből, amely őrzi a nemzeti hagyományokat, ugyanakkor a terület soknemzetiségű kultúráját is beépíti alkotásai-ba.

Itt röviden szükséges a legendás magyarságú és a ruszinok kulturális felzárkóztatásáért küzdő Sztojka Sándor görög katolikus püspök szavait idéznem, 1941-ből: „Kárpátalja különben a legrégibb kortól két kultúrvilág hídja: itt találkozik ugyanis Kelet csodálatos miszticizmusa, Nyugat idealizmussal kevert realizmusával.”

Ezzel mindjárt el is jutottunk a tárlat egyik jellemző és kedvelt témájához, a fatemplomhoz.

Sütő János fülöpfalvi templomán pasztózus festésmóddal jeleníti meg a motívumot. Soltész Zoltán és Medveczkyné Luták Edit alkotói képzeletének forrásai ugyancsak az évszázados fatemplomok. Ezek között az egyik legszebb az éppen itt látható Strukovszka-templom Körösmezőn.

Ismét Sztojka Sándorhoz fordulok:

„Ezeket a templomokat a történelmi stílusuk szerint osztályozni alig lehet, mert szerzőik egyszerű emberek voltak, minden különösebb építészeti szaktanulmányok nélkül. Ha belépünk egy ilyen templomba vasárnapi istentiszteletkor, amikor az megtelt festői, nemzeti viseletbe öltözött, hívő néppel s hallgatjuk a megható templomi énekeket s látjuk a gyermeki odaadást Istenhez, a régi patriarkális egyszerűség és vallásos elmélyedés levegőjében érezzük magunkat, amely meghat minket és felkelti bennünk a tiszteletet az ősi tradíciók iránt.”

A képek közt tallózva feltűnik Koczka András eleven, friss színekkel, lendületesen ábrázolt életképe. Ő a Kárpátalja huszadik századi művészetének egyik emblematikus alakja. Zsánerképén meggyőző fes-

tői eszközökkel jeleníti meg a templom előtt beszélgető ruszinokat, a sokadalmat, ugyanakkor a magyarral együttélő nép sajátos öltözködését, életmegnyilvánulásait is hitelesen közvetíti.

A meghatározó, nagy mesterek közül Boksay József finom rajzú, akadémiai portréja tanúskodik alkotójának művészi erejéről. Kassay Antal érzékenyen kezelt akvarelltechnikaival megörökített dinnyés csendéletével gazdagítja a színvonalas tárlatot. A Manajló-festődinasztia rangidős tagja, Manajló Ferenc expresszív kifejezésű csendélete jó példa a korábban említett, európai igazodásra, amelyre egyébként Kutlán István párizsi tanulmánya ráfelel. Ez utóbbi művész ugyanis a francia főváros Julian Akadémiáján képezte magát. Meg kell jegyezni azt is, hogy a kárpátaljai iskolások évtizedeken át az általa illusztrált ábécés könyvből tanultak.

Soltész Zoltánnak a tájhoz kötődő szeretetéről a Latorca völgyét megidéző műve is tanúskodik. Márton Béla – aki ez idő szerint a kárpátaljai festészet doyenje – úgyszintén a vidékhez fűződő vonzalmáról vall. Glük Gábor máramarosi falurészlete hangulatában is hiteles. Az embernek egy pillanatra Hollósy Simon e tájat felvillantó, técsői művei jutnak eszébe, elsősorban a hasonló motívumok miatt.

A hagyományos tájfestés lírai elemei szövik át Garanyi Józsefnek a Beregben és a Felső-Tisza vidéken barangoló festményét. Habda László varázslatos ősről mesél, de művén tetten érhető Erdélyi Béla lenyűgöző művészetének hatása. Erdélyi Béla alkotásaival most nem találkozunk. Igen képzett, európai tanultságú, nagy tehetség volt, mérföldkő a kárpátaljai festészetben, művészeti életben. Nevét Magyarországon alig ismerik, bár művei mostanában aukción felbukkanak. (Itt kell megemlítenem, hogy Kopin Katalin fiatal művészettörténész tavaly elkészített, a kárpátaljai képzőművészetnek szentelt szakdolgozata Erdélyi Béláról és festészetéről részletes ismertetést tartalmaz.)

A táj témaforrásként Zicherman Sándor ecsetje nyomán ugyancsak formát ölt. Szinevéri havasok című képe erőteljes festőiségeivel, érzékletes formaalakításával színesíti ezt a képzőművészeti szemlélt. A Manajló festődinasztiát már említettem. A két utód, Manajló Iván és Manajló András is a kivívott művészi rang méltó örököse, elhivatott, tehetséges alkotó.

Kutlán András egyéni, ártírt formanyelvű, érzelemmel telített Szerelmi csendélete kiegyensúlyozott, összefogott kompozíció. Fontos szólnom arról, hogy a művész nyaranta szentendrei otthonában alkotótelepet működtet, ahol Uszik Tarasz, Ivancsó András és Prihogykó Vjacseszláv dolgozik. Ők ennek révén, a helyi motívumok feldolgo-

zása során a szentendrei iskola mindkét, alapvető irányzatát magukba szívták: ki a hagyományosabb, impresszionisztikus ábrázolásmódot, ki pedig a látványkonstrukciójára összpontosító megközelítést. Ez a telep, alkotóközösség is példa arra, hogy a közös munkálkodás milyen termékenyítőleg hat a festőkre.

Medveczky Miklós kihívóan érzéki nőportréja a kiállítás emlékezetes színfoltja. Medveczky Ágnes akvarelljének formavilágához szürrealista kifejezésmódot alkalmaz, amiből izgalmas, festői mű született.

Fedinecz Atanáz mértéktartó és szűkszavú munkáján átdereng a vallásos érzület. Veres Péter intenzív színeket használ, segítségével találon érzékelteti a város lüktetését. Veres Ágota visszafogott, a halk rezdülésekre is érzékenyen rezonál. Nemes értelemben vett nő festő. Borisz Kuzma jövőről szóló gondolatainak megfogalmazásához a konstruktív képépítés, egyfajta kivétel hatását művészi eszközét alkalmazza.

Horváth Anna keramikus, akinek grafikai lapjai hol könnyedén, játékosan rajzosak, hol pedig komolyan a múltba tekintenek. Tóth Lajost a Modern Babilon foglalkoztatja. Elvont és letisztult művészetében a grafika redukált nyelvével szól hozzánk.

Koszták István Kísértés és Teremtés című rajzai alapvetően illusztratívak. Skripeczky Ákos merész, egyéni anyaghasználatával (fa és fém kombinációjával készült történelmi tablója) az emberi gyarlóságról szól, síkplasztikája szinte apokaliptikus látomás. Remélem, hogy az ábrázoltnál szebb jövő vár ránk.

Puskás László festményén egyetlen figurába sűrítetten ábrázolja a faluközösség zárt világát. Művészi kifejezőkészsége remek jellemábrázoló képességgel párosul, amit a festő még humorral is fűszerez. A típust, a „falu száját” izesen jeleníti meg, ezáltal az alak még hitelesebbé válik.

Szeretném hinni, hogy a tárlat értékes és érdekes anyaga, a feltárolt látvány meggyőzően bizonyítja a kárpátaljai művészet létjogosultságát, magas színvonalát. Úgy gondolom, hogy a Kárpát-medence sokszínű, magyar művészetéről azonban tiszta és hiteles képet nyerni a kárpátaljai alkotók bemutatása nélkül nem lehet. Egyéni és csoportos kiállításokra van szükségük. Magyarországon művészi rangú kiállítótérre, ahol időről időre retrospektív és friss, aktuális munkáikkal a magyarországi közvélemény elé léphetnek. A szakkritikák, értékelések, tájékoztatások is hiányoznak.

Késésben vagyunk. Ne felejtsük el, hogy nemzetünk művészetének ápolása egyúttal értékmentés is.

BENEDEK KATALIN művészettörténész
(Magyar Nemzeti Galéria)

Kihelyezett elnökségi ülés Beregszászban “Műveltség nélkül nincs igazi felemelkedés”

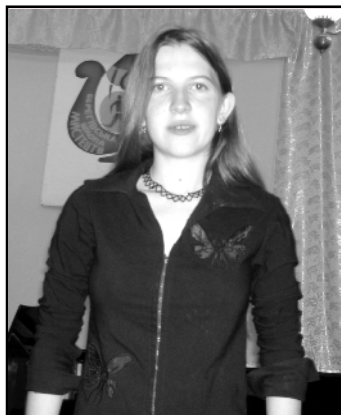
A TUDOMÁNY ÉS A KULTÚRA JEGYÉBEN

A Kárpátaljai Szövetség június 16–17-én tartotta kihelyezett elnökségi ülését Beregszászban. Az elnökségi tagokon kívül három társszervezet – a debreceni, a kisvárdai és a nyíregyházi – is képviseltette magát. Számos kárpátaljai meghívott is részt vett programjainkon.

A rendezvényekben gazdag két nap első eseményeként harminc beregszászi, illetve beregszászi járási, kitűnő tanulmányi eredményeket elért iskolás megjutalmazására került sor a Beregszászi Művészeti Iskola hangversenytermében.

– Ha valaki okosodik, azzal értéket terem – kezdte üdvözlő beszédét Katona Tamás. A Kárpátaljai Szövetség elnöke a gyerekekhez fordulva a tudás, a művelődés fontosságáról szólt.

A diákok nevében (akik könyvet, oklevé-

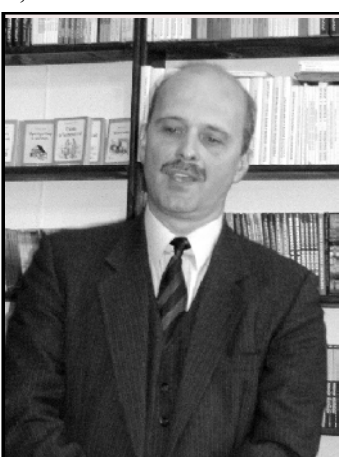

Salánki Ágnes

um tanulója köszönte meg a kitüntetést. A gimnazista könnyeivel küszködve fejezte ki háláját a szülőknek, valamint a felkészítő tanároknak azért a törődésért, amelynek eredményeként harmincan érezhették aznap a megbecsülést.

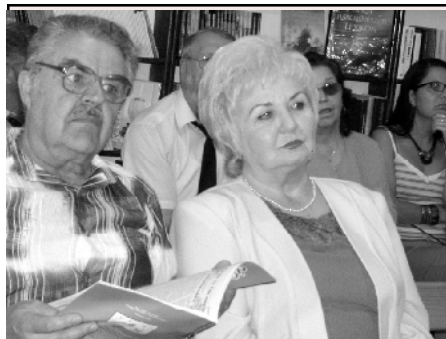
A rendezvény a Bereg könyvesboltban folytatódott, ahol író-olvasó találkozóra került sor.

Baranyi András “Munkács, ahogy nagyszüleink látták” című képeslap albumát Popovics Béla, aki a könyvet mutatta

Popovics Béla

be, majd szövegét, “Munkács kultúrtörténete a korabeli sajtó tükrében” című könyvéről is.

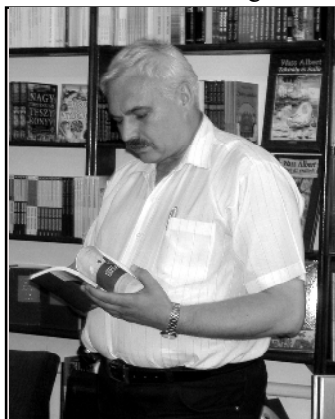
Szöllősy Tibor és Weinrauch Katalin írók a könyvbemutatón

A Kárpátaljai Szövetségen belül a közelmúltban megalakult alkotóközösséget S. Benedek András irodalomtörténész, a közösség társelnöke mutatta be. Beszélt tevékenységükről, elképzeléseikről. Örömmel konstata-
 lta, hogy a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége már több rendezvényt is lebonyolított, ami azt bizonyítja, hogy létrejöttének van értelme.

Ezt követően igazi életmódban volt részük mind az íróknak, mind az olvasóknak, hiszen a jelenlévő alkotók – S. Benedek András, Füzesi Magda, Weinrauch Katalin – egy-egy szívükhöz közel álló alkotásukat olvasták fel. Szöllősy Tibor “A platánoknak örökké élni kell” című novellájával emlékezett néhai Kerényi Gyulára, a Vérke-parti öregdiák találkozók szervezőjére.

Mielőtt Vári Fábián László megköszön-

te a Kárpátaljai Szövetségnek a szép rendezvényt, Kutián András képzőművész, a Kárpátaljai Szövetség alkotóközösségének társelnöke ar-

Dupka György, az Intermix Kiadó igazgatója

ról biztosította Kárpátalja tehetséges művészeit, hogy a továbbiakban is segíteni fogják a szülőföldön alkotó pályatársaikat.

Bemutatásra kerültek az Intermix Kiadó legújabb kiadványai is. Az egybegyűlték Bartha Gusztáv “Talált történetek”, Nagy Zoltán Mihály “A teremtés legnehezebb napja”, Mester Magdolna “Zéró-állapot”, Bagu Balázs “Bátyúi jeles napok és szokások”, Lengyel János “A valóság szaga”, Úr Sándor “Mezőgazdasági alapismeretek”, valamint Dupka György “56 és Kárpátalja” című könyveiben gyönyörködhetek.

“ESZTERGOM GYŐRREL EGYBENYITHATÓ...”

Ezt az első hallásra meglepő mondatot Orosz Ildikótól, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnökétől hallottuk. Pénteken este ugyanis az elnök asszony tájékoztatót tartott a főiskolán az elnökség tagjainak. Öröm volt végigjárni az egykori törvényszék felső szintjén kialakított termeket, amelyeket egy-egy segítőkész magyarországi város anyagi támogatása révén hozhattak rendbe. Az Esztergom és a

Látogatóban a főiskolán

Győr terem például egybenyitható: nagyobb rendezvények lebonyolításakor ezt ki is használják.

Az intézménynek szép és értékes könyvtára van. Tízezer kötettel alapították, ma már a könyvtárolomány magyarországi adakozók jóvoltából 35 ezer kötetből áll. Az olvasótermet napjegy váltásával bárki igénybe veheti. A kölcsönnyújtásban fél évszázadig őrzik a diplomamunkákat, amelyekből az évek során egyre több lesz. A főiskolának jelenleg 1030 hallgatója van...

Az elnök asszony a gondokról is beszélt. Mivel a főiskola alapítványi, az ukrán állam részéről anyagi támogatást nem kapnak. A Magyar Köztársaság évi 90 millió forintot fordít a tanintézet működésének biztosítására, de igazából arra lenne szükség, hogy ne pályázatokból, hanem normatív módon oldják meg a fennmaradást. Amúgy a diákok 80 százaléka a szülőföldön helyezkedik el, 20 százalékuk az anyaországban vállal munkát, ám mindenképpen a magyar-
 ság ügyét szolgálják.

Kihelyezett elnökségi ülés Beregszászban

“Műveltség nélkül nincs igazi felemelkedés”

A tanintézetnek 85 férőhelyes szakkollégiuma van. Akollégiumi helyeket pályázat útján, jó tanulással, pluszfeladatok vállalásával lehet elnyerni. Beregszászban, a főiskolán tényleg igaz a mondás: “Teher alatt nő a pálma...”

ESZMECSERE A “JEGELT” NYELVTÖRVÉNY ÁRNYÉKÁBAN

A Kárpátaljai Szövetség kihelyezett elnökségi ülésére szombaton, június 17-én a Kárpátaljai Református Egyházkerület Diakóniai Központjában került sor. Az ülést megtisztelték jelenlétükkel Szabó László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának főosz-

Sziklavári Vilmos és Szabó László

tályvezetője, Sziklavári Vilmos, az Ungvári Főkonzulátus főkonzulja, Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Beregszász megyei jogú város polgármestere, Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány elnöke, valamint vidékünk társadalmi szervezeteinek képviselői.

Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke ismertette a közösség tevékenységét, majd az ukrainai választások eredményeit elemezte. Elmondta, hogy eredményeket csak akkor lehet elérni, ha a két nagy magyar

Debreceni tagjaink: Mítók Miklós, Pincésné Márton Erzsébet és Balogh Miklós

szervezet, az UMSZ és a KMKSZ együttműködik. “Szerettem volna, ha ma ennél az asztalnál valamiféle együttműködés jött volna létre. Sajnos a KMKSZ részéről meghívott Orosz Ildikó és Brenzovics László elfogadható okok miatt távol maradt. Pedig ah-

hoz, hogy valami jó jöjjön létre, mindkét félnek egyformán kell gondolkodnia, döntenie...” – mondta.

– A választások is megmutatták, hogy az összefogás hiányának “köszönhetően” többek között nem lett parlamenti képviselőnk, így országos szinten nem tudunk labdába rúgni. 2005-ben sikerült parlament elé vinni az elkészített nyelvtörvényi tervezeteket, amelyek az elkövetkezendő négy évben biztosan jegelve lesznek, foglalkozni ezekkel nem fog senki – mondta Gajdos István, aki felszólalásában három fontos témát érintett: a választásokat, a jelenlegi ukrainai politikai realitásokat, illetve az utóbbi hetek, hónapok történéseit.

Beregszász polgármestere kihangsúlyozta, hogy a városi tanácsban sikerült egy olyan egyedülálló nagykoalíciót létrehozni, amelyben nincs ellenzék, vagyis sikerült feloldani a politikai feszültséget.

– Örömmel mondhatom, hogy az UMSZ és a KMKSZ végre-alahára leült tárgyalni – hangsúlyozta Gajdos István. – Elindult egy kezdeményezés, és remény van arra, hogy építő jellegű együttműködést tudunk kialakítani a két magyarszervezet között. Én bízom benne, hogy ezen az úton tovább fogunk haladni, és közös erővel sikerül megyei jogú városunkat méltóvá tenni címéhez.

Külön napirendi pontban szerepelt a kárpátaljai magyar oktatási helyzet. A témáról a KMPSZ oktatásügyi bizottságának elnöke, Riskó Márta számolt be. A sok hozzászólás mind-mind igazolta Katona Tamás szavait: “Műveltség nélkül nincs igazi felemelkedés”.

Mind a Kárpátaljai Szövetség, mind a HTMH képviselője ígéretet tett arra, hogy közbenjárnak a magyar érettségi vizsgaközpontok létrehozásában megyénkben.

A tanácskozás végén a Kárpátaljai Szövetség elnöksége könyvcsomaggal ajándékozta meg vidékünk néhány magyar tanintézetét.

EMLEKTÁBLA-AVATÁS TISZABÖKÉNYBEN

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége aznap délután Tiszabökényben emléktábla-avatáson vett részt: a dr. Minya József vezette Móríz Zsigmond Kulturális Egyesület kezdeményezésére a település lakossága június 17-én állított emléket a református templom falán Bay Mihálynak, Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc diplomatájának és fiának, Bay Istvánnak, a Nagyságos Fejedlem pénzügyi bizalmijának. A megemlékezésen Dupka György, a Magyar Értelmségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke ismertet-

te a két személyiség történelmi szerepvállalását. Viczián Tamás, az Ungvári Főkonzulátus konzulja, Hunyadi Attila református tiszteletes, Csirpák József görög katolikus

Ünneplők Tiszabökényben

parochus apa és fia emberi nagyságát hangsúlyozta. Az emléktáblát Szabó László, a HTMH főosztályvezetője és Seres János máramaros-ugoccai esperes leplezte le, majd Katona Tamás, Viczián Tamás és Szabó László elhelyezte alatta a tisztelet koszorúját.

Emléktábla-avatás

A rendezvény után a Tiszapéterfalvai Polgármesteri Hivatal tanácstermében Bay Emlékkonferencia címmel érdekes előadásokra került sor. Dr. Minya József megnyitóját követően Zubánics László történész, Szöllősy Tibor helytörténész, Józan Lajos huszti református lelképásztor, Marosi István görög katolikus lelkész osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkal.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik hozzájárultak a kihelyezett ülés programjának gazdagításához.

HEGEDŰS CSILLA
FÜZESI MAGDA

„Veszték erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok; és lesztek nékem tanúim ... a földnek mind végső határáig”

A pünkösdi a Szent Lélek kitöltésének ünnepe. Az Apostolok Cselekedeteiben a második részben íratta le az élő Isten ezt a nagy eseményt és annak az apostolok életére való hatását: a keresztyén ember szolgálatát az őt körülvevő világban.

Jézus mennybemenetele előtt, amikor összegyűjtötte tanítványait, egy határozott parancsot adott nekik és egy csodálatos ígérettel ajándékozta meg őket. A parancs így hangzott: „... el ne menjenek Jeruzsálemből, hanem várják be az Atyának ígértét, melyet úgy mond, hallottatok tőlem.” (ApCsel 1,4). Az ígértet pedig arról szólt: „Veszték erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok; és lesztek nékem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint az egész Júdeában és Samariában és a földnek mind végső határáig” (ApCsel 1,8). A parancs és az ígértet együtt érvényes és csak együtt valóság. Az ígértet csak a parancs teljesítésével válik elnyerhetővé. A tanítványok életében a kettő együtt lett megtapasztalt életvalósággá. Együtt maradtak és a Jézus által megígért Szent Lelket megkapták csodálatos módon: „És megtelének mindnyájan Szent Lélekkel, és kezdenék szólani más nyelveken, a mint a Lélek adta nekik szólniok.” (ApCsel 2,4). De nem egymás között kellett ezt teniök; mert nem ezért kapták a parancsot és az ígértet, hanem a végső határig lakó népek számára is!

A Szent Lélek nemcsak felkészítette a tanítványokat, hanem a szolgálatot is biztosította a számukra. Összegyűjtött több mint háromezer különböző nyelven beszélő közösséget és azok közt ki-ki a maga nyelvén hallotta a Krisztus evangéliumát. Minden tanítványnak megvolt a maga nyelvi-nemzeti csoportja és ezek számára felkészítette őket a Szent Lélek: megtanította őket egy szempillantás alatt nyelveken szólani!

De az sem véletlen, hogy a Péter prédikációjáról külön szól az Ige. Péter nem a különböző nyelvűekhez beszél elsősorban, hanem így kezdi: „Zsidó férfiak és mindnyájan, kik lakotok Je-

ruzsálemben...” (ApCsel 2,14). Tudniillik az Isten kegyelme úgy adatott a világ számára, ahogy le van írva: „Zsidónak először – meg görögnek”, azaz a választott népek először – és azután a pogányoknak. De mind a kettőnek ugyanazt kínálja és ugyanúgy hirdeti és ugyanúgy adja: hit által – ingyen kegyelemből.

Miről szól a Péter prédikációja?

„Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten, azt a Jézust, a kit ti megfeszítettetek.” (ApCsel 2,36). Arról van tehát szó, hogy zsidók és pogányok együtt jutatták keresztre Jézust. És erre rádöbbenni rettenetes állapot. Meghallani azt, hogy akit kigúnyoltak, lekoptek, meggyaláztak és megölték – az él, mert feltámadott. Úr, akinek a kezében van minden hatalom mennyen és földön. Aki megítél mindeneiket. Aki előtt, mint ítélőbíró előtt számot kell adni minden cselekedetről: „Zsidónak először – meg görögnek.” Vallásosnak és hitetlennek.

Hogy lehet az előtt az Úr előtt biztonságban megállni? Mit lehet tenni, hogy megmeneküljön a halálra ítélt? Ezt kérdezték Pétertől és a többi tanítványtól a megkeseredett – a megrémült – hallgatók: „Mit cselekedjünk, atyámfiai, férfiak?” (ApCsel 2,37). És mert a kérdés nem taktikából, hanem szívből származott, elhangzott rá a kegyelmes válasz, az egyetlen megoldás: „Térjete meg és kereszteszede meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében a bűnöknek bocsánatjára; és veszitek a Szent Lélek ajándékát” (ApCsel 2,38). Mit is jelent ez? Eza Jézus Krisztus, akinek a győzelméről a Lélek erejével most szólottunk, nem azért támadt fel, hogy most megtorolja a nagy sérelmet, amit ti okoztatok, hanem azért, mert ti értetek vállaltátok a halálos ítéletet. Azért adta magát halálra, hogy titeket megszabadítson a halál fogságából! Nem az Ő fellete álló erőkhöz kötötták el az Ő elpusztítását, hanem Ő maga vállalta az Atya Isten elvégzéséből a tökéletes áldozatot. És ez az áldozat nem új keletű: ezt

még a teremtés előtt elvégezte a hatalmas Isten! De ezt megérteni és megnyugodott szívvel elfogadni és ez által biztonságban lenni csak egy módon lehet: erőt kapni hozzá! Ez az erő pedig a Szent Lélek, akit ez a Jézus megígért és most elküldött azért, hogyti is megtelítődjete ezzel az erővel. Hogy megszabaduljatok a félelemtől, örvendező örökösei lehessete a kegyelmes Istennek!

Ezt a drága ajándékot – mert kizárólag ajándék – itt most helyben, ahol hallottátok az örömhírt – el lehet fogadni. Ehhez a készséget és az akaratot megadja a Lélek. És akkor más lesz az életetek: a halál rabjaiból az élet fiaivá lesztek. És ez ott, az első pünkösdi ünnepén valósággá lett: „A kik azért örömet vették az ő beszédét, megkereszteszede meg; és hozzájuk csatlakozék azon a napon mintegy háromezer lélek.” (ApCsel 2,41) De nem csak háromezer készítette el a Lélek ezt az ajándékot; mert az is elhangzott abban a prédikációban, hogy: „Mert néktek lett az ígértet és ti gyermekeiteknek és mindazoknak, akik messze vannak, valakiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk (ApCsel 2,39). Amit ti most hittel el tudtok fogadni, az olyan ajándék, ami kimeríthetetlen. Jut belőle – és bőségesen – a ti gyermekeiteknek is!

Igen! A pünkösdi ajándék ilyen – ez ma is – mi reánk nézve is így igaz! Az evangélium – az örömmézenet hangzik. Hangzik, mert a Lélek szava hirdeti. És nemcsak néhány tanítványnak, hanem sokezer és sok millió bűnös számára. A nyelveken szólás ma még könnyebben megy, mint kétezer évvel ezelőtt. Az Evangéliumot – a Bibliát – csaknem valamennyi nép nyelvére lefordították. Mindenki a maga nyelvén olvashatja, mindenki a maga nyelvén hallhatja az Ige üzenetét. A magyar nép minden tagja magyarul hallhatja a templomokban hirdetett Igét. Magyarul olvashatja napoként a Bibliát, mert az Istenes Vénembert – Károli Gáspárt – megáldotta a Szent Lélek erővel és világossággal, hogy a mi

gyönyörű nyelvünkre fordítsa le a teljes Bibliát. És ő nem volt engedetlen a parancsoló Isten szavának. Elvégezte, ami rá bízott.

Most már az a kérdés, van-e ennek látható gyümölcse? Olvassák-e a magyarok a szép magyar nyelvre lefordított Bibliát, az élő Isten üzenetét, amely arról szól, hogy: „Úgy szeretete Isten e világot, hogy az ő egy-szülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Igen: „Mert nem azért küldte Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhoztassa a világot, hanem hogy megtartassék a világ általa.” (Ján. 3,16-17)

Amikor ez a kegyelmes Isten szeretete és szereti e világot, benne szereti ezt a magyar nemzetet is. Nem kárhoztatja, hanem az életre hívja. És bár nem érdemli meg, mégis biztos lehet ebben a kegyelemben, mert igaz, hogy az ítélő Isten megbünteti az atyák vétkeit a fiakban harmad- és negyedigiglen, de irgalmasságot cselekszik ezerigiglen azokkal, akik őt szeretik és az ő parancsolatait megtartják (II. Móz. 20,5-6). És az Ő parancsolatait az tudjatejesíteni, aki bűnei felismerésében felteszi a kérdést: „Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak?” És akinek a szívében ez a kérdés őszinte, az világos feleletet kap rá: „Térj meg és vesszede a Szent Lélek ajándékát”. Erőt kapsz a bűnbánatra és megismerede a bűnbánat örömet. És ez nem tőled van: Isten ajándéka a te számodra. Ez az evangélium örömmézenet, ez hirdette a magyar nyelven templomokban, istentiszteleteken. De ezt csak az hallhatja meg, aki ott van, ahol hirdetik.

Sokféle választás előtt állt már és áll ma is ez a magyar nemzet. Lehet választani szabadon! Az egyik oldalon ott áll Béliál, az istentelenség ura, és Barabás, az embergyilkos, a másik oldalon a feltámadott, mennybement, de visszajött Krisztus, a kegyelem ura. És a választást nem lehet kikerülni. Nem lehet otthon maradni, várni, hogy majd mások döntenek helyettem. Cselekedni kell! Ez nem

„Vesztek erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok; és lesztek nékem tanúim ... a földnek mind végső határáig”

könnyű, mert sok a tanácsadó. De van egy biztos pont, a Szent Lélek, akit elküldött Jézus, aki itt van ma is és lehet tőle világosságot kérni. Úgy, ahogy a pünkösdi ének mondja:

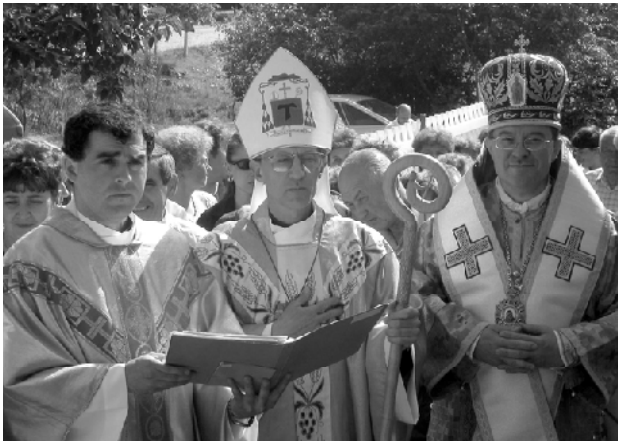
**Te, szentségnek új világa,
Taníts téged megismernünk,
Istent atyánknak nevezniünk.
Őrizz hamis tudománytól,**

**Hogy mi ne tanuljunk mástól.
És ne legyen több más senki,
Hanem Krisztus, kiből kell bízni.
Alleluja, alleluja.**

(370. ének, második vers)
Énekeld ezt hittel és biztos lehetsz,
hogy erőt kapsz mindenhez.

GÉCZY THAMÉR

Felszentelték Páduai Szent Antal kápolnáját

Június 13-án, Szent Antal napján történelmi eseményre került sor Gut községben: Majnek Antal római katolikus megyéspüspök és Milan Sasik, munkácsi görög katolikus püspök jelenlétében felszentelték a község Páduai Szent Antal tiszteletére elnevezett kápolnáját. A két gyülekezet lelki élete a 90-es években indult újra, s azóta heti rendszerességgel kerül sor szentmisére. Jelenleg a gyülekezetek lelkipásztori teendőit Pogány István szolvai római katolikus plébános és Egressy Miklós makkosjánosi görög katolikus parochus látják el.

— A katolikus közösségi élet a községben ugyanúgy indult, mint a korai keresztényeknél — mondta prédikációjában Majnek Antal püspök —, hiszen azok is eleinte egy-egy hittestvér házában gyülekeztek. Mára elkészült Isten háza, amely lehetőséget biztosít a továbblépésre. Most már azok is eljöhettek közénk, akik eddig helyhiány miatt maradtak távol.

A püspök azirányú reményének adott hangot, hogy egy-két esztendő múlva olyan létszámmá duzzad a kis közösség, hogy már templom építésére lesz szükség.

Az ünnepség elején a főpásztorokat a múlt esztendőben elsőáldozó fiatalok köszöntötték versekkel és virágokkal, majd sor került a kápolna ünnepélyes felszentelésére.

Mit lehet tudni a kápolna védőszentjéről, Páduai Szent Antalról? Jóformán nincs templom, ahol ne állna szobra, amely angyali

szelídségű ifjú szerzetest ábrázol, bama ferences csuhában, karján a kis Jézussal, szabad kezében liliommal. Ha hívó katolikusnak gondja-baja van, végső menedékként mind hozzá fordul.

Eredetileg Fernando névre keresztelték. Tizenhat éves lehetett, amikor belépett szülővárosának ágostonos kánokrendi kolostorába. Végül 1220 nyarán csatlakozott a ferencesekhez. Keresztnevét templomuk védőszentjének, Remete Szent Antalnak a nevére cserélte. Tudásának és kiváló szónoki képességének köszönhetően Szent Ferenc megbízásával megalapította a ferences rend első tanulmányi házát Bolognában, és ő lett a teológia első tanára. 1227-ben végleg visszatért és Páduában és környékén tevékenykedett. Életének utolsó évében a composanpietói remeteségben élt. Barátja egy hatalmas diófán készített neki kunyhót. Úton Pádua felé hunyt el. Itt is temették el a Santa Maria Maggiore templomban. Alig tíz hónappal a halála után XI. Gergely pápa szentté avatta. 1946-ban pedig XII. Piusz egyháztanítónak nyilvánította.

Szent Antal tiszteletének első magyarországi nyoma IV. Béla családjában bukkan föl. Az övé volt az a diptychon házioltár (1253), amelyen az Árpád-ház szentjei mellett Ferenc és Antal is látható. Ezt az együttest az magyar-razza, hogy Béla király édestestvérét, Erzsébetet, a franciskánus harmadrend tagját, szinte egyidőben avatta szentté az egyház a rendalapítóval és Antallal egyetemben.

Szent Antal tisztelete azonban a magyar középkorban még nem vált általánossá. Képmását, legendáját a hazai gótika szárnyasoltárain, freskóin egyelőre hiába keressük. Kultuszát a XV. század folyamán kivirágzó franciskánus obszervancia karolja föl. Magyar tükröződése az obszerváns Temesvári Pelbárt közvetítésével az Erdy-kódex legendája, amely azonban még nem ünneplő olyan szenvedéllyel, mint a barokk jámborsági irodalom.

Z. L.

Mécs László

A gyermek játszani akart

A vonat futott. A kupé-dobozok szűkek voltak. A gyermek unatkozott. Tavaszi csermely-életnek szűk volt a part. A csermely-áradat. A gyermek játszani akart. A gyermek szeme tükröt keresett: anyjára mosolygott s várt egy keveset, az anya arca nem tükrözte vissza, szomorú volt. Atükrözött nem volt tiszta. A gyermek szeme tükröt keresett: a bankár arca mosolygott s várt egy keveset, a bankár arca nem tükrözte vissza, börczét böngészett. A tükrözött nem volt tiszta. A gyermek szeme tükröt keresett: egymást tükrözték a szerelmesek, a gyermek rájuk mosolygott. Nem tükrözték vissza. Vágy fátyolozta. A tükrözött nem volt tiszta. A gyermek szeme tükröt keresett: a kalauz orcái veresek, a gyermek rámosolygott, szürke szolgál volt, nem tükrözhetett vissza. Dolga volt. A gyermek szeme tükröt keresett: a gyermek rám mosolygott s arcát, a kedveset tükröztem mint kék tó a teli holdat s ringattam. Valahol angyalok daloltak. Ő én ráérek. Nincs semmi dolgom itt a Pénzzel. Nincs semmi dolgom a szerelmi mézzel, sem a kenyérről. Ha megharcoltam a bűnnel a harcom: a tükrözött tiszta, tiszta gyermek-arcom. Én tükre vagyok minden mosolyoknak, én azért élek, hogy visszamosolyogjak virágra, lepkére, bokorra, rengetegre, farkasra, bárányra, szivárványra, fergetegre, fényre, holdra, csillagokra, szegényekre, gazdagokra, szenvedésre, vidámságra, jó napokra, rossz napokra, rózsafára, keresztfára, visszamosolyogjak mindenre, visszamosolyogjak az Istenre.

Ima

Ó, Uram, tégy engem békesség eszközévé, hogy szeretni tudjak ott, ahol gyűlölnék, megbocsássak ott, ahol sértegetnek, összekössek ott, ahol széthúzás és harc van, reménységet ébresszek ott, ahol kétségbeesés gyötör, világosságot gyújtsak ott, ahol sötétség uralkodik, örömet vigyek oda, ahol bánat lakozik. Ó, Uram, add, ne arra törekedjem, hogy engem vigasztaljanak, hanem, hogy én vigasztaljak, ne arra, hogy engem megértsenek, hanem hogy én legyek megértő. Ne arra, hogy engem szeressenek, hanem, hogy én szeressek. Mert aki ád, az kap, aki magáról megfeledkezik, az talál, aki megbocsát, az nyer bocsánatot, és aki meghal, az éléd fel örök életre. Ámen.
(Assisi Ferenc)

„EZEN A TÁJON NEMHOGY SZÍNHÁZ NEM VOLT, HANEM MÉG SZÍNÉSZEK IS NAGYON RITKÁN FORDULTAK MEG”

Lapunk előző számának 12–13. oldalain részletesen foglalkoztunk azzal, mi újság az immár Kárpát-medence-szerte népszerű Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházban. A témához kapcsolódóan érdekes írás született. Ezt ajánljuk most olvasóink figyelmébe.

Budapesten egy rangos díjkiosztó ünnepségen hangzott el a címadó mondat egy közismert, neves, azóta már sajnos elhunyt irodalomtörténészünk megfogalmazásában. És ez a nézet makacsul tartja magát, időről időre újra és újra felbukkan a sajtóban.

Valóban nem volt semmilyen színház Beregszászban, valóban csak nagyon ritkán

rem berendezéséhez szükséges bútorokat.

Számos műkedvelő színelőadásnak adott otthont a kaszinó 1913. július 6-án megnyitott új impozáns színháza is, többször léptek fel benne Fedák Sári, Báthy Anna és sok más neves művész.

Kárpátalja cseh megszállása alatt 15 éven át Beregszászban Színházi Szövetkezet működött, előadásait kezdetben a megyeháza nagytermében rendezte, ahol zsinórpadlással ellátott színpadot építettek.

1927 decemberében a kereskedők színháza nagytermében bemutatták Herczeg Ferenc „Gyurkovics lányok” című vígjátékát. A darabot Gáthy Kálmán rendezte, a szerepeket Szarka Erzsébet, Székely Valéria, Baksay Pál, Dohos Ferenc, Dalmay Zoltán játszották.

A Nagyszőlősi Sportegyesület műkedvelő szakosztálya 1929-ben előadta Szigligeti Ede „A cigány” című népszínművét.

Számtalan műkedvelő színjátszó kör alakult falvainkban, a mezővári műkedvelők

„Juhászlegény, szegény juhászlegény” és „A nőtás kapitány” című daljátékokat vitték színre, nagy sikerrel. Tiszapéterfalván

Fazekas Imre „Aziglói diákok” című daljátékát mutatták be, a szerepeket Baranyi Dezső, Bocsoncsy Gusztáv, Komáromi László, Bocskor Ida, Papp György játszották.

1937. november 14-én a beregszászi római katolikus egyház és plébánosa, Pásztor Ferenc fáradhatatlan munkásságának köszönhetően Beregszászban katolikus kultúrházat avattak beépített színpaddal, zsinórpadlással, amely szintén sok emlékezetes színházi műkedvelő előadás színhelye lett.

Széles körű és gyümölcsöző tevékenységet bontakoztatott ki azokban az években a Podkarpatszka Ruszi Magyar Kulturális Egyesület (PRMKE), amelynek Ungváron, Munkácson, Nagyszőlősen és Beregszászban voltak tevékeny szervezetei. Munkájában kiemelt figyelmet fordított a műkedvelő színjátszásra.

A szernyei közel 80 tagú (!) Gyöngykalás együttes Balogh Sándor igazgató-tanító vezetésével több mint 20 éven át juttatta el a közönséghez a magyar népdalokat, táncokat, népi szokásokat.

Kárpátalja Magyarországhoz való visszacsatolása után felélénkül a műkedvelő színjátszó körök munkája. Széles körű tevékenységet bontakoztatott ki, többek között, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége (MANSZ) dr. Fekesházy Zoltánné, alispánunk felesége vezetésével, amely szá-

mos jótékony célú műkedvelő színházi előadást szervezett Répay Jenőné rendezésével, bevételeit a szegény sorsú gyerekek, később a hadiárvak, hadiözvegyek megsegítésére fordították.

Több színművet mutatott be a Beregszászi Állami Gimnázium színjátszó köre.

Gyakori vendége volt Beregszásznak a Kassai Színház. A társulat előadásaihoz statisztaként több műkedvelőt vett igénybe, többek között Uszkay Istvánt, aki aztán az 1952-ben megalakult Beregszászi Népszínház oszlopos tagja, rendkívül népszerű előadóművész lett.

1945 decemberében az Oroszlán Szállóban, az egykori adóhivatal helyén városi könyvtár, művelődési otthon nyílt. A felejtetetlen emlékü Nádas Anna vezetésével kultúrcsoport alakult, amely 1947. február 7-én nagy sikerű Petőfi-estet rendezett. Az est fénypontja a színjátszó társulat fellépése volt Rácz Márta, Palocsay József, Várady Sándor, Tóth Ferenc, Cseh Endre és mások közreműködésével. 1946 szeptemberében a társulat Nádas Anna rendezésében bemutatta a Vén diófa című operettet. A szerepeket Jelinek Margit, Libermann Judit, Borköles József, Joanovitsh Pál, Uszkay István, Szűcs László, Pollák Anna, Skrabák József alakították, a zenekart Pileczky József vezényelte.

Színjátszó csoport alakult a járási kórház klubjában is, amely Nádas Anna rendezésében bemutatta Kacsóh Pongrác János vitéz című daljátékát. A szerepeket Palocsay József (Jancsi), Dolgosné Kovács Erzsébet (Iluska), Uszkay István (Bagó), Thill Gyula

Tabi László: „Különleges világnap”. Schober Ottó, Thill Gyula és Kuhárné Voloscsuk Katalin.

fordultak meg színészek a Verke-parti városban? Abban a városban, amely Fedák Sárít, a magyar operett csillagát, Báthy Annát, a Magyar Állami Operaház örökös tagját, Kosuth-díjas operaénekesnőt adta Magyarországnak?

Való igaz, hogy a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház megalakulásáig Beregszászban, sőt egész Kárpátalján nem volt professzionális, hivatásos magyar színház. Ami azonban nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem volt színházi élet ezen a tájon!

A XIX. század végén a Magyar Állami Főgimnáziumon kívül a Beregmegyei Kaszinó volt a magyar kulturális élet központja Beregszászban. Első színházának megnyitására 1890. november 9-én került sor. Bébútorozásához, könyvtárának megnyitásához

pénzre volt szükség. Ezért Gulácsy István megyei aljegyző három műkedvelő előadás megrendezésére vállalkozott és annak teljes bevétele a kaszinónak ajánlotta fel. Az Ajánlott levél című vígjátékban ő alakította az egyik főszerepet. Ugyancsak ő játszotta a főszerepet Pool János Pryl Pál című vígjátékában. A harmadik előadás Berczik Árpád Báلكirálynő című vígjátéka volt. Mindhárom műkedvelő előadást hajnalig tartó bál követte. A bevételekből egy máramaroszigeti bútorkereskedőnél megrendelték a nagyte-

Dunajevszkij „Fehérakác” (1963) Schober Ottó és Pógámé BaniJolán

„EZEN A TÁJON NEMHOGY SZÍNHÁZ NEM VOLT, HANEM MÉG SZÍNÉSZEK IS NAGYON RITKÁN FORDULTAK MEG”

(francia király), Székely Margit (francia királylány), Nádas Anna (boszorkány), Rózsa Pál (huszár) alakították.

Ne feledjük, a sztálini terror éveiben került sor ezeknek a színműveknek a bemutatására. Színrevitelükhöz bizony nagy bátorságra, elhivatottságra, mondatnánk azt is, merészrege volt szükség.

A Beregszászi Népszínház 1951 decemberében alakult meg néhány lelkes műkedvelőből. Első előadását, Dunajevszkij „Szabad szél” című operettjét 1952. május 28-án mutatta be. A szerepeket Antal Magda, File Magda, Csanádi György, Sarkadi Lajos, Jakubek Károly, Rácz Miklós, Vovkánics György, Bimba Miklós, Schubert Gyula, Ortutay Tibor, Csági Ilona, Eckmann Margit, Meszárcecs Sándor, Veres Zoltán, Zsurki Ferenc, Lénert István, Bíró István, Nagy Árpád, Laskuti Zoltán, Major Angyal, Kovács Mária, Kiss Imre alakították. Az operettet Ortutay Tibor rendezte, a zenekart Novák Viktor vezényelte, a dalokat Czika János Pál tanította be. Az operett rendezésében nagy segítséget nyújtott a társulatnak és rendezőjének Seregi Jenő.

A „Szabad szél” bemutatása után Schober Ottó vette át a színház rendezői tisztségét. Több mint negyven éven át irányította, szervezte a társulat munkáját. Felbecsülhetetlen értékű tevékenységét Ukrajna érdemes művelődési dolgozója címmel, Erzsébet-díjjal, illetve Beregszász díszpolgára kitüntetéssel jutalmazták.

A Beregszászi Népszínház több mint negyvenéves története külön tanulmányt érdemel. Olvasóink figyelmébe ajánljuk Schober Ottó „Színfalak előtt, mögött, nélkül” című könyvét, amely részletesen foglalkozik ennek a kitűnő társulatnak a történetével, a színdarabok próbáinak, előadásainak kulisszatitkaival, bemutatja lelkes, önzetlen tagjait. Most csak annyit jegyeznék meg, hogy fennállásának több mint negyven éve alatt a színház 42 darabot mutatott be, több mint 1100 előadást összesen közel negyedmillió (!) néző tekintette meg. Produkcióiban több mint 190 műkedvelő lépett színpadra. A legemlékezetesebb alakításokat Bakosné Antal Magda, Balázsiné Lengyel Rozália, Faragó István, Galántháné Trinyi Margit, Homoki Erzsébet, Kiss Imre, Kuhár János, Kuhárné Voloscsuk Katalin, Leskó György, Major Miklós, Malováné Tóth Márta, Máténé Petrovics Magda, Mosánszky Zoltán, Nagy Béla, Nonó Magda, Novakovszky György, Pógárné Bani Jolán, Szilvay András, Szótér János, Thill Gyula, Thill Gyuláné Szabó Ilona, Tóth Ferenc, Tóthné Rácz Márta, Traxler András, Uszky István, Vargáné Orosz Katalin, Vaszilné Maslei Erzsébet, Weinrauchné Traxler Katalin, Weinrauch Károly és mások nyújtották.

Az 50–80-as években a kötelező szovjet operettek, színdarabok mellett a társulat bemutatta Szegligeti Ede Liliomfi, Csizmarek

Mátyás Bujócska, Szirmai Albert–Bakonyi Gábor–Gábor Andor „Mágnás Miska”, Farkas Ferenc „Zeng az erdő”, Fehér Klára „Nem vagyunk angyalok”, B. Dávid Teréz Dódi, Kálmán Imre „Marica grófnő”, Tabi László „Most majd elvállik”, „Különleges világnap”, Illés Endre „Türelmetlen szeretők”, Mórincz Zsigmond „Sári bírós”, Csikós, Balla László „Lüktető napok”, Influenza, Illyés Gyula Bolhabál, Kertész Imre Csacsifogat, Zilahy Lajos „Süt a nap”, Nagy Zoltán Mihály „A sátán fattya”, Békés József, Sándor, József, Benedek”, Örkény István Tóték című színműveit.

A 80-as évek végén értek meg a feltételek egy hivatásos kárpátaljai magyar színház létrehozásához. Sajnos előfordul, hogy egyesek megkísérlik elferdíteni megteremtésének körülményeit, azt állítják, hogy 1989-ig sem Beregszászban, sem Kárpátalján nem volt magyar színjátszás, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház úgy jött létre, hogy „tizenhét lelkes fiatal gondolt egy nagyot és merészt, összeállt, elment Kijevbe, felvételt nyert a színművészeti főiskolára, majd annak elvégzése után visszatért Kárpátaljára és megalapította az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházat.”

Hát ez nem így volt! Annak idején a saját lépésről lépésre beszámolt a színház megalapításának minden mozzanatáról, nincs tehát semmi értelme annak, hogy elferdítsük a valóságot!

Akármilyen furcsának is tűnik, de a magyar színház létrehozásának ötlete Sztjepán Turjanyicától, az egykor megyei pártbizottság ideológiai titkárától ered! 1987. május 5-én Beregszászban egy gyűlésen Turjanyica, elismerően szólva az amatőr színház tevékenységéről, azt javasolta, hogy a Munkácsi Orosz Drámai Színház mellett, de a beregszászi járási művelődési otthon és az amatőr Népszínház bázisán hozzanak létre egy hivatásos magyar színházat. A járás vezetői azonnal fontolóra vették a javaslatot, kikérték a Népszínház amatőr művészeinek véleményét is. Nem értettek egyet azzal, hogy a magyar színház a Munkácsi Orosz Drámai Színház társulata legyen, önálló magyar színház mellett foglaltak állást. Ugyanakkor úgy vélték, nem szabad elsietni a dolgot, először gondoskodni kell színészek képzéséről, utánpótlásáról. Felvették a kapcsolatot a Kijevi Karpenko-Karj Színművészeti Főiskolával, kérték, hogy 1989. szeptember elsejétől hozzanak létre külön tagozatot magyar színészek képzésére. Kérésük megértésre talált, megkezdődhetett

a jövőbeli színinövendékek toborzása. A főiskola tanárai, a beregszászi művelődési otthon szakemberei Schober Ottó igazgató vezetésével minden segítséget megadtak a fiataloknak, felkészítették őket a felvételi vizsgákra. Tizenhét fiatalot választottak ki több tucatnyi jelentkező közül, akik 1989 szeptemberében megkezdheték kijevi tanulmányukat. Beregszászban a tanév előtt ünnepélyesen búcsúztatták őket.

Hát így jött létre a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház! Egyedül Vidnyánszky Attila vágott neki jóval korábban és minden segítség nélkül a tanuláshoz a főiskola rendezői karán. Rövidesen színésznövendékeink tanára, majd a színház főrendezője lett és ebben a minőségében sikert sikerre halmozott, megérdemelten tüntették ki Jászai Mari-díjjal, akárcsak színházunk legtehetségesebb színészét Trill Zsoltot. Vidnyánszky Attila érdemeit Ukrajnában is elismerték: Ukrajna Érdemes Művésze címmel tüntették ki.

A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Kárpátalja magyar kulturális életének kimagasló, meghatározó intézménye, híre régen túlnőtt a határokon, számtalan színházi fesztiválon nyert díjakat. Gárdája az utóbbi évek során sok új tehetséges fiatal színésszel gyarapodott.

A színház otthonává az egykori Oroszlán Szálló épületét jelölték ki. Sajnos tatarozása, kibővítése, átalakítása évek óta tart. Ezért a színház csak korlátozott számú nézőt fogadhat előadásain.

Büszkek vagyunk színházunkra, színészeinkre. De nem szabad megelégednünk arról sem, hogy a népszínház és elődei nélkül talán még ma sem volna Kárpátalján hivatásos magyar színház.

CSANÁDI GYÖRGY

A „Marica grófnő” szereplői: Lénert István, Balogh Ernő, Mosánszky Zoltán, Thill Gyula, Pógárné Bani Jolán, Schober Ottó, Tóthné Rácz Márta, Kiss Zoltán, Vaszilné Maslei Erzsébet, Uszky István, Bakosné Antal Magda, Novakovszky György.

Csernobil: A pokol tornácán jártam...

(A világméretű katakizma 20. évfordulójára emlékezünk)

1986 áprilisában, a csernobili atomreaktor robbanását követő napokban, mikor döntés született a kitelepítésről és az új falvak építéséről, mivel orvos vagyok, egészségügyiként engem is „besoroztak” a kárpátaljai építők csapatába. Két segítőmmel, egy mentőautóval és némi, otthon összehajtogatott gyógyszerrel 600, majd idővel 1200 ember egészségének felügyelete, kezelése, ellátása, a higiéniai követelmények betartásának ellenőrzése volt a feladatunk.

Egy hónapot dolgoztunk az úgynevezett 2-es zónában, azaz a Csernobilt és Pripjatyt övező 30 kilométeres területen, ahol elláttam a térségben lévő falvak lakosságát is, így közvetlen közről, első kézből tapasztalhattam a robbanás szomorú következményeit.

Naplót vezettem, ez „A kígyó önmagába mar” címmel később könyv alakban is megjelent. Megérkezésünk első óráiban napjaiban tetten érhető volt, hogy más itt a világ, mint amilyenek azt a hivatalos sajtó táálta. A kommunista éra éveiben a szegénység kellős közepébe cseppentünk. A helyzet a legrosszabb értelemben vett közepkort idézte.

Hamarosan egyértelművé vált: az illetékesek nem készültek fel az esetleges katasztrófa elhárítására, a lakosságot sem készítették fel, a történeteket egyáltalán nem tudták kezelni. Az atomerőmű környékén apokaliptikus fejtelenség uralkodott, a kommunista párt, mint legfelsőbb hatalom mindent megtett annak érdekében, hogy eltitkolja a szörnyűséget. A robbanás tényét, annak várható következményeit Mihail Gorbacsov csak május 14-én jelentette be.

A történetek felelőtlen kezelése pótolhatatlan veszteséget okozott a gazdaságnak, a természetnek. Az emberek milliói károsodtak egészségileg, anyagilag, erkölcsileg.

A mentési munkákat végzők átláthatatlan körülmények között dolgoztak: hiányos volt a védőöltözet, nem volt érdemi felvilágosító tájékoztatás, tragikomikus volt a sugárzennyezés mérése. Naponta bizta-

tott a központi rádió: a háttér sugárzás alig emelkedett! Majd hozzátették: a tegnapi mérésekhez képest a sugárzás mára jelentősen csökkent. Sem akkor, sem azóta nem tudom megfejtetni: hogyan csökken jelentősen az, ami alig emelkedik?

Az építkezésekre vezényelt munkások, akiknek háromszoros bért ígértek, eltitkolták idült betegségeiket, így a radioaktivitás következtében állapotuk súlyosbodott.

Néhány csernobili tény: a robbanásakor 100 millió curie radioaktív szennyeződés került a környezetbe, ami kb. 10 millió embert veszélyeztetett Ukrajnában, Fehéroroszországban, Oroszországban és Európa keleti részében. Ennek ellenére megrendezték a május 1-jei felvonulásokat, a Béke kerékpárversenyt (a nyugati országok sportolói nem vettek részt a versenyben), a szokásos majálisokat.

Az Egészségügyi Minisztérium adatai szerint 4,9 millió lakos szenvedett egészségkárosodást, közülük 3,3 millióan (ebből 550 000 gyerek) maradandó nyomokkal. Az elmúlt két évtized alatt 504 ezren haltak meg az érintett területeken, tizenhét-szeresére nőtt a daganatos megbetegedések száma, 70 százalékkal emelkedett a halandóság a 40–50 évesek között, meredeken felfelé ível a torzszülöttek számának mutatója. A talajvízbe került, illetve kerülő szennyeződés ellenőrizhetetlen, 180 tonna radioaktív anyag „dolgozik” a romok alatt, az eddigi „csernobili kvóta” meghaladja a 15 milliárd dollárt.

Most, amikor a világméretű katakizma 20. évfordulójára emlékezünk, nyilvánvaló, hogy a csernobili katasztrófa nemcsak fizikai, hanem politikai, társadalmi robbanás is volt, amely egy mutáns rendszer végének kezdetét jelentette.

Fájdalommal gondolok egykori sorstársaimra, ismerőseimre, mindazokra, akik a két évtized alatt eltávoztak az élők sorából. A mentési munkálatokban részt vett egyik társam fejfáján Márai üzenete olvasható: „Nem búcsúzom, csak előre megyek”.

SZÖLLŐSY TIBOR

Csernobil áldozatainak emlékére

A megyeszékhelyen is ünnepélyes keretek között emlékeztek a 20 évvel ezelőtti, a Kijev melletti Csernobili Atomerőműben bekövetkezett katasztrófára, a robbanás áldozataira és azokra, akik még évekig, évtizedekig egészségkárosodásban éltek és élnek a tragédia következtében. A Csernobili Áldozatok Emlékművénél jelentős médiaérdeklődés mellett több százan gyűltek össze, hogy fejet hajtsanak az áldozatok emléke előtt, s kifejezzék együttérzésüket a túlélőknek. Az eseményen az egyház mellett képviseltették magukat az államhatalmi szervek és Ungvár városa is.

A díszsortút és a megyei belügyi főosztály fúvószenekara előadása után került sor az ünnepélyes koszorúzásra, amelyhez diákok, köztük az Ungvári Közművelődési Szak-középiskola magyar tagozatának rendező szakos diákjai álltak sorfalat.

Tudósítónk

Korkép

A létra

Az ember a fejlődés érdekében előre néz. A sebességet méterekben, kilométerekben, időben, órákban, években fejezik ki. Acél mindig az előrehaladás. Mi már hosszú utat araszoltunk a semmibe, ráadásul láttuk, hogy fehér botos irányítóink zsákutcába vezetnek. Az alagút eleje mindig sötét, de a végén dereng a világosság. Am mi úgy jártunk, mint az egyszeri ember, aki kutat ásott: minél többet dolgozott, annál mélyebbre került. Neki a víznyerés volt a célja és célba is ért. Ezek szerint mi is kutat ástunk, mert víz az még van.

A célról jut eszembe a célzóvíz, amelyet nagy elhatározással, de megfontolatlanul tiltatott be annak idején Gorbacsov. Igaz, Amerikában is volt szesztilalom, Wilson elnök ideje alatt, az 1920-as években, örült felháborodás közepette, drákói szigorral. De az elégedetlen nép, az istenadta, fél év sem telt bele, a farmokon nyakló nélkül főzte a gabonapálínkat és a törvénynek fittyet hányva, a második félévre kétszeresére nőtt a részegeskedők száma. Az államkasszárt viszont érzékenyen érintette az óriási deficit. Ők rögtön észrevették, hogy rossz a törvény és hatályon kívül helyezték azt. Tudták, hogy jobb, ha a szesz ital és a dohányru megmarad állami monopóliumnak, mivel az ebből származó nagy bevételből tartották egyensúlyban az államháztartást. Nálunk viszont minden, ami az állami kereskedelem feladata lenne, közpréda lett, így nem csoda, hogy üres az államkassza, az ipar a szakadék szélén áll, a nyugdíj szociális segéllyé degradálódott. Virágzik viszont a csenccselés. A jelszó: adok, veszek, cserélek, mégis igazán élek! Valóban: a csenccselők igazán jól élnek, viszont a széles tömegek nyomorognak. Emelkedik az életszínvonal, csak éppen fordított előjellel. Ha a világot realisan akarod látni, tótágast kell állnod! Mert nekünk a létrán az út csak lefelé vezet szüntelenül, ezért az ember ellehetetlenül.

Epilógus

Tükröm, tükröm, mondd meg nekem,
Mi lesz majd a jövő héten?
A tenyerjős sem mond sokat,
Ha látja üres markodat,
Ne számíts a csillagjósra,
Sorsod pénzért fordul jóra.
Volt múltam, de nincs jelenem,
A jövőm is reménytelen.

HAVAS FRIGYES
Beregzász

330 esztendeje született a Nagyságos Fejedelem

Beregszászban a Rákóczi-emléktáblánál az egybegyűlteket Valla György, a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezetének elnöke köszöntötte, majd dr. Balogh József, a Rákóczi Szövetség alelnöke mondott ünnepi beszédet. Csobolya József elnökségi tag örömmel konstataulta, hogy Kárpátalján már több tanintézet viseli a Nagyságos Fejedelem, II. Rákóczi Ferenc nevét, de neveztek el róla tereket, utcákat is. Az ünnepség koszorúzással, a Szózat eléneklésével ért véget.

Técsőiek vendégszereplése Budapesten

A Magyar Műveltség Szolgálat ez év májusában budapesti vendégszereplésre hívta meg a Técsői Arany Ősz Művelődési Egylet női kórusát.

A kárpátaljai vendégeket és az egybegyűlt hallgatóságot a Magyarok Háza Bartók Termében Kozák Attila, a vendéglátó szervezet ügyvezető szolgálatja köszöntötte. A técsőiek nevében Kozma Tibor, a művelődési egylet elnöke köszöntötte meg a meleg fogadtatást.

Nyitószámként Munkácsiné Tivadar Éva, a kórus vezetője adta elő Koltay Gergely „Kell még egy szó” című szerzeményét. A Bartók Béla, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos népdalgyűjtéséből felcsendülő kórusművek mellett – többek között Kocsis Lajosné, Kozma Tiborné és Kozma Józsefné előadásában – még sok szép magyar nép-

dal hangzott el az est folyamán.

A műsort a Zombori Velyko Petrovics Gimnázium magyar osztályából érkezett vendégek színesítették. Krizsán Eleonóra és Csizmadia Rita diákok József Attila verseiből szavaltak, Wilhelm József történelemtanár pedig „amerikás” magyar dalokat énekelt.

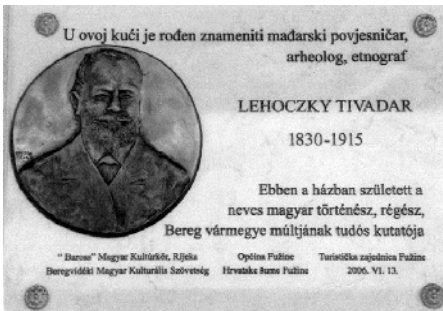
A közel kétórás műsort a lelkes közönség hosszan tartó tapsal jutalmazta.

Háromnapos budapesti tartózkodásuk alatt a técsőiek megismerkedtek a főváros nevezetességeivel, ellátogattak a Parlamentbe, megtekintették a Szent Koronát és kirándultak a Budai Várban.

Szerkesztőségünk is további sikereket kíván a Kárpátalja-szerte jól ismert és méltán népszerű técsői kórusnak.

SCHOBER OTTÓ

Lehoczkyra emlékeztek szülővárosában

A horvátországi Fuzsinében Páduai Szent Antal, a város védőszentje napján megtartották a település ünnepét. A rendezvénysorozat egyik fontos eseménye Fuzsine szülőtte, Lehoczky Tivadar emléktáblájának leleplezése volt az ismert régész, történész és néprajzkutató szülőházán.

Az emléktábla állítását Dalmay Árpád nyíregyházi tanár, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség alapító elnöke kezdeményezte. Javaslata felkarolta a fiumei Baross Magyar Kultúrkör, amelynek titkára, Ágoston Gergely volt a terv megvalósításának ottani szorgalmazója, az anyagi támogatást pedig Kovács Lajos budapesti vállalkozó nyújtotta.

Az ünnepségre Marinko Kauzlaric fuzsinei polgármester meghívására rangos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei küldöttség utazott a Fiume melletti kisvárosba dr. Kiss Gábor, a megyei közigazgatás alelnöke vezetésével. A delegáció tagja volt dr. Németh Péter múzeumigazgató, Miklós Elemér városnáményi író és közíró, Balogh Géza szobrász, a Lehoczky-dombormű alkotója, Juhász Erika, a Nyíregyházi Főiskola zenetanára és Dalmay Árpád. Megtisztelte jelenlétével az ünnepséget Mohai László, a Magyar Köztársaság zágrábi nagykövete is.

Számos rendezvénye volt a város napjának: sor került az önkormányzat ünnepi köz-

gyűlésére, a felújított Franjo Racki emlékpark megnyitására (Racki, aki két évvel Lehoczky előtt született Fuzsinében, a Horvát Tudományos Akadémia első elnöke volt), a posta és a turisztikai központ átadására.

Lehoczky szülőházánál az emléktáblavetítő ünnepséget Marinko Jakovljevic, a turisztikai központ igazgatója, az egész rendezvénysorozat szervezője nyitotta meg. Elmondta: a fuzsineiek büszkéek rá, hogy városuk két ilyen neves személyiséget adott a horvát, illetve a magyar tudományos életnek. Ágoston Gergely röviden ismertette horvátul Lehoczky tevékenységét, majd Mohai László köszöntötte az egybegyűlteket. Dalmay Árpád beszédében a nyolc évszázados magyar-horvát együttélésről szólt, majd a két Csonka-Bereg magyarsága nevében köszönetet mondott a kisváros vezetőinek, lakosainak, hogy ők is becsben tartják Bereg legnagyobb tudósának emlékét. Végezetül Juhász Erika régi szatmári és beregi népdalokat adott elő.

A magyarországi küldöttség koszorúját dr. Kiss Gábor és Kovács Lajos helyezte el az emléktáblánál.

TUDÓSÍTÓNK

“Ballag már a vén diák...”

Az ember életében teljesen természetes, előre meghatározott, olykor már megszokott időben és módon érkeznek el kiemelkedő események, amelyek jelentős, felejtethetetlen állomások, s amelyek örökre emlékeztetések maradnak. Egy ilyen ünnepi alkalom a ballagás, amikor a végzős diákok búcsút vesznek iskolájuktól, egymástól, tanáraiktól, diáktársaiktól.

Megható, érzésekkel teli esemény ez. A ballagás búcsúzás is egyben, visszatekintés a korábbi életútra, számadás, leltár az elmúltakról és előretekintés a jövőre, a célok felé. Búcsú a tanintézetektől, ahol formálódtak, ahol gyerekből felnőtté váltak.

A kárpátaljai tanintézetekben idén érettségiző diákok számára is lezárult életük nagy fejezete. Elbúcsúztak a többé vissza nem térő, emlékeikben az idő múlásával egyre szebbé váló, összességében mégiscsak gondtalan és boldog diák éveiktől.

A Karácsfalvai Sztojka Sándor Görög Katolikus Liceumban május 30-án tartották a tanévzárót. Történelmi volt ez az esemény a tanintézet életében, hiszen első végzős osztályát bocsátotta ki az idén: 21 ballagó diáknak szólt az utolsó csengő.

Miután bemutatták a vendégeket, akik között ott volt Bendász Dániel görög katolikus egyházkerületi esperes, Oleg Ljubimov, a Nagyszőlősi Járási Közigazgatási Hivatal elnöke, Kocsis Mária, a KAMOT JA elnöke, Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, Szimku András igazgató köszöntötte az egybegyűlteket, a végzősöket és sok szerencsét kívánt számukra a nagybetűs Életben.

Ezután a végzősök műsora következett, amelyben szebbnél szebb versek hangzottak el.

A diáktársak elbúcsúztak a harmadikosoktól, a vendégek pedig jó tanácsokkal, hasznos útravalókkal látták el őket. Ezt követően az arra érdemes tanulók elismerő okleveleket vehettek át Szimku Andrástól és Marosi Istvántól, a liceum lelki igazgatójától.

Az ünnepség a helyi görög katolikus templomban folytatódott, ahol Magyar Vita osztályfőnök búcsúzóul Kalkuttai Szent Teréz anyja az életről szóló írását olvasta fel a végzős diákoknak. Marosi István atya fontos dologra hívta fel a figyelmüket: soha ne hagyják a templomot, a templomot és az iskolát.

Bendász Dániel Milan Sasik görög katolikus püspök üzenetét tolmácsolta, majd a bibliai példázatra hivatkozva azt kívánta a végzősöknak, hogy legyenek igazi sói szülföldjüknél.

Karácsfalvai ballagók

1998 szeptemberében lépett be először a Beregszászi Magyar Gimnázium kapuján az a 43 fiatal, akik 2006. május 31-én az utolsó csengőre sorakoztak fel Nedbál Klára és Kálmán Éva osztályfőnökök vezetésével. Az ünnepségen Szabó Árpád igazgató a problémákról és az eredményekről egyaránt szót ejtett. Köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik támogatásukkal hozzájárultak a tanintézet működéséhez. Különösen a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzatnak

mondott köszönetet, akik eddig mintegy 7 millió forintot gyűjtöttek a gimnáziumnak. A ballagáson az önkormányzat képviselőjében jelen lévő Szabó Miklós ezúttal 600 ezer forintról szóló adománylevelet nyújtott át a tanintézet vezetőjének.

Első alkalommal került sor a Vízhi-3000 nemzetközi vállalat ösztöndíjainak átadására. Heckó György, a vállalat igazgatója az öt legjobb eredményt elért diákot részesítette pénzjutalomban.

Az ünnepség keretében vehették át okleveleiket a tantárgyi vetélkedők megyei és országos helyezettei, többek között Salánki Agnes, Vidnyánszky Zoltán és Hapák József, akik két-három versenyen is dobogós helyezést értek el.

A köszöntőket követően Bohán Béla római katolikus plébános kérte Isten áldását a végzős diákokra, tanáraikra, szüleikre.

A mostoha időjárás ellenére résztvevők nagy tömege gyűlt össze a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskolában a tanévzárás és a ballagás ünnepére. Micik Julianna igazgatónő megnyitó szavai után köszöntötték a diákokat, tanárokat, szülőket a meghívott vendégek: Medvigy István és Péter Csaba megyei képviselők, Kádár Rozália, a közoktatási osztály műdszerésze, Gábor Erzsébet, a szülői tanács elnöke.

Az ötven végzős diákot hasznos útravalókkal látta el Greba Anna, a 11. A és Papfalusi Jaroslava, a 11. B. osztály osztályfőnöke.

A tizedikes tanulók a diákévek örök emlékére nagyon szép beregi szöttek tarisznyával ajándékozták meg a ballagókat, akik könnyes szemmel búcsúztak iskolájuktól, tanáraiktól, diáktársaiktól, ígéretet téve, hogy tanintézetük hírnevét a nagybetűs Életben is tovább fogják öregíteni.

A Beregszászi Zrínyi Ilona Középiskola 51 végzősét – két magyar és egy ukrán osztály – elsőként Bacskó Magdolna köszöntötte. A tanintézet igazgatója a tanulás, a tudás fontosságáról szólt. Arra kérte a ballagó diákokat, folytassák azt a munkát, amit tanáraikkal együtt kezdtek el az iskolában.

Gajdos István, Beregszász megyei jogú város polgármestere Lengyel József szavaival biztatta a végzősöket: “Jönni kell, látni, győzni. Idejében jönni, élesen látni, teljesen győzni. Mindig ez volt és marad az ifjúság feladata.” “Lányok és fiúk: lássatok és győzzetek, hiszen a tiétek a jövő!” — hangzott a lelkesítő felhívás.

Köszöntötte a végzősöket Csengeri János, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodájának vezető konzulja is, aki arra hívta fel a fiatalok figyelmét, hogy minden lehetőséget ragadjanak meg ezután is tudásuk kamatoztatása érdekében.

Megszívlendítő szavakat intézett még a ballagókhoz Pilipenko Marianna, a Beregszászi Közköztatási Főosztály főtanfelügyelője, valamint Riskó Márta, a KMPSZ alelnöke.

A végzősök megkoszorúzták iskolájuk névadója, Zrínyi Ilona emléktábláját, majd átadták a stafétabotot tizedikes diáktársaiknak.

A ballagók színvonalas műsorában szép versek és dalok hangzottak el. Mivel

“Ballag már a vén diák...”

az iskola kétnyelvű, természetes, hogy a ballagási ünnepség is két nyelven zajlott. Az ukrán végzősök szintén szívet melengető szép műsorral kedveskedtek tanítóiknak, szüleiknek, diáktársaiknak.

Az osztályfőnökök búcsúszavait követően a legkisebbek, az elsősök énekeltek el útravalóul a végzősöknek a “Legyetek jók, ha tudtok...” című dalt.

Técsőn is felhangzott a tanév végét jelző utolsó csengő. A Hollósy Simon Középiskolában 18 fiatal búcsúzott az iskolapadtól, hogy szembenézzen a felnőtté vá-

lás előtti utolsó komoly erőpróbával – az érettségi vizsgákkal.

A ballagó diákokat Bartos Irén osztályfőnök szívet melengető szavakkal köszöntötte. Az ünnepségen jelen voltak Mészáros Tibor és Lomakova Neonilla, a polgármesteri hivatal képviselői, László Károly református lelkész, Ambrus Pál, a Técsői Református Líceum igazgatója és mások. Az iskola igazgatója, Osziczky Róbert és a vendégek azt kívánták a diákoknak, hogy legyenek becsületesek, találják meg számításaikat, álljanak helyt a munkában és a tanulásban.

Tudósítónk

A Magyar Nemzeti Bank áprilisi kibocsátása

A MUNKÁCSI VÁR ÉS ZRÍNYI ILONA

Április végén bocsátotta ki az MNB a harmadik 2006-os emlékpénzt, a munkácsi várat és Zrínyi Ilonát megjelenítő ezüstérmét. Találó választás az emlékpénz témája, hiszen a munkácsi vár és Zrínyi Ilona történelmünk dicső fejezeteit idézik fel bennünk.

A munkácsi várat megjelenítő, 925-ös finomságú 31,46 gramm súlyú vert emlékpénz a Nemzeti Bank 2004-ben indított, a magyar várat bemutató érmesorozatának harmadik darabjaként lett kibocsátva. Eddig a vise-grádi és a diósgyőri vár került bemutatásra, és most a sorozat legjobban sikerült érmeje hagyta el a pénzverőt. A munkácsi vár részletes, jól felismerhető és szép rajza került az 5000 forint névértékű, 38,61 mm átmérőjű emlékpénz hátoldalára, míg a címetoldalon az értékmegjelölés fölött Zrínyi Ilona egy 18. század eleji olajfestményről ismert portréja látható az adott kort idéző keretben. Az érme tetszetős külseje Szöllőssy Enikő tervezői munkáját dicséri.

Munkács vára történetének legdicsőbb korszaka akkor kezdődött, amikor a bécsi abszolutizmus elleni Thököly Imre fejedelem vezette első kurucfelkelést a Habsburgok 1686-ban leverték, és Thököly menekülésre kényszerült. Ekkor hitvese, Zrínyi Ilona, I. Rákóczi Ferenc özvegye és a későbbi kuruc szabadságharc vezére, II. Rákóczi Ferenc fejedelem édesanyja nem adta

meg magát és nem hódolt be a Habsburgoknak, hanem kíséretével a hegyre épült, szinte bevehetetlen Munkács várába vonult vissza. Várnépével azután két teljes évig keményen dacolt a császáriakkal. 1688-ban elfogadta a császár békefeltételeit, és átadta Munkács várát az osztrákoknak. Ezután Zrínyi Ilonát Bécsbe hurcolták, ahol évekig egy zárdában tartották fogva. Amikor egy osztrák generális Thököly Imre fogásába került, Zrínyi Ilonát kicserélték a rab tábornokkal. Azonban a kurucvezér Thökölyt az osztrákok egy szultánnal kötött békeszerződés feltételeként Törökország egy távoli zugába száműzték. Zrínyi Ilona elkísérte férjét a száműzetésbe, ahol haláláig 12 évet töltött. Hamvai ma fiának, II. Rákóczi Ferencnek a hamvaival együtt a kaszai Szent Erzsébet dómban nyugszanak. Ezért a munkácsi várat bemutató 4000 verdefényes és 4000 tükörveretű példányban készült ezüstérmét az MNB méltán szentelte egyben az ő emlékének is.

Az emlékérméből 8000 darab verhető, ebből 4000 darab különleges – ún. proof – technológiával. Az érmeiket az érdeklődők a Magyar Pénzverő Rt. Könyves Kálmán körút 38. alatt, valamint a Magyar Nemzeti Bank Látogatóközpontjában (Budapest, Szabadság tér 8/9) lévő üzlethelyiségében vásárolhatják meg. Az érmék a kibocsátástól számított három hónapig névértékben vásárolhatók meg.

Unió segítségével újul meg két határállomás

Két Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei határátkelő, a Barabás–Mezőkaszony, illetve a Lónya–Harangláb közötti magyar-ukrán határállomás felújítására nyert támogatást uniós pályázaton a vám- és pénzügyőrség. Az uniós szintű utazási feltételek kialakításához Brüsszel az együttesen 625 millió forint összegű beruházási költség 80 százalékát biztosította. Az építők már mindkét határállomáson dolgoznak, s év végéig elkészülnek a korszerűsítéssel.

(Az MTI tájékoztatása nyomán)

Siker és elismerés Lakiteleken

2006. június 9–11-e között a magyarországi Lakiteleken került sor a VIII. Tisza-menti Gyermekszínház Találkozóra. Kárpátaljáról két csoport kapott meghívást: a Mihók Erika vezette orosz **Kis Gyöngykaláris** és a nagymuzsalyi **Színészstúdió**, Vidnyánszky Éva vezetésével.

A találkozó megnyitójára a Lakiteleki Művelődési Házban került sor. Az Erdélyből (Románia), Felvidékről (Szlovákia), Délvidékről (Szerbia), illetve Kárpátaljáról (Ukrajna) érkezett csoportokat Varga Sándor polgármester, Lezsák Sándor parlamenti képviselő, Laskai István, a művelődési ház igazgatója és Monzák Péter, a találkozó szakmai vezetője köszöntötte.

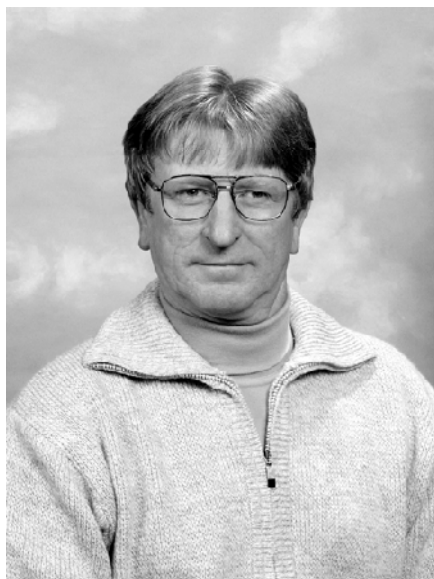
Monzák Péter beszédében elmondta: 16 évvel ezelőtt, amikor a rendezvény létrehozásának gondolata felvetődött, a fő cél az volt, hogy összefogja a Kárpát-medencében élő magyar anyanyelvű, művészetet szerető, felnővekvő nemzedéket. „Azokban a történelmi időkben erre nagy szükség volt” – folytatta a szónok. Kitért arra is, hogy napjainkban bármi is történjen a magyar nemzetet elválasztó határok mindkét oldalán, bízni kell a józan gondolkodású, a nemzetet szerető és ismerő, a művészetet művelő felnővekvő nemzedékben.

Az oroszok másodszor vehettek részt ezen a rangos találkozón. 2005-ben a Nagy Köörkörben, idén a Kis Gyöngykaláris csoport utazhatott a rendezvényre. Repertoárjukban Révész Zsuzsa Budai város című kétfelvonásos mesejátéka szerepelt. A színészpallásták nagy lelkesedéssel és odaadással adták elő a darabot, amelyet a Lakiteleki Drámapedagógiai Szakiskola tanáraiból álló szakmai zsűri is nagyra értékelt. Ezt az is bizonyítja, hogy már most meghívták a csoportot a következő, 2007-es találkozóra.

A diákok két felejtethetetlen napot töltöttek el Lakiteleken. A fellépés mellett számos érdekes program is várt a gyerekekre, akik közül többen most először utazhattak el az anyaországba.

Tudósítónk

Itthon a hazában

Kovács Sándor matematika- és számítástechnika tanár, idegenvezető. 1954-ben született Eszenyben, 1999-től él Budapesten. Az utóbbi időben útikönyvszerzőként lett népszerű. A közelmúltban a gyökerekről faggattuk beszélgetőtársunkat.

– Hogyan lesz a matematika- és számítástechnika tanárból idegenvezető amellet, hogy nem lett hűtlen az előbbiekhöz?

– Az általános iskolát szülőfalumban, a középiskolát Csapon végeztem el, mindkettőt anyanyelvemen, magyarul. Gyermekkoromtól kezdve két dolog valami megmagyarázhatatlan erővel kötötte le a figyelmemet: a matematika és a letűnt korok történései. Aztán, mikor életpályát kellett választanom, helyettem egy korszak rendszere tette ezt meg. Abban az időben ugyanis az egyetemen való történelemtanulást a kommunista párttagsággal kapcsolták össze. Ez utóbbi számomra rémálom volt, hiszen már akkor is azt vallottam, hogy nem érdekszempontokat, hanem ügyeket kell szolgálni. Érettségi után 1971-ben felvételt nyertem az Ungvári Állami Egyetem matematika karára, amelyet elvégezve matematikusi és középiskolai matematikatanári diplomát szereztem.

Matematikus lettem, és közben a történelemtanulás iránti hiányérzet okozta ürt megpróbáltam az idegenvezetésekre való felkészülésben kiélni. 1972-től a Szputnyik Nemzetközi Ifjúsági Utazási Iroda állományon kívüli, külsős tolmács-idegenvezetőjeként alkalmazott. Már akkor éreztem, hogy ez igazi kihívás. Turistacsoportokat kísérttem a Szovjetunió különböző térségeibe: Kijevbe, Moszkvába, Leningrádba, a Baltikumba, a Volga mentére, Közép-Ázsiába, a Kaukázusba, Szibériába.

1976-ban elvégeztem az Exkurszbjuro Belföldi Utazási Iroda idegenvezetői tanfolyamát, 1977-ben a Szputnyik Nemzetközi Ifjúsági Utazási Iroda főállású tolmács-idegenvezetője lettem, de még ebben az év-

ben elfogadtam a felkínált matematikatanári állást szülőfalumban, Eszeny középiskolájában, majd a szomszéd faluban, Szalókán. Mindkét helyen számítástechnikát is tanítottam, olykor heti 40 órában.

– De továbbra is benned élt a történelem iránti vonzalom, a szülőföld megismerésének vágya, annak megismertetése, ami önként vállalt és távolról sem könnyű feladatnak bizonyult.

– Diákkoromtól komolyan foglalkoztatott Kárpátalja településtörténete. Autodidakta módon ismertem meg Magyarország és szülőföldem történetét, mivel ebben az időben ilyen irányú oktatás a Szovjetunió iskoláiban nem volt. Tanári pályám nagyon fontos kiegészítője lett szülőföldem múltjának kutatása. Látva a Kárpátaljával kapcsolatos tudatlanságot, illetve félretájékoztatást, minden eszközzel és minden lehetséges módon igyekeztem és igyekszem ma is egy hiteles Kárpátalja-képet kialakítani.

A szovjet rendszer felbomlását követően, 1992 óta, kihasználva a szabad utazási lehetőségeket, az általam kalauzolt csoportokon keresztül felvállaltam szülőföldem népszerűsítését.

A hatalom minden eszközzel igyekezett meggátolni a magyarországi csoportok beutazását. Bizony sokszor kerültem konfliktusba az önkényeskedő határőrökkel, akik mindent bevetettek a csoportok beutazásának megakadályozására. Még ma is reszket a gyomrom, ha arra gondolok, milyen volt egy-egy magyar turistacsoport Ukrajnába való „becsempészése”. Még szerencse, hogy néhány komoly gondolkodású és jó érzésű határőr közreműködésével sikerült az ostoba rendeletekre hivatkozó, gáncsoskodó zöldsapkások és vámtisztek eszén túljárni. Volt olyan határőr tiszt is, aki az útlevelemet vette el, ami azzal járhatott volna, hogy többé nem utazhatom külföldre. Akadt olyan is, aki azzal fenyegetett, megütöm bokámat ezért a diverzáns cselekedetért. Emlékszem olyan esetre is, amikor az önkényeskedő rangidős tiszt kijelentette, hogy amíg ő van szolgálatban a csoport nem fogja átlépni a határt. Átlépte.

Ezek a korlátozott felfogású emberek egy pusztulásra ítélt rendszer utolsó vonaglásai, a szovjet beidegződésű basáskodások legocsmányabb megnyilvánulásai voltak. Egy megváltozott körülményekhez, a nyitottsághoz alkalmazkodni képtelen ember-típussal kellett megvívnom mindennapi csatáimat. Csakhogy a Budapestről, Pécsről, Szombathelyről, Győrből elindult turistáknak ezeket nem mondhattam el. Nem tehettem kockára a rozoga utak, lerobbant szálláshelyek, néma telefonvonalak, koszos éttermek okozta megrázkódtatásokkal tarkított utazás sikerét a határátkelés bizonytalanságával. Minden leleményességemre szükség volt, hogy az akadályokat elhárít-

sam, a kedves utas felé mosolyogjak, sőt magabiztosan kijelentsem, hogy minden rendben van, miközben az infarktus kölykeztet minden egyes határátlépésnél. Azok a 90-es évek elején, társasutazással Kárpátaljára érkezett anyaországiak igazi úttörők, hősök voltak, hiszen zokszó nélkül viselték el mindazokat a megpróbáltatásokat, amelyek töredékéért ma utazási irodákat perelnek be, szállásadókat lincselnek meg, sértődötten fordulnak vissza a határról. Ezúton is köszönetet mondok valamennyi hőskori Kárpátaljára látogatónak, hogy ilyen embertelen körülményeket is vállalva járultak hozzá az igazi kárpátaljai idegenforgalom megszületéséhez.

– Mindemellett abban az időben, majd később 6 könyved jelent meg Kárpátalja történelmi és földrajzi nevezetességeiről, amelyek nagyon népszerűek, keresettek, 5 térképet készítettél, közel 20 tanulmányt, cikket írtál szülőföldedről.

– Igyekeztem minél hitelesebben bemutatni szülőföldemet, szeretettel, lelkiismeretes hozzáállással pótolni a pótolhatatlan hiányosságokat. Az én esetemben ez várakozásomon felül sikerült. Legnagyobb meglepetésemre, esetenként az utasok el kérték az általam idézett legendákat, verseket és kézzel ártították. Újra és újra biztattak, írjam le az elmondottakat, mert ez könyv alakban is érdekes. Hosszas töprengés után sikerült matematikusi szemléletem felett győzedelmeskedni és hozzákezdtem egy könyv megírásához. Ebben az is közrejátszott, hogy Kárpátaljáról szinte alig készült útikönyv, nem volt hiteles térkép, de még csak képeslapokat sem lehetett vásárolni. Fölfogtam: e vidék számára a gazdasági ellehetetlenülésből az egyetlen kiút az idegenforgalom fellendülése.

– Ekkor tapasztaltad azt, ami ma már közhelynek számít: könnyebb megírni egy könyvet, mint kiadni.

– Pontosan így van. 1996-ban egy könyv, egy képeslapsorozat és egy kétnyelvű térkép megjelentetése ötletével megkerestem a kárpátaljai magyar érdekképviseleti szervezeteket. Süket fülekre találtam, senki nem volt hajlandó adni egyetlen fillér támogatást, ugyanakkor semmitmondó kiadványokra elképesztő összegeket ítélt meg. Rádöbrentem: az, hogy nem vagyok tag, nemcsak a szovjet rendszerben volt hátrány. A kárpátaljai idegenforgalom ekkor nagyjából az állatorvosi lóra emlékeztetett, ezért saját költségen jelentettem meg egy könyvet, egy ismeretterjesztő füzetet és egy képeslapsorozatot.

Annak ellenére, hogy a kiadványok nagy keresletnek örvendtek, próbálkozásaimat a magyarság hivatásos megmentői még erkölcsileg sem értékelték. Alig akadt valaki, aki akkor az idegenforgalom fellendítésében partnerem lett volna. Bezzeg, azóta már a vízcsapból is kárpátaljai turizmus folyik. Mint a régi pártrendszerben, ért hoz-

■ zá mindenki, boldog-boldogtalan. Úgy is felfoghatnám, hogy népszerűsítési munkát, amikor embereket győzködtem igazamról, arról, hogy kárpátaljai kilátástalan helyzetből kivezető egyetlen lehetséges út, az idegenforgalom, siker koronázta. Az örömben azonban ürem is vegyül: látva a régi kommunista beidegződésből származó, mindenhez értő hatalmi emberek dilettantizmusát, kapzsiságát, felkészületlenségét, sajnos, a mostani idegenforgalmi konjunktúra visszájára fordulására lehet számítani. Sokan nincsenek tisztában az elemi idegenforgalmi normákkal, tanácsaimat pedig a pártrendszerből jól ismert fellengzős módon utasítják vissza.

– **Amiről beszámolsz, lehangoló tapasztalatok, ám mégsem ezek az indokok, amelyek az áttelepülésre készítettek.**

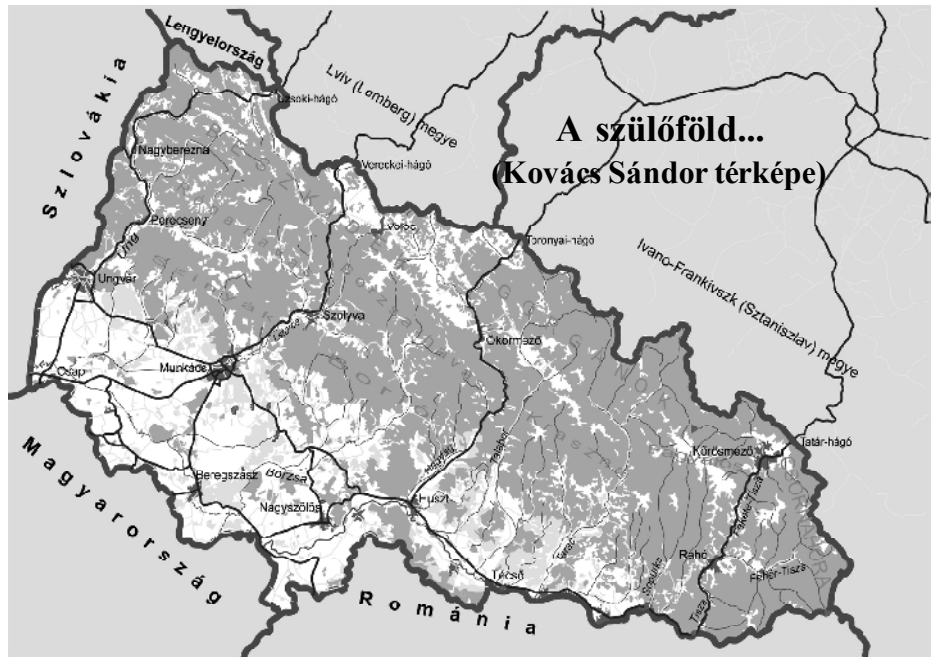
– Nem, távolról sem ez volt döntésem oka, mert az efféle harcokban már volt elég tapasztalatom. Edzett voltam. A 90-es években házasságom megromlott, és helyzetem kilátástalanná vált. Társtalanságomban a segítő kéz egy budapesti hölgy személyében jött. Ez az őszinte, igaz kapcsolat valóban kiutat jelentett megtépázott lelki és egzisztenciális helyzetemből. 1999 óta Budapesten élek, ma már magyar állampolgár vagyok.

A legkritikusabb időszakban sem menekültem el a szülőföldről, holott kollégáim tömegesen vállaltak munkát Szabolcsban. En is megtehettem volna, de az anyagi indíttatás sosem volt inyemre. Jelenleg Budapest egyik gimnáziumában tanítok matematikát és számítástechnikát. Beilleszkedésem a várakozásommal ellentétben sem a munkahelyen, sem a családi-baráti körben nem járt gáncoskodással, kirekesztéssel. Ugyanez nem mondható el a hivatalokról, amelyeknél a letelepedési és honosítási ügyeket intéztem, de erre jobb nem is emlékezni.

Amióta Magyarországon élek, még jobban meggyőződtem a Kárpátalját népszerűsítő program fontosságáról. Előadásokon, rádióban, televízióban, rendezvényeken igyekszem felkelteni az anyaország érdeklődését a hányatott sorsú Kárpátalja iránt, bemutatni szépségeit, történelmi és művészeti értékeit, elmondani mindazt, amit egy kárpátaljinak jelent az anyaország.

Budapesten jóval nagyobb lehetőségem nyílik az információgyűjtésre. Nemcsak a hivatalos intézményekre gondolok. Sokszor meglep, hogy majdnem idegen emberek nyújtanak segítséget kutatómunkámban. Nagyon jólesik, amikor önzetlenül megosztják velem Kárpátaljával kapcsolatos, relikviának számító archív anyagaikat. Kezdetben ez azért is szokatlan volt, mert otthon az önzéstől megfertőzött földijeimtől ezt soha el sem várhattam.

Eddig megjelent publikációimhoz semmilyen alapítványi vagy pályázati támogatást nem kaptam. Pedig támogatással egy

átfogó Kárpátalja-könyv, CD, film vagy egyéb kiadvány megjelentetéséhez megfelelő adatbázissal rendelkezem. Publikációim és a különböző Kárpátalját népszerűsítő kiadványok, térképek, tévéfilmek és a karitatív kezdeményezéseknek nyújtott segítség lelki szükséglet volt számomra, mint egy kiscserkész számára a napi jócselekedet, hogy tudtam tenni valamit sokat szenvedett szülőföldem sorsának javítása érdekében.

– **Mivel ízig-vérig „Kárpátalja-szakértő” vagy, gyakran utazol haza, meg sem kérdezem: milyen kapcsolatban vagy szülőföldeddel, viszont érdekel: mi a véleményed az ottani politikai állapotokról, az egyre dagadó kettős állampolgársági csatározásokról?**

– Napi szinten kapcsolatban vagyok Kárpátaljával, minden kapcsolódó eseményre odafigyelek, de nem mindig reagálok. Többször agítálnak egy-egy negatív kiadvány vagy esemény pellengére állítására, de én erre nem vagyok kapható. Elvem: csak az nem téved, aki nem tesz semmit, bár a politikusok szerint még ez is megkérdőjelezhető. A napi politikai sodrásban nem állok be. Sajnálom, hogy Kárpátalja magyarsága is megosztott lett. A kettős állampolgárság ügye talán összebékíthetné a kettészakadt tábor, de félek, a világot mozgató anyagiak még ennél is erősebbek. Szeretném tisztázni: én nem pártfüggetlenül szeretem a szülőföldemet; tetteket, ügyeket véleményezek és nem tömörléseket.

Naponta halljuk a magyar politikusok szájából, pártállástól függetlenül, hogy olyan törvényt kell alkotni, amely a szülőföldön tartja a határon túli magyart. Sőt, nagyon sok esetben a határon túli magyar vezetők is ezt hirdetik. Elgondolkodom, ki jogosította fel ezeket „a magyarság sorsa iránt felelősséget érző” személyeket arra,

hogy röghöz kössenek bárkit is, hogy egy új jobbágyrendszert alakítsanak ki, és ezeket még tudatosítsák is az anyaország polgáraiban? Büntudatot gerjesztenek az áttelepülni szándékozó magyar nemzetiségűekben, de az idegen nemzet fiaival szemben ezt nem hirdetik. Büszkén törvénybe foglalják az áttelepülés megakadályozását, arctalanul sorolják mindazokat a korlátozó gátakat, amelyeket az áttelepülni szándékozókkal szemben kifundáltak. Ezek az emberek nevezik magukat demokratáknak? Még a határon túli vezetők ilyen jellegű megnyilvánulásait meg tudom magyarázni magamnak azzal, hogy ugyebár, ha szétszed a nyáj, nem lesz ki felett uralkodni, sőt, uram bocsá, kiből megélni. Ám az anyaországi politizálásnak e gusztustalan megnyilvánulása sehogyan sem egyeztethető össze a sokat citált európai normákkal. Arról pedig már nem is szólva, hogy a nyugati magyarság körében nem hallottam ennek a hirdetését. Ellenkezőleg: nyugatról tárt karokkal vár haza mindenkit az ország, lehet több ingatlanuk is Magyarországon, az sem baj, ha a zsebük tele van különböző államok útlevelével. Nem egy nyugat-európai, amerikai, dél-afrikai, skandináv magyar kérdezte meg tőlem, a szerencsétlen kárpátaljai magyartól, aki CCCP-s vagy Ukrajná-s útlevelet szorongattam a határátkelésnél, hogy a kárpátaljai magyarok miért nem váltják ki a magyar útlevelet? Tényleg, kedves anyaországi politikusok, miért is nem? Hát azért, mivel az anyaország számára a keleti végekről származó magyar másodrangú, szegény rokon, nem kívánatos személy, akivel nem büszkélkedhetünk, hanem inkább szégyellősen eltitkoljuk az előkelő európai társaságban.

– **Köszönöm a beszélgetést és további alkotói sikereket kívánok.**

SZÖLLŐSY TIBOR

A magyar–ukrán gazdasági kapcsolatokról ELŐSZÖR POZITÍV A MÉRLEG

Ha lassan is, de hála Istennek, tapasztalható a gazdasági előrehaladás Kárpátalján. Ennek egyenes következménye, hogy egyre több magyar befektető veti meg a lábát a vidéken. Az is közrejátszik ebben, hogy közel az államhatár, és hogy a megye tulajdonképpen a híd szerepét tölti be az Európai Unió és Ukrajna között. Az ukrán–magyar gazdasági kapcsolatokról Szentpéteri Bertalantól, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának külgazdasági attaséjától kaptunk tájékoztatást.

– Az elmúlt évben a kétoldali kereskedelmi forgalom 1 milliárd 377 millió dollárt tett ki úgy, hogy az újkori magyar–ukrán történelemben most először pozitív a magyar mérleg: magyar aktívumban mintegy 30 millió dollár. Ezt a számot úgy lehet igazán értékelni, ha figyelembe vesszük, hogy ebből a forgalomból kiesett a korábbi időszakban – az elmúlt öt-hat évben – folyamatosan szállított mintegy százmillió dollár értékű gáz. Tavaly gyakorlatilag 10 ezer dollár értékű gázt vásárolt Magyarország Ukrajnától, míg az előző években ez 100 millió dollár nagyságrendet ért el.

Kárpátaljai viszonylatban még jobb a helyzet, ugyanis Magyarország és Kárpát-

alja külkereskedelmi forgalma 277,4 millió dollárt ért el az elmúlt évben, ami Kárpátalja külkereskedelmi forgalmának 23%-a, a magyar–ukrán áruforgalomnak pedig mintegy 21%-a. Ez, úgy gondolom, önmagában eredmény. Hasonló a helyzet a tőkeberuházások terén: 199, magyar tőkével működő vegyes vállalatot regisztrálnak, az elmúlt évben negyvennel növekedett a vegyes vállalatok száma, annak ellenére, hogy tavaly április elsején kedvezmény-megvonásokra került sor.

A magyar tőkeberuházás a korábbi 26 millióról 28 millió dollárra emelkedett, dacára annak, hogy a MOL hatmillió dollár tőkét kivont, így effektíven nyolcmillió dollár volt a növekedés. Tehát ezek az eredmények.

– A közelmúltban Nyíregyházán egy befektetési projekt prezentációjára került sor. Kérem, szóljon erről is néhány szót.

– A kijeji székhelyű FERREXPO cégcsoporttal dolgozunk egy közös projekten, ennek volt a bemutatója Nyíregyházán. Ezt egyébként egyéves munka előzte meg. Világviszonylatban csúcstechnológiát képviselő korszerű acélhengerművet telepítenek le Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A beruházás értéke első körben 300 millió

euró. Ezt a beüzemelést követően további 200 millióval bővítik, tehát összességében egy 500 millió eurós beruházásról van szó, ami a kivitelezés időszakában 2500 embernek ad munkát, a beüzemelést követően pedig 1000 főt fog foglalkoztatni. A gyár éves termelési értéke el fogja érni az egymilliárd eurót. Ilyen volumenű beruházás Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében még nem valósult meg. Hogy a nagyságrendet érzékeltessem: a tervezett beruházás értéke eléri a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére jutó autópálya építési program értékét.

– Ha már az autópálya szóba került, hadd kérdezzem meg, hol tart most az építése?

– Október 30-ig Nyíregyházáig átadják az autópályaszakaszt. Ez év március 21-én a magyar és az ukrán kormány képviselői Kijevben aláírták a 15 éve vajdó autópálya határmetszéspontjáról szóló kormányközi megállapodást. Ennek értelmében az autópálya elér Vásárosnaményt, ott kap egy villás elágazást: az egyik ága Beregdánánál, a másik pedig Záhonynál fogja átszelni a magyar–ukrán határszakaszt, terveink és szándékaink szerint az évtized végén.

HEGEDŰS CSILLA

Gyümölcsöző együttműködés LENGJEN A ZÁSZLÓ HATÁROKON ÁT!

Néhány éve csupán, hogy a beregvidéki Bótrágy és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Ramocsaháza polgármesterei — Hajdu Ferenc és Simon József — elhatározták, jó lenne közelebb hozni egymáshoz a két település lakosságát, s ennek érdekében testvértelepülési megállapodást kötöttek. A kapcsolat az évek során egyre szorosabbá vált, színes, tartalmas programok keretében ismerkedtek, töltöttek együtt szép napokat a bótrágyiak és a ramocsaházaiak. Idén újabb lépés történt a baráti szálak erősítése terén: a magyarországi testvérek zászlóval és címerrel ajándékozták meg a tóháti lakosságot.

A szimbólumok ünnepélyes átadására számos vendég érkezett Bótrágyra: többek között Popovics Judit és Tavaszi Patrícia, a Határon Túli Magyarok Hivatalának képviselője, Szentpéteri Bertalan, a Magyar Köztársaság külgazdasági attaséja, Bótrágy díszpolgára, Csoma Tiborné, Nyírkércs polgármestere, Nagy Gábor, a Közép-nyírségi Kistérségi Társulás menedzsere.

Hajdu Ferenc polgármester köszöntőjében örömmel számolt be a két település közötti sikeres együttműködésről, amelynek áldásos hatásait azóta folyamatosan tapasztalják.

A község történetét, a zászló és a címer jelentőségét Zubánics László történész ismertette a jelenlévőkkel. Mint mondta, a járásban hivatalosan kilencedik alkalommal kerül sor a zászló- és címeravatató ünnepségre.

Simon József üdvözlését — aki egyéb elfoglaltsága miatt nem tudott jelen lenni a rendezvényen — Csoma Tiborné tolmácsolta a bótrágyiaknak. A polgármester asszony hangsúlyozta: a címer összeköti, összekovácsolja egy-egy település közösségét, akik a hétköznapi életben lelkiismeretesen munkálkodnak, az ünnepnapokon együtt ünnepelnek, a zászló pedig sokféle érték őrzője. Ez a zászló ma még tiszta, mondta, de hogy milyen tisztelet, becsület övezi majd, azt a bótrágyiak fogják ráírni nagyszerű tetteikkel, cselekedeteikkel. „Lengjen ez a zászló határokon át!” — fogalmazta meg az adományozó közösség akaratát Csoma Tiborné, majd hozzátette: „Hirdesse, hogy értjük és segítjük egymást a határ két oldalán, hisz a sorsunk közös. Hirdesse, hogy értékeljük a hazának azt a szeletét, ahol élünk, munkálkodunk”.

A bótrágyiak nevében Kuni Mihály, a helyi gazdakör elnöke köszöntötte meg az adományozóknak és Herczeg István tervezőnek a nem mindennapi ajándékot s megígérte: gondját viselik, odaadó munkájuk-

kal biztosítják, ne essen folt rajta.

A zászlóanya megtisztelő cím betöltésére Todácsics Kornéliát kérték fel. A nagy tiszteletnek örvendő tanárnő meghatottan kötötte rá a szalagot a tartórúdra. Reményét fejezte ki, hogy nemcsak a község múltját és jelenét, de a jövőjét is jelképezi ez a zászló.

Szentpéteri Bertalan a szírmot bontó virághoz hasonlította a Ramocsaháza és Bótrágy között alakuló kapcsolatot. Hangsúlyozta: példát mutat a két település abban a tekintetben, hogy hogyan lehet, és hogyan kell együtt élni.

Popovics Judit a HTMH vezetői nevében arról biztosította a jelenlévőket, hogy Kárpátalja magyar társadalmának jogos kisebbségi igényeinek kielégítésében, önazonosságának megőrzésében, továbbfejlesztésében, anyagi és szellemi boldogulásának elősegítésében egyértelműen számíthat a Magyar Köztársaság kormányára.

Az ünnepségen részt vettek a község területén élő mindhárom felekezet papjai. Radvánszky Ferenc lelképásztor, Babály András plébános, illetve Volodimir atya Isten áldását kérték a közösségre, amelyet, reményeik szerint, a jelképek ezentúl még szorosabban összekovácsolnak.

BÍRÓ GYÖNGYI

Volt egyszer egy értekezlet

Hol volt, hol nem volt, a Kárpátok bérceitől innen vagy túl, de valahol a hajdani Szovjetunióban, az értekezletek országában volt egyszer egy értekezlet. Az elnökség asztala mögött elfoglalták megszokott helyüket a megszokott fejesek. Ott ült az első párttitkártól az utolsóig mind, a tanácselnöktől a helyettesig valamennyi. Szép fekete öltönyben feszített az egész brancs.

Pontosan úgy kezdődött, mint általában minden értekezlet. A gyűlés szónoka unalmas beszédének felénél tarthatott, amikor az elnökség közepén trónoló első titkár ügyetlen mozdulata következtében nadrágja a térdén hangos recsenéssel szét szakadt. Amellette ülő elvtársak rémülten bámultak a fekete pantalló repedtére alól kikandikáló hóka térdkalácsra. A szemközti hallgatóság szerencsére nem vett észre semmit, az asztal eltakarta a váratlan eseményt.

– Borzasztó! – súgta felháborodva az első titkár közvetlen helyettese fülébe. – Ma vettem fel először ezt az öltönyt, és tessék!

A köpcös termetű másodtitkár sopánkodva csóválta a fejét, holott igazából röhögni lett volna kedve a nevelés helyzetén. Csakhogy nem volt hozzá bátorsága: az első titkárt nemcsak nem illett kinevetni: ennek beláthatatlan következményei is lehettek volna. Így aztán a másodtitkár inkább együttérzést imitálva, kétségbeesetten tördelte a kezét az asztal alatt, aminek eredményeként a toll egyszer csak kicsusszant az ujjai közül, s leesett a padlóra. Mi sem természetesebb, hogy lehajolt érte. Abban a pillanatban recsenés hallatszott, s a másodtitkárnak hirtelen úgyszólván két számmal nagyobb lett.

– Csak nem szakadt el? – kérdezte a háta mögött ülőktől.

– De bizony, mégpedig pontosan a közepén! – súgták a válaszra.

– A fenébe! Hiszen tegnap vettem ezt az öltönyt! Talán szűk volt rám?

Közben a szónok viharos taps közepette befejezte beszédének felolvasását. Megjegyzendő: az ilyen értekezleteken sohasem lehetett tudni, minek

szól a tenyérzene: a magvas beszédnek vagy csupán annak a pusztá ténynek, hogy végre befejeződött.

Mindenesetre a szócséplő elvtárs izzadtan, de elégedetten vonult a helyére, ám amikor le akart ülni az elnökségi sorban, az ő fülét megütötte a gyanús hang: recs! Az ő nadrágja a fenekén nyílt ketté. Mivel a hang alulról jött, aközben ülők esetleg másféle nesznek is vélhették. Szerencsére a nadrág alatt fekete klott gatyát hordott a szenvedő alany, így nem igazán volt feltűnő a szellőssé vált viselet. A keze azonban, amellyel ültében félig felemelkedve ellenőrizte a recs okát, befejezett tényként érzekelte: jó hosszú a repedés, pontosan a varrás mentén.

– Érdekes – morfondírozott tanácstalanul –, ma vettem fel először én is ezt a vadonatúj, tetszetős fekete öltönyt.

Az értekezlet, szokás szerint hosszúra nyúlt, így aztán további hasonló balesetek történtek a többi elvtársakkal is. Kinek a könyökén, kinek a sliccén, kinek a vállán repedt szét a fekete öltöny. Nagy volt a botrány, azt követően pedig a röhögés, mert kölcsönösen kikacagták egymás bajját. Hogyan történhetett mindez? A magyarázat nagyon egyszerű.

Bármilyen olcsó külföldi áru érkezett a központi elosztó raktárba, azokból az iratlan, de inkább respektált törvény szerint először a magas rangú funkcionárius elvtársak vásárolhattak, utánuk következtek a másodrangú elvtársak, aztán a raktári bennfenteseek. A boltba csak annyi jutott el, ami ezek után maradt.

Amikor a felettebb olcsó külföldi fekete öltönyök – ráadásul gyönyörű csomagolásban! – megérkeztek a raktárba, annak igazgatója kötelességének tekintette, hogy felajánlja a főnökségnek. Azok köreiben ugyanis szintén az olcsó áruknak volt keltje, nem kevésbé, mint az átlagemberek között.

Igen ám, de olcsó húsnak híg a leve! A szóban forgó papiros öltönyöket ugyanis egyszeri alkalomra, mégpedig a halottak utolsó útjára gyártották. Mulatságos, ugye? Mondhatnánk kárörvendve: így van ez, ha minden először a főnökséget illeti...

SCHOBER OTTÓ

Ki hiányzik a sorból?

Sor van. Már mint a konzulátus előtt. Pontosabban a Csíkszeredai Magyar Főkonzulátus előtt, ahol elég sokszor lehet találkozni kisebb-nagyobb sorban álló emberekkel. Neragozzuk most, hogy miért épp az épület előtt s nem az épületben, valószínű, hogy előbb-utóbb megoldja majd ezt a problémát az intézmény. De emberek állnak. Mint mondtam, sorban. És – a sorban álló emberek viselkedési formáit tökéletesen jellemző módon – beszélgetnek. Bevallom őszintén, sosem hallgatóztam, mit mondanak egymásnak, de valaki felhívta a figyelmemet, hogy jó fülelni. Esetleg sokszor járok arra, volt alkalmam rá. Tehát: tessék elképzelni, a sorban álló emberek közül rengetegen románul beszélnek, ebből kiindulva logikus a feltetelezés, hogy nemzetiségük román. Nem csoda. Hét megye, köztük moldvaiak is tartoznak ide, s jönnek az emberek munkavállalási engedélyért. Állnak sorba. A Csíkszeredai Magyar Főkonzulátus előtt. Magyarok és nem magyarok. Románok.

Azért, amikor elhaladunk mellettük, jusson eszünkbe: hosszú éveken keresztül harcoltak keményen román politikai pártok azért, hogy NE legyen konzulátus Csíkszeredában. Jusson eszünkbe, hogy román politikusok tucatjai

mutattak rá: értelmetlen a Székelyföldön magyar konzulátust nyitni és javasolták a jobb helyszíneket, Craiovát és Konstancát, ha nem tévedek.

S most állnak az emberek túrelmesen a sorban, magyarok, románok, Csíkszeredában. Idilli kép, mégis hiányérzetem van. Szeretném látni például Funart. Vagy Vadim Tudort. Vagy egy-két társat és elvtársat. Ahogy állnak ott a sorban s araszolnak lassan előre, s amikor odaérnek az ajtóhoz, rájuk förmed egy portás: sor végére tessék!

SZONDY ZOLTÁN
(Hargita Népe)

A felvételen: a Csíkszeredai Magyar Főkonzulátus épülete.

Foto: Füzesi Magda

Választási szemét?

A fővárosból induló InterCityn egy idős hölgy volt az útítársam. Az utazás több óráig tartott, szóba elegyedtünk, véleményt cseréltünk a mindennapokról, a választásokról.

Úticélunkhoz közeledve arra lettem figyelmes, hogy a néni mutogatva jelzi az átellenben ülő férfinak: leejtett valamit. A középkorú úr megértette, lehajolt, felemelt egy színes papírlapot. Megnézte, beleolvasott, gúnyos fintorba rándult az arca és visszadobta az ülőhelye alá. Halkan mondott is valamit, ami összhangban volt a grimaszával.

Megérkezve utazásunk célállomásához, lassan sorjázunk a kijáráthoz. Az előttem araszoló útítársnőm lehajolt és felemelte az eldobott papírt. Körülnézett, mintha keresne valamit. Ekkor vettem észre, hogy a színes lap az egyik párt szórólapja a képviselőjelölt portréjával.

Néhány másodpercnyi hezitálás után a néni keze a néni keze lett a lapon, majd táskájába süllyesztette.

– Tudja – fordult felém mosolyogva –, ilyesmiből nem erkölcsös szemetet csinálni. Bármelyik párt képviselője, mégiscsak a mi fajtánk, magyar, ő is jól akar nekünk... Meg aztán rajta van a piros-fehér-zöld...

Mire ezt kimondta, már a lépcsőhöz értünk, ahol rokonai lesegítették a nénit.

Csak egy rövid „Viszontlátás”-sal tudtam elköszönni tőle, holott szerettem volna megszólalni enyhén remegő, áldott kezét.

SZ. T.

Dolha

Dolha község az Ilosvai járás egyik legszebb pontján, a Borzsa és a hegyek találkozásánál fekszik. A hagyomány szerint a falu eredetileg a Szvinka-patak völgyében feküdt, de egy földrengés alkalmával elsüllyedt, s a mai helyén később épült fel (*Anéphagyomány szerint húsvét ünnepén most is hallani a templom harangjainak kongását a patak mélyéből*). 1411-ben Dolhát mint vámszedő helyet említik. Eredetileg Bereg vármegyéhez tartozott, később királyi határozattal (1454-ben) Máramaros vármegyéhez csatolták.

Dolha és a várkastély története szorosan összefonódik a Dolhay családdal (a család egy törzsből ered a Bilkey, az Ilosvay és a Komlóssy családdal (a családnevek a birtokok központra utalnak). Ezek a családok közös címet használtak).

A Dolhayak és rokonaik mint a munkácsi királyi uradalom egyik kenézcsaládja kapták meg Kerecke és Kusnica birtokát idősebb Erzsébet királyné (*Károly Róbert felesége*) adományaként. Igazi nemességet Dolhay Szaniszló szerzett, akinek hűséges szolgálatai fejében Korjatovics Tódor, a munkácsi uradalom birtokosa (*Zsigmond király unokanagybátyja*) Sarkad községet adományozta (*igaz, a Dolhayoknak vissza kellett adniuk a királyi uradalom korábbi részét képező Kereckét és Kusnicát*).

A családi legendárium szerint a család őse az a rutén herceg, aki ahonfoglaló magyarokat átvezette a Kárpátok hágóin, s ezért a munkácsi táborban Árpád nagyfejedelemtől kapta jutalmul a Dolha környéki birtokokat. Utódaik még a XIV. században is orosz hercegeknek hívták. A valóság sokkal prózaibb, a család ősei IV. Béla király idején telepedtek át Kunországból (*a mai Moldova*) Máramarosba. A nemzetség családfája 1366-tól tekinthető hitelesnek.

A Dolhay család első ismert őse (Hosszúmezey) I. Szaniszló, a beregmegyei oláhok vajdája, aki 1330 táján testvéreivel Bilkey Karácsonnal, Ilosvay Maxemmel és Komlóssy Torpa Mihállyal együtt menekült Moldvából, ahonnan vajda üldözte el őket. (*A család hiteles története a leleszi káptalan, a Telesi grófok gyömrői és a Petrovay család levéltáráiban található okmányok szerint rekonstruálható.*)

Dolhay család már a XV. században vagyos birtokos volt Bereg vármegyében, ahol Dolhay Ambrus ősi családi birtokai mellé a török elleni csatákban tanúsított hősiességéért Hunyadi János kormányzótól a Bereg megyei Kerecke és Kusnica községeket kapta adományul. Dolhay Ambrus igen hosszú életpályát futott be, hiszen az okmányok még 1470-ben is említik. 1465-ben beiktatták Mojszin helység birtokába, 1466-ben elvesztette Kereckét és Kusnicát, ugyanakkor visszakapta Makarja és Sarkad falut, illetve Románpataka pusztát. Fiait, Dolhay Demetert, Györgyöt, Lászlót, Jánost, Miklóst és Pétert Mátyás király utasítására a leleszi konvent 1463-ban iktatta be az új birtokokba.

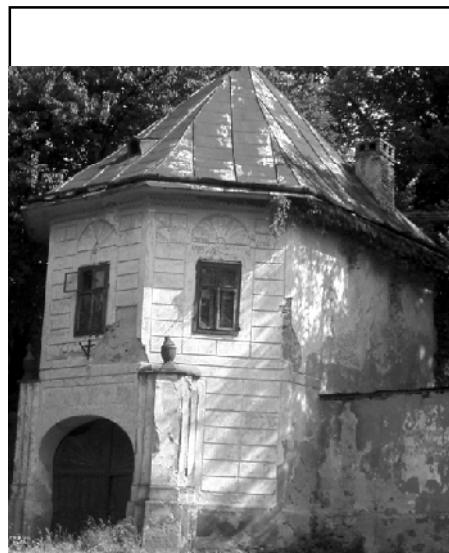
A familia már a harmadik nemzedékben különböző ágakra és családokra bomlott. Így például I. Mihály, hogy megkülönböztesse magát unokatestvérével, István vajda fiától, Mihálytól, apja után előbb mint Bogdán Mihály szerepelt az okmányokban, majd birtokai után előbb a Ruszkovay, majd a Petrovay nevet vette fel. A nemzetségen belüli birtokok miatti perek igen gyakoriak voltak. A korabeli okmányokban igen gyakran olvashatunk a család tagjainak rokonaik, illetve a szomszédos birtokosok ellen elkövetett hatalmaskodásokról. Így például Leordinai Orda Mihály 1471-ben elfoglalta a korábban Dolhay Ambrusnak átengedett dolhai, zádnyai és bronkai részjórészeket, illetve a dolhai udvarházat, majd 600 aranyért eladta azokat a két Ilosvay Lászlónak és Szirmay Flórisnak. Mátyás király az említett hatalmaskodás elkövetőit fősztésre ítélte. Leordinai és az ügyben szintén érintett Petrovay Mihály (*Dolhay Bogdán fia*) ki egyeztek rokonukkal, Dolhay Ambrussal és fejük váltságául átengedték neki dolhai, bronkai, zádnyai és rozsályai birtokaikat, amelyekbe Mátyás király parancsára 1471-ben az új tulajdonost be is iktatták. Ezáltal a Petrovay család teljes egészében „kicséppent” a Borzsa középső folyása mentén fekvő községek birtokából.

Az említett Petrovay Mihály a harcmezőn többször is kitüntette magát. 1467-ben rokonaival együtt elkíserte Mátyás királyt moldvai hadjáratára. Ennek során, István vajda csapatai lest vetettek a királyi seregnek és december 15-én éjjel megtámadták a felkészületlen magyarokat. Petrovay és rokonai testükkel védték a sebesült királyt, amelynek jutalmul a király 1469. szeptember 17-én kelt oklevelével mindmagukat, mindpedig birtokaikat kivette a máramarosi főispán, az alispán és a szolgabírák fennhatósága alól személyükre, perbe kizárólag a király személyes jelenléte esetén, a nádor és az országbíró ítélőszéke elé lehetett megidézni őket. Ezt a kiváltságot egészen 1650-ig élvezte a család, ekkor az erdélyi országgyűlés eltörölte.

A Dolhay család egyike volt azon máramarosi nemzetségeknek, amelyeket 1514-ben azzal vádoltak, hogy csatlakoztak Dózsa György parasztfelkeléséhez (*a per mögött Werbőczy István ugocsai és máramarosi birtokszerzési törekvései húzódnak meg*).

A család a Borzsa-völgyi falvak mellett jelentős birtokokkal rendelkezett Máramarosban a Visó és Iza völgyében, nevezetesen ide tartozott Petrova, Leordina, Ruszkova, Ruszka Polyana, Szurdok, Sajó, Sajópolyana, Sőspatak, Rozsály, Batiza és Bedő községe. A fent említett birtokegyüttes az egyik legnagyobb volt a vármegyében, így nem csoda, hogy egy 1530-as oklevélben a család fejét a vármegyei előjáróság mint „ami urunk, rokonunk és barátunk” (*dominus fraterque et amicus noster*) címezi.

Dolhay Szaniszló számos újabb adománylevelet szerzett a család számára, így többek

között 1410-ben Dolhára és Románpatakára. Anyai nagyapja, Jánosvajdafürdői János vajda idegen kezekbe került birtokait, Rozsályát, Sajót, Szurdokot, Batizaházát, Petrovát, Leordinát, Ruszkovát, Ruszko-Polyanát és Kohnyát visszaszerezte, ezekre a saját és testvérei nevére királyi adományt nyert (a korabeli okmányok szerint az így nyert birtokok nagysága elérte a kétszázezer holdat).

Korjatovics Tódor (*aki egyéb tisztségei mellett beregi, sárosi és máramarosi főispán is volt*) halála után, a mellette a megyében 1414–1415 között alispánként működő Dolhay Szaniszlónak meggyűlt a baja az özvegy hercegnével, Valhával, mivel Dolhay visszatartotta a főispáni jövedelmeket (500 aranyforintot). A munkácsi vár úrmője fegyvereseivel megtámadta Dolhay románpataki birtokát és feldúlta azt. Szaniszló „visszaadta a kölcsönt”, előbb a hercegné románpataki birtokát dúlta fel, majd feldúlta Kaffai Pán Endre nagybereg birtokos (a munkácsi vár egyik tiszte) házat.

Dolhay Szaniszló előbb, miként ősei a keleti egyház híve volt, majd római katolikus hitre tért. Zsigmond király udvarának tagjaként elkíserte az uralkodót a konstanzi zsinatra is (*erről tanúskodik az egyik, a család tagjai nevére kiállított adománylevél is*). Igen érdekes, hogy Dolhát, illetve a Dolhay családot 1405. február 5-ig (azaz a község eladományozásáig) Hosszúmezőnek, illetve Hosszúmezeynek nevezték.

Dolhay Szaniszló számos hadjáratban vett részt, így Nápolyi László hívei, illetve a lengyelek ellen.

Dolhay Szaniszló halála után fiainak Mihálynak és Ambrusnak igencsak meggyűlt a baja a munkácsi uradalommal. Mivel megunták az állandó hadakozást a vár kapitányával, beregmegyei birtokaikat, Sarkadot, Makarját és Románpatakot 1451-ben elcserélték Hunyadi János kormányzóval, Munkács urával Kereckére és Kusnicára. Ezáltal a család birtokai egy tömbbe kerültek. Bár minden szabályosan történt, a beiktatásra is ellentmondás

nélkül került sor, Szilágyi Erzsébet, Hunyadi özvegye 1466-ban pert indított Guthy Országh Mihály nádor ítélőszéke előtt azzal, hogy az említett csere kérdésében sem ő, sem pedig fia véleményét nem kérték ki. Anádori szék utasította a Dolhayakat, hogy a két községet adják vissza korábbi tulajdonosuknak (*Sarkadot, Makarját és Románpatákat ők is visszakapták*). Az ügyben a végső szót Mátyás király mondta ki, aki 1471-ben megerősítette apja cse-relevét.

A Dolhayak állandó viszályban voltak rokonaikkal, a velük a jánosvajdai János vajda-féle örökségben osztályos családdal. Ennek egyik áldozata lett 1465-ben Szarvaszói Gerhes Ostást, akit állítólag Dolhay Ambrus folytatott a Tiszába. A vizsgálatot követően Mátyás király vagyonvesztésre ítélte Dolhayt, birtokait pedig édesanyjának, Szilágyi Erzsébetnek adományozta. Mivel mindhárom elrendelt beiktatásnál az egykori tulajdonos ellentmondott, Szilágyi Erzsébet nem lett Dolha, Zádnya, Bronka, Kerecke, Kusnica, Rókamező tulajdonosa. Később Szilágyi Erzsébet maga (valószínűleg fia közbenjárására) visszaadományozta Dolhay Ambrusnak és utódainak a fent említett birtokokat. Sőt a király utasította a megyék előjáróit, többek között Kinizsi Pál máramarosi főispánt, hogy a családot javai-ban ne háborgassák, sőt mindenki ellen megoltalmazza.

Dolhay Ambrus tovább bővíti a család birtokait, így 400 aranyforintért megvásárolta a Bilkey, Lipcsey és Gorzó családoktól Ökörmező, Kelecsény, Repinye és Vízköz (ma Szolyma) községeket. Az ország előtti érdemeinek elismeréseként 1454-ben Hunyadi János kormányzó közbenjárására V. László király módosította Bereg és Máramaros vármegyék határait, úgy, hogy Dolhay birtokai (*Dolha és a Borzsa völgye*) az utóbbiba kerültek át (a többi családi birtok amúgy is Máramarosban feküdt).

1460-ban Szapolyai Imre kincstartó közbenjárására Mátyás király engedélyezi, hogy Dolhay Ambrus egy kőházat építhessen a saját birtokán, oda, ahová kívánja. Dolhay az 1460-ban engedélyezett kőház helyett várat építtetett, ezt azonban az 1471. évi országgyűlés rendelete alapján lerombolták. Akirály, hogy újabb házat építhessen, elengedte a következő évi adók befizetését.

Mivel Dolhay Tamás 1535-ben főbenjáró bünt követet el (második feleségét ismeretlen okból megölette). Kávassy Kristóf huszti kapitány elfogatta és János király ítélete értelmében lefejeztette. Birtokait elkobozták és a huszti várhoz csatolták. Ezeket csak fia, III. György szerezte vissza, aki Báthori András országos főkapitány közbenjárására I. Ferdinánd királytól új adományt nyert birtokaira. Dolhay György 1571-ben tovább bővítette a családi vagyont, 400 forintért Kis-Muzsajban egy fél udvarházat vásárolt a hozzá tartozó földekkel együtt.

1569-ben Dolhay György megegyezett unokatestvéreivel, II. Imrével, Dolhay Ilonával, illetve annak férjével, Kornis Gáspárral, hogy minden fennálló perüket beszüntetik és megosztottnak a családi birtokokon. E szerint Kirva,

Tarackköz, Kőkenyes, Irholcz, Nereznicze, Gányfalva, Kalinfalva és Dombó, valamint az ökörmezei, kelecsényi és repinyei részföldek végérvényesen Kornis Gáspár, neje és mindkét ágú leszármazottai tulajdonába került, míg Dolha, Zádnya, Bronka, Ravaszmező, Kerecke, Kusnica, Szurdok és Batiza, valamint a rozsályai, leordinai, ruszkovai és ruszkopolányai részek Dolhay Györgynek és Imrének jutott.

Dolhay Ambrus mellett III. Péter is udvari karriert futott be. Mátyás király udvarában mint apród szolgált, majd II. Ulászló alatt előbb udvarnok (1490–1501), allovászmeister (1503–1510), majd pedig királyi kamarás (1513–1518). Érdemei elismerésül 1499-ben adományba kapta a rablás és fosztogatás miatt elítélt (kerékbe törték) Dragomérfalvi Demeter birtokait.

A Dolhay család birtokainak egy része leányágon az erdélyi birtokos ruszkai Kornisokhoz került.

A családot II. Imre vitte tovább, akinek házasságából egyetlen gyermek, X. János született. Ez utóbbinak kiskorúsága alatt Dolhay III. György volt a gyámja. A családi birtokok számos per tárgyát képezték, többek között közeli rokonaikkal, a Kornisokkal. X. János Bekényi Thetey Annával 1587-ben kötött házasságából négy fiú született: Zsigmond, IV. György, XI. János és VI. Péter.

1608-ban a Dolhayak 500 forintért megvásárolták a kelecsényi, vízközi, ökörmezei, alsó- és felsőholyati birtokokat.

VI. Péter igen fiatalon halt meg, egyetlen örököse fia, Pál lett. Dolhay Pál 1652-ben halt el, csak két fia és egy leánya maradt: Gábor, V. György és Mária (aki losonczy Bánffy Gáborhoz, a későbbi dobokai főispánhoz ment férjhez). Dolhay Gábor még gyermekként halt meg. V. György valamiként belekeveredett valamilyen főbenjáró ügybe, ebből szabadulandó egyezséget kötött Teleki Mihály erdélyi kancellárral, hogy halála után reá és családjára hagyja a Dolhay-uradalmakat. Bár az egyezséget Apaffy Mihály erdélyi fejedelem és I. Lipót császár is megerősítette, maga Dolhay György kezdett pert Teleki özvegye, Veér Judit ellen a rá nézve sérelmes egyezség miatt.

Dolhay bizalmas híve volt Thököly Imrének, a „kuruc királynak” (*aki egyben máramarosi főispán és a huszti uradalom birtokosa volt anyai ági Bethlen-Rhédey örökség révén*). 1703–1705 között mint huszti főkapitány tevékenykedett volt. Birtokán, Dolhán került sor 1703. június 8-án az Esze Tamás vezette kuruc felkelők és a Károlyi Sándor szatmári, illetve Csáky István beregi főispánok vezette nemesi seregek. A csata után Dolhay György szedette össze és temettette el az elesett kurucokat. A Károlyi Sándor által Dolhánál szétvert kuruc felkelő sereg halottait.

Dolhay kétszer is nősült: első felesége Szuhay Erzsébet, második csebi Pogány Krisztina volt. Második házasságából egyetlen leány, Borbála született.

Dolhay György 1708 elején halt meg, a huszti református templom sírboltjában temették el. Özvegy báró Perényi Imréhez ment férjhez, akit II. Rákóczi Ferenc fejedelem kineve-

zett a kis Dolhay Borbála gyámjává, aki mindössze egy évvel élte túl apját. Halálával a családi sírbolton, mint magvaszakadt familiát, lefelé fordították a Dolhay család évszázados címerpajzsát.

A Dolhay birtokokra leányági leszármazottként az Illosvay, a Lipcsey és a Petrovay családok jelentettek be igényt.

A Rákóczi-szabadságharc bukása után III. Károly császár a dolhai uradalmat az erdélyi birtokos Teleki családnak adományozta. Teleki László Fejér vármegye főispánja 1712-ben állíttatta helyre a kastélyt, amelyet falakkal és bástyákkal erősített meg. A várkastély az erdélyi várépítés egyik remeke, a négyszögletű várudvart négy nyolcszögletű, kétszintes bástya és egy kapubástya védi. A falakban mindenütt lőrések vannak, ezekben puskákat, kisebb ágyúkat helyeztek el (formájában nagyon hasonlít a marosvásárhelyi vártemplomra).

Teleki László birtokát unokaöccse (I. Sándor fia) II. László örökölte (felesége Ráday Pál, Rákóczi kancellárjának lánya volt). Első gyermekük már Huszton született. A család bár nem lakott állandó jelleggel a vármegyében, az uradalmi központot tovább építették, mai arculatát 1774-ben nyerte el. A falakhoz csatlakozik a földszintes, barokk manzárdtetővel fedett, főhomlokzatán rizalittal és falpillérekkel tagolt várkastély. Nagyméretű, szögletes ablakai keretezettek. A kastéllyal szemben gazdasági épületek támaszkodtak a várfalhoz.

A dolhai Teleki-uradalomhoz ebben az időben Dolha, Zádnya, Szuhabaranka, Kovácsrét, Bereznik, Ravaszmező falvak (az egész Borzsa-völgy felső szakasza) tartoztak. Az uradalom gazdasági életéről tanúskodik a gróf Teleki László és Kallós László uradalmi intéző között fennmaradt levelezés (1751–1780). Ebből tudjuk, hogy Dolha környékén a Telekiek jelentős manufaktúráis termelést indítottak meg. Így foglalkoztak mészégetéssel, működött a papírmalom, a vasöntőde, egy szövőgyár is, amely a család uradalmában termelt kenderet dolgozta fel.

A Teleki-család jelentős mértékben támogatta a református egyházakat. Így több egyházközségnek adományozott kisebb-nagyobb összegeket fenntartásra és templomépítésre. A Teleki-uradalom egészen 1920-ig fennállt, a csehszlovák korban körzeti kórházat helyeztek el a kastélyban. Ma tudóbeteg-gondozó intézet működik benne.

A várkastély kőfalai egy 65x65 méteres területet zárnak közre. Az udvarban lévő park megőrizte eredeti felosztását, az egyik tölgy életkora meghaladja a 300 évet is.

A Dolhay Ambrus által építtetett, majd országgyűlés által leromboltatott várkastély a jelenlegitől nem messze, a mai görögkatolikus templom helyén állt. A vár lerombolásakor megmaradt az egykori kápolna, amelyet később a Dolhayak, miután áttértek a református vallásra, családi templomukként és temetkezési helyként használtak. 1703-ban a család itt, a kápolna mellett temettette el a község melletti csatában elesett kurucokat. A néphagyomány a csata helyét a mai napig „Lemácski”-nak nevezi.

ZUBÁNIC LÁSZLÓ

A Kárpátaljai Hírmondó előző számában hírt adtunk arról, hogy Bagu Balázs néprajzkutató, Bátyú nagyközség magyartanára sajtó alá rendezte gyűjtésének egy részét, amely az Intermix Kiadó gondozásában "Bátyúi jeles napok és szokások" címmel azóta már napvilágot látott. Örömmel közöljük, hogy a tanár úr néprajzi gyűjtésének egy részét lapunk rendelkezésére bocsátotta, így minden lapszámban csemegézhetünk belőlük. Alább a gyűjtött népmesékből adunk közre kettőt.

Bátyú község népköltészeti kincsei

Népmeséink

A régi paraszti világ hagyományörzői a nótafák és a mesemondók. Minden falunak megvoltak a maga nótafái és mesemondói. Így volt ez Bátyúban is. Mit sikerült megmenteni? Sajnos elkéstünk, későn kezdtük a mentést. Hajdanán a naplementével a paraszti munka nem fejeződött be. Sok volt a tennivaló és ezt esténként többen végezték együtt. Ez volt a kaláka.

A falusi fiatalok számára a farsang, az ünnepi bálók mellett a kaláka jelentette az egyetlen szórakozást. Ne feledjük: nem volt villanyvilágítás, hiszen ezt csak 1930-ban vezették be. Akalakában barátságok és szerelmek szövődtek. Afonók, a tollfosztók, a tengerihántók kedves és megbecsült vendégei voltak a nótafák, a mesélők, a regélők. A férfiak a katonaságról mesélték el élményeiket, hiszen legtöbbjük ekkor lépte át először a falu határát, hacsak nem ment el egy-egy vásárra. A közös népdaléneklés is kedvelt szórakozás volt.

1950-ben megalakult a Micsurin Kolhoz. A föld, a mezőgazdasági felszerelés a közösbe vándorolt. Egy darabig még folyt a paraszti munka, a „malenykij robot”, a kolhozszervezés, a rekvirálás, az államkölcsön, a Donyec-medencébe való elhurcolások (Donbász) után a falu lakosai szívébe beköltözött a félelem. A közös összejövetelek kezdtek elmaradni. Az emberek este féltek kimenni az utcára. A régi hagyományok lassankint koptak. A földet elvették, nem vetettek kendert, nem volt dörzsölő, fonó, nem tartottak libát, mert nem volt miből, elmaradt a tollfosztó. A háztájit egyedül művelte meg a család. A kaláka, a közös munka lassan megszűnt. Sokan felhagytak a földműveléssel, a városba mentek dolgozni. A paraszti közösség összetartó ereje megszűnt, a közösség felbomlott. Megszűnt a szomszédolás. A rokonság ritkán jött össze: lakodalomra, keresztelőre, temetésre, esetleg disznótorra. A mesemondás, a közös éneklés elvesztette táptalaját. Be kell vallanunk, mi, helytörténészek elkéstünk, pedig sok mindent rögzíthettünk volna. A népdal még itt-ott felbukkan ugyan, ám a mesemondás, mint népszokás kiveszett.

Bátyú ismert népmesemondói voltak: Hadar Dánielné, Maczur Elekné, Maczur Irén és Maczur Erzsébet.

Hadar Dánielné Czine Eszter 1894. feb-

ruár 29-én Fényeslitkén született a család tizennegyedik gyermekeként. Édesapja, Czine Józsefkisiparos gazdálkodó családból származik. A családból hozta magával a népmese szeretetét, édesapja is sokat mesélt a nagycsaládnak. Ez nem került pénzbe. Felnőttek és gyerekek szívesen hallgatták meséit. Eszter néni nagy szeretettel mesélt édesapjáról, akitől a mesét tanulta. Tőle örökölte mesemondó tehetségét. 1918-ban költözött Bátyúba férjével, itt telepedtek meg. Ma már nem áll a ház, ahol éltek, lebontották, átépítették. A Simon Menyhért út 15. alatt lakott. Gyermekeinek is sokat mesélhetett, hiszen kilenc gyermeknek adott életet. Leszarmazottai közül senki nem örökölte mesélő tehetségét.

Eszter néni ismert alakja volt a falunak, gyakori vendége volt a tollfosztóknak, a fonóknak, a tengerihántóknak, a lekvárfőzőknek. Bátyúban halt meg 1972. február 5-én. Sirja az Ócskatemetőben van. Először Sándor László gyűjtötte össze népmeséit. A „Pallag Rózsa” című kötetben (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.) 14 tőle gyűjtött népmesét adott közre. Azt nem tudjuk, maradt-e még olyan mese, amelyet Sándor László nem közölt, a mesemondó tudott-e még több mesét? Fia, Hadar József tanár szerint igen. Én 1969-ben vettem magnóra öt népmeséjét. Ekkor már betegeskedett, nem szívesen mesélt. Az is zavarta, hogy nincs közönsége. A rögzített népmesék kincsek a számomra. Hosszú évekig fia, Hadar József tervezgette, hogy leírja édesanyja általa ismert népmeséit. Nekem nem mondta el, ő nem írta meg. Elveszték a múlt homályaiba. Kár értük.

Eszter néni meséiben együtt érzett a szegényekkel, azok pártjára állt. Sajnálatos, hogy csak pár mesét tudtam lejegyezni. Említettem, betegeskedett, nem volt hallgatóság, mások lettek a körülmények. Hívtam az iskolába, nem jött. Sándor László még az ötvenes években gyűjtött tőle. Eszter néni úgy érezte, becsapták, mert népmeséi nem jelentek meg. Sándor László áttelepült Magyarországra, Pallag Rózsa című kötete csak 1988-ban látott napvilágot Budapesten. Amesélő már nem érte meg a könyv kiadását.

BAGU BALÁZS

A hűséges szolga

Eccer egy urnak sok szolgálója vót. Béres meg kocsisai voltak. Az urnak vót egy hűséges cselédje. Aki igazán még egy darab fát sem lopott el az uraságéból. Felesige meg ü megbecsülte, amit keresett. Aszt mongya a felesigének:

– Hé, gyűjtsünk össze egy kis pinzt. Se nem kártyázok, se nem iszok. Csináljunk öregségünkre egy kis házat. Me mindig nem lehetünk cseléddek. Meglepnek a gyerekek. Hová fogunk húzódni? Csináljunk egy házat.

Ugy is vót, spóroltak, dőgoztak felesigestül. Jöttek a gyerekek is. A sok munkának meglett a gyümölcse, csináltak egy kis házat. Ezt meg a többi cselédék irigyelték, hogy az még házat is tud csinálni. Ük meg még kenyérbü se esznek eleget. Mer ittak, riszegek vótak. De ez nem ivott és nem is kártyázott, hanem minden garast olyan helyre tett, hogy hasznát vegye. Itt meg az emberek elkezdtek irigykedni. Bementek az urho vagy hárman és mondták:

– Tekintetes úr, tetszik látni, hogy az az ember hogy gazdagodik. Lopja az urnak a vagyonát. Iccakam nem alszik, csak lopni megyen. Abbul csinálta a házat, az urnak a vagyonábu. Az úr megharagudott. Felhívatta az embert. Azt mongya neki:

– Te lingár, én tigid megbecsültelek és rádbiztam mindenemet. Azt vártam, hogy hűségesen gondját viseled mindenemnek. Te meg – aszt mongya –, loptad az én vagyonomat, egisz iccaka nem alszol. Hordod mindennemt elfele. Azirt csináltad a házat, abbul csináltad a házat.

– Én nem csináltam, én nem vettem el egy gazszálat se. Megőriztem az urnak a vagyonát. Hanem én se nem iszok, se nem kártyázok. Csak minden garast olyan helyre teszek, ami szükséges az én kezem alá. Csináltam egy kis házat magamnak öreg napjaimra. Azt mongya az úr három embernek:

– Kössétek ki!

Ott vót egy nagy bitófa. Az úr kiadja a parancsot:

– Vetkeztessétek pucirra és kössétek ki tiszta meztelen a fához és ott legyen huszonnégy óráig a fához kötve. Hadd egye meg a szunyog! És annyi szunyog ment rá estére, hogy már nem látszott a szegény ember testje. Kiszíjta a rengeteg virít. Piros vót az emberek a büri a sok virtü. A szunyogok teleszíjták magukat virrel. Az uraság az ablakból nézte a szögát és megsajnálta. Aszt mongya:

– Török egy gallyat, egy akácfa gallyat és hajtom rulla a szunyogot.

Ki is ment, nagyon sajnálta mán az embert, a szögáját, hogy ennyire csipte a szunyog. Oszt hajtotta rulla a szunyogot. Aszt mongya az ember:

– Tekintetesúr, ne tessékénrullam hajtani a szunyogot. Nem baj az ha csíp is, ha kiszíjta is a viremet. Ne tessék elhajtani, aki mán jóllakott, mert akko megint újabb jön, újabb szíjja a viremet.

Azt kérdi az úr:

– Mire mondog esztet?

– Tessék megfejteni, tekintetes úr, hogymire mondom. De ez igaz, amit én mondok!

– Hát mégis mire mondog?

– Ne tessék rullam elhajtani, mert ha el

teccik hajtani, még éhesebbek jönnek.
 – Hát mégis ez valamit jelent?
 – Igen – aszt mondja –, én megkerestem magamnak egy kis házat. Ezir meg teccik engem ölni. A szunyoggal a viremet kiszívati, holott én hűségesen dógoztam a tekintetes úrnak. Rá tetszett hallgatni az irigy emberekre, akik irigylük éntüllem, amit szereztem magamnak. Meg tetszik látni, ha élnemegyek, éntüllem még zsványabb jön. Az igazán el fogja lopni mindenit, de én már nem lopok, mert én már csináltam egy kis házat.
 Aszt mongya az embereknek az uraság:
 – Gyertek, ti gyilkosok, óggyátok le eszt

az embert! Ennek van igaza. Ti hazudtatok!
 – Mer akik engem elárultak – mongya a szóga –, azok egész vasárnap csak isznak, kártyáznak, meg mulatnak! Én meg a szegény feleségemmel dógozok, hogy legyen nekünk öreg napjainkra valami!
 – Óggyátok el és takarodjatok az udvarunkbul ki! Mátul kezdve gyertek be a levelir, oszt kiadim nektek az elbocsájító levelet. Te meg hűségesen szógálj, míg csak birsz.
 Akko asztán az ember megköszönte. Szógált tovább. Még nagyobb gazda lett, pedig nem lopott. És ezzel amesémnek vége van.
Bátyú, 1968 februárja

A gyilkos szülők

Vót egyszer, hon nem vót, egy szegény árva jány. Meghalt az édesanyja, az öreg édesapjával maradt. Mit csináljanak, nem tudtak miből élni. Felvállalták a faluban a kinnháló jószág őrzését. És egyszer úgy jött, hogy a nagy esőzész miatt nem tudtak az apjának még enni vinni se. Esett, esett, ömlött az eső. Egyszer asztán megállott az eső egy kicsit. Hamar asztán az öreganyjuk készített ennivalót, szaladt a jány. A Tisza partján a fűzesbe őrizte a kinnháló jószágot. És ide vitt neki enni. De amiko elvitte neki az ennivalót, hozzá kezdett megint esni, ömleni, dörögni annyira, hogy a szegény jány nem tudott hazamenni, olyan setíség vót, meg úgy ömlött az eső. Félutba tanálta a nagy eső. Szegény jány nem tudott mit tenni. Ott vót a falu között egy régi templony, mer a Tisza a falut lerombolta. Más helyre tették a falut. A templony meg ott maradt a határban, a falu helyén, mert kübü vót, eszt a víz nem tudta elvinni. A jány nem tudta, hogy mit csináljon. Eszt gondolta:

– Hát ha templony, szentnek kell lenni. Isten háza. Bemegyek oda, hát csak nem lesz valami bajom.

Bement a szegény jány, félt nagyon. Dörögött, villámlott, attul is félt, meg máskülönb, hiába templony volt, azért csak félt. És akkor amikor bement a temponyba, így könyörgött:

– Istenem, jó atyám, őrizz meg mindentül!

Az eső csak nem hagyta abba. Sötétedett, félt, bebujt hát a harmadik szék alá. Ahogy ott kucorog vizesen (lehetett vagy tizenkét óra) egyszer csak nyíllik a templonyajtó. Jön befele egy asszony, meg egy ember. Hát gondolta jány, biztos megakarnak húzódni, azért jöttek, hisz ő is azért jött, hogy a nagy esőtü meghúzódjon. Elmennek egészen a katedráig. Ű meg kinéz, ki lehet az. Hát űhózzája a harmadik szomszid, az asszony, meg az ura. Megörült, hogy mán nincs maga, mert ismerős jött, nem kell félni. De nem bujt elő, várta, hogy mi lesz. És akkor szól az asszony az urának:

– Gyere csak ide, hé, az első székhez – és aszt mongya –, szedjünk le innen három szék.

Akko hozzákezdték kiszedni a széket és vájtak egy nagy gödröt. Aszt mongya az ember:

– Jaj, hé, ne vájásd velem ezt a nagy gödröt. Adjuk inkább a szegényeknek eszt a pénzt, ne vájásd eszt a gödröt velem.

– Nem – rárvallkodott az asszony –, csak vájjad meg!

A szegény jány a szék alatt nagyon félt, nem tudott hová lenni. Kimentek és behoztak egy nagy vékás ringó kosár aranyat és az ember beleöntötte a gödörbe. Akko megint kimenek, ismét hoznak egy ringó kosárral mindenféle pénzeket, beleöntik eszt is a gödörbe. A jány míg űk kimentek, a szilkjét telimerítette. Gondolta, van nektek sok, jut belőle nekem is. Behúzódot ismét aszékek alá, még messzebbre. Miután kiöntötték kétszer is a pénzt, kimentek újra. Az asszony, ahogymenkek kifele, aszt mondta:

– Hozzuk be a kisjányt. Vót egy tizenhárom éves szép kisjányuk. Behozták és oda állították a pénzhez. A másik kisjány a szék alól telimerítette a szilkjét arannyal, oszt beleöntötte a kendőbe, amibe az apjának vitt enni. Behozták a jányt és odaállították a pénzhez. Az asszony aszt monta a férjének:

– Űljük meg, nehogy a vő vegye a hasznát a pénznek! A kisjány elkezdett rimánkodni:

– Édesanyám, ne öljön meg, inkább világgá megyek, csak ne öljenek meg!

A férfi is elkezdett sími, rimánkodni:

– Ne öljük meg eszt az egyetlen gyermekünket, amiko van miből élni. Jaj, hé, ne öljük meg, ebbü a pinzbü az onokánk onokája is megél, ha soha nem is dógozik.

– Nem, csak megölni! Jön majdegy vő, oszt ű veszi hasznát. Nem, csak öld meg, legyen az övé! Ne félj, a másvilágon az övé lesz!

De az ember csak sír és rimánkodik:

– Ne öljük meg erőszakkal!

Az asszony ráripakodott az emberre:

– Hogyha nem ölöd meg, én öllek meg tizedet.

Muszáj vót az embernek. Az asszony fel-emelte a jány fejét, és mutatta, hogy ide szúrd a torkába a vasnyársat. Így osztán az ember beleszúrta a vasnyársat a jány torkába. A jány vérit rácsepegették a pinzre, és aszt mondja az asszony:

– A pinzt ne vegye ki senki, amíg rá nem teszik a jány testit.

A meghalt jány kivitték, feltették a szekerre, mer ökre vót az embernek. Nagyon ömlött az eső, de úgy jöttek, hogy olyankor nem járál senki. A jány meg kibujt a szék alól és lassan utánok lopózott. (Tudod, a Nyiren nagy fásorok vannak, mondta a mesélő). A fásorok alatt végig utánok hazafele, hogy észre ne vegyék, mer akko űtet is megölték vóna. Na, miko hazament a jány, vette a pinzt, nem alult egész éccaka. Regge, amiko fekelt a jány, ko-

rán, átlesett az asszonynak az udvarába. Mert a harmadik szomszédba való vót az asszony. Nagygazdák vótak és akko hallja, hogy nagyon ordít az asszony:

– Szomszédasszony, jöjjön ki, meghalt a jányom. Nekem csak ez az egy vót, az Isten eszt is elvette. Megölöm magam. Meghalt a jányom!

A jány meghallotta, hogy meghalt az asszony jánya, de nem tudott nyugodni. Fogta a pénzt, elment, elment a bírónál és megmutatta a pinzt, hogy ű mennyit lopott el az asszonytul. Eszt mondta:

– Gondoltam, ha te a földbe vájod, én meg szegény vagyok, nekem is szükségem van arra a pinzre. De nekem – aszt mondja – nem kell az a pinz, mer én ugyse tudok nyugodni, ha a pinz énnám lesz, hanem odaadom a bírónak, tegye, ahova akarja.

Na, akko a bíró azonnal telefonált csendörnek. Odajöttek a csendörök, akko oszt a jány emonta, hogy és mint vót. Mingyá elmentek a (halott) jányhoz az orvossal. De az orvos nem talált benne semmi hibát. De a jány megsúgta a bírónak, hogy az álla alatt van megszúrva jányának. No, oszt a bíró mondta az orvosnak, hogy az álla alatt keresse. Meg is lelte a szúrásat. Még kormos vót a helye, ahova a kormos vasnyársat odaszúrta. Na, akko odahíjták az asszonyt. Kérdi a csendör:

– Hogy halt meg ez a jány, meg miko?

Az orvos is mondja:

– Ez megvan ölve, ezt maguk szúrták meg!

– Jaj, dehogy, dehogy – mondja az asszony. Ekko a jányt az asszony és a férfi elé állították.

– Na – aszt mondgya a csendör –, mondd el, hogy történt.

A jány oszt elmondta:

– A vasnyársal szúrták meg! Szegény jány rimánkodott, hogy ne öljék meg, inkább világgá megy. Az asszony aszt mondta, hogy szúrja bele a vasnyársat, ne legyen másé a pénz. Majd a vőm vegye a hasznát! Még egy tojást se ettem meg, eladtam, csak csináltam a pinzt, hogy neki legyen. Oszt majd a vő vegye hasznát – így mondta el a jány, amit kihallgatott.

A csendörök a jányt kivitték a templomba. Menni kellett az asszonynak és az embernek is. Befogta az ökröket és mentek a jányért meg a pinzirt. Rá is tették a halottat a pinzre, ahogy a jány monta. Utána a pinzt kivették és hazahozták. No osztán a bíró meg a csendörök elkezelték a pénzt. Csináltak a helyébe be a faluba egy nagy templomot, még ma is megvan Kisvarsányban. A jányának adták aszt a pénzt, amit elvett. Aszt mondta a bíró meg a csendör:

– Ez a tied, csinálj magadnak egy szép kis házat, mer árendás házbán laktok.

Na a jány a pénzt elfogadta. Az embert és az asszonyt együvé láncolták, a (kis)jányt meg eltemették. Oda kellett nekik a koporsó mellé állni összeláncolva. Amiko eltemették a jányt, a gyilkos szülöket vasba verve vitték a fegyházba, Ilovára. Ott oszt életfogytig kínlódtak, míg csak meg nem haltak. Ennyi vót, mese vót, ez szent igaz vót.

Bátyú, 1969 februárja

II. Rákóczi Ferenc alakja a kárpátaljai magyar irodalomban

Amikor Rákóczi alakjának kárpátaljai irodalmi megjelenítéséről beszélünk, talán nem felesleges egy kis kitérő a magyar, illetve a ruszin folklór irányába. Musketik Leszja kijevi ukrán néprajzkutató leszögezi, hogy az évszázadokon át tartó, egy állam kereteiben való ruszin-magyar együttélés, a történelmi események közös megélése, a két etnosz népköltészetében jelentős kölcsönhatást eredményezett. A ruszinok folklórában a magyar történelem több ismert hőse is helyet kapott — köztük Rákóczi fejedelem és Kossuth Lajos is. E személyiségekkel a legkülönbözőbb folklór műfajban találkozhatunk, így a népdalokban, a népmesékben, a mondákban, a közmondásokban.

Musketik Leszja szerint Kárpátalja sajátos közvetítő területté vált Kelet-Ukrajna és Magyarország között: e kapcsolatok gyakran Magyarország-Kárpátalja-Galícia, Bukovina és végül Kelet-Ukrajna irányába fejlődtek.

Az a mód is tipikusnak nevezhető, ahogy a ruszinok elsajátítják és a helyi sajátosságoknak megfelelően formálják át a magyar folklórt. Anépi alkotásokban a magyar hősök nevei sokszor helyi földrajzi elnevezésekhez, eseményekhez kapcsolódnak. A magyarok gyakran ruszin hőökként szerepelnek s ez a két nép tartós történelmi kapcsolatairól tanúskodik.

Magyar Zoltán a „Rákóczi a néphagyományokban” című könyvében leszögezi: „A történeti mondahagyomány az elmúlt idők, események rögzítésének olyan eszköze, amelyben anépi történelemszemlélet öltött költői formát. Egyfajta krónikás hagyomány is ez, 'a poéta tehetségének, a dolgok okait fűrkésző elmének, az írott históriának, az évezredekben át vándorló elbeszélő motívumoknak, a múlt idealizálásának, a jelen kritikai értékelésének, a közösségi törekvéseknek' koronként és esetenként más és más színben feltűnő lenyomata.”

A Keresztyén Balázs által összeállított, 1992-ben napvilágot látott „Rákóczi virágai” című mondagyűjtemény történeti és helyi mondáink 1945 utáni első gyűjteménye. Talán nem fölösleges arról is szólni, hogy az itt közölt mondák szerint milyen tulajdonsággal ruházta fel a nép II. Rákóczi Ferencet, milyennek látjuk őt a népköltészet tükrében. Nemeslelkűnek („Rákóczi virágai”), hűségesnek a felnevelő tájhoz („A kis Rákóczi és a térkép”), népszerűnek a szegények — mind a ruszinok, mind a magyarok — körében („A Lemacsikin”), olyan személynek, akinek a turulmadár képében a csatákban is segítőtársa van („Rákóczi turulmadara”), leleményesnek, mivel meneküléskor a kováccsal fordítva üttette fel lova lábára a patkót, hogy megtévessze az ellenséget, („Rákóczi menekülése), higgadt-nak, határozottnak (még a Salánkon megtartott utolsó országgyűlésen hozott ren-

deleteiben is hűségre, hitre, reményre buzdította a népet), hálásnak, mivel a segítséget viszonzta és az első adandó alkalommal megjutalmazta („A máramarosi Bovcárkút”), szerénynek, mivel a legrosszabb körülmények között élő szegényemberek otthonát és eleségét is köszönettel fogadta („A fejedelem utolsó éjszakája”).

Gortvay Erzsébet irodalomtörténész meglátása szerint „izgalmas és nemes feladat lenne egy leendő gyűjteményben egymás mellé állítani ... a szláv, román és eredeti magyar változatokat, hogy kiderüljön, melyik nép hogyan hasonlította magához a mi Rákóczinkat. Eza a jövő, egymás nyel-

vét beszélő, kultúráját értve tisztelő folkloristáinak feladata”.

Az irodalom művelője számára küldetés, hogy a nép emlékezetében megmaradt történelmi hősök alakját szükség esetén ma is példaként állítsa kortársai elé, erőt sugározva ezzel a mindennapok küzdelmeihez.

Szűkebb pátriánkban sokáig egyedül Váradi-Sternberg János professzor könyvei jelentették a magyar értekező prózát. Illik hát, hogy a Rákócziról szóló költemények elemzése előtt egy mondat erejéig megemlítsük: Váradi-Sternberg János tanulmányaival, amelyekben elsősorban a fejedelemnek a Péter cárral megkötendő szerződés érdekében kifejtett fáradhatatlan diplomáciai tevékenységét mutatta be, igen sokat tett a Rákóczi-kultusz kárpátaljai népszerűsítése terén.

Mindenekelőtt szögezzük le: nemcsak 1945 után, hanem a csehszlovák uralom idején is foglalkoztatta a mai Kárpátalja területén élő alkotókat Rákóczi, a Nagyságos Fejedelem alakja, illetve a Rákóczi-szabadságharc emléke. Munkács vára, Zrínyi Ilona helyállása mindig is jelkép, illetve jelképes volt mindazok számára, akik a rabság-szabadság ellenpólusában gondolkodtak. Simon Menyhért (1897—1952) *Munkács*

című, 1922-ben született versében így írt: **Őseink várat és sáncot itt ástak, Rákócziaknak kastélyt itt emeltek... Itt is tombolt a császárzsarnoksága... Derék magyarok porai hamvadnak Latorca mentén, völgyön és dombokon — Ki nem él, talán jobb is annak...**

Igaz, hogy ez nem az ellenállás, inkább a lemondás, a beletörődés hangja. Csakúgy, mint Sütő Kálmán (1910—1992) 1935-ben írt, *“Kisebbségi életsors”* című versében, amelyben így sóhajt fel: **“... csak jön-ne már/valaki: megváltó...”**

Akaratlanul is Ady *“Esze Tamás komája”* című versének sorai jutnak eszünkbe: **“Rákóczi, akárki, /Jöjjön valahára: / Kígyóinknak, Esze komám, /Lépünk a nyakára.”**

Sütő Kálmán 1954-ben írt *“Ahol Kis Albert zászlót bontott”* című versében is megidézi a Rákóczi-szabadságharcot.

Fergetegként vívta szabadságát, rázta, zúzta, törte rabság-jármát magyar s ruszin föld testvér-jobbágy népe.

Es a befejezés ismét egy vágyakozó sóhaj: **/... de a Tisza táján /jön-e majd új kor kurucok földjére?...**

Az M. Takács Lajos szerkesztette *“Ver-gődő szél”* című antológia Kovács Vilmos-blokkjának *“A munkácsi várbán”* című vers az egyik központi verse, amelyet a költő 1959-ben vetett papírra. A 12 versszakos költemény, jelképesen szólva, a kárpátaljai magyar irodalomban az első igazi fecske, amelynek küldetése, hogy a “hosszú tél-ben”, a magyarság elleni atrocitások csendesedtetével tavaszt csináljon. Kovács Vilmos, a később is sokat üldözött költő 1958-tól 1971-ig az ungvári Kárpáti Kiadó magyar osztályának szerkesztője, illetve vezető szerkesztője volt, s ebben a beosztásban a pártállam lojalitást várt el tőle. Fel-tételezem, hogy így kerülhetett az amúgy történelmi értékmentő verse a következő nyolc sor:

Nagyasszony, nézd meg, mely bevette várad, e sereg széttört itt minden rácsot, s kitétte ragyogni a bástyák falára győztes jelét: a sarlót-kalapácsot.

Nagyasszony, nézd meg lelkét e nagy kornak.

Emberért így még nem izzott lélek. Szemben még nem üzent sohase a holnap, embernek többet sohasem ígérték.

Hajlok rá, hogy ezek között a sorok között is keresnünk kell a megfejtést, de ne felejtjük el: 1959-et írunk, amikor a kárpát-aljai magyar olvasók a burkolt üzenetekre még nem voltak igazán fogadóképesek.

Vári Fábán László költeményeiben több alkalommal is megidézte Rákóczi szellemét. 1971-ben *“Mikes Kelemen”* című versében leszögezi: **/Üldözők napja lejárt**

II. Rákóczi Ferenc alakja a kárpátaljai magyar irodalomban

már; /jámbor, jámbor a szándék./ Adalék-ként: a Kárpáti Igaz Szó című megyei lap 1971. augusztus 20-i számában látott napvilágot az ominózus "Elidegenedés? A Kárpátontúli Ifjúság, az egyetem magyar tollforgatói és a Forrás Stúdió" című publikáció, amelyben a szerzőt a kommunista ideológia szószólói részéről név szerint is kemény bírálat éri. Véleményem szerint a kurucok e versben való megidézése éppen az önidentitás megőrzését szolgálja, hiszen ekkor, 1971-ben kezdődött a Forrás Stúdió tagjai elleni hadjárat, és csupán a nyolcvanas-kilencvenes években bekövetkezett szemléleti változások tették lehetővé a Forrás által képviselt irányvonal folyamattá rendeződését.

Majtény című verse (1975) ugyancsak ebbe a sodrásba tartozik. Az allegorikus képek alkalmazásával a költő már-már egyenlőségjelet tesz a hajdanvolt kurucok és az egykori kurucvidéken élő maréknyi ellenlők között:

**Aki kuruc vagy, óvjad a népet
pestistől, dühtől, éj közepétől.
Rettegünk, tudd meg, legesleginkább
németek haragos istenétől.**

Harmadik nagy "kuruc" verse az 1983-ban született *"Útban Törökország felé"* (1717. szeptember 17–21.) Igen mély és mély gondolatokat ébresztő költemény ez, amelynek mondanivalóját csak a kisebbségben élő nemzettársak érthetik meg igazán. Valójában nem Rákóczi búcsújáról, a hazától búcsúzóm fejedelemről van szó a versben, hanem a kárpátaljai magyarság árvaságra jutásáról. Nem kell túl sokat olvasnunk a sorok között ahhoz, hogy mindezt megértsük:

**Mindkét hazából kiárvulva,
csak hitünkben töretlenül.**

**Hatalmas hittel hisszük mégis,
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszkapunk
lobogót, várfalat, falut.**

**Hasítsd meg, Uram, az egeket,
kell most nagyon az áfium! — ...**

**S mert Pilátus kezeit mossa,
álmain csak átsuhanunk...**

És még sorolhatnám a tapasztalt kisebbségi magyar olvasó számára árulkodó, szívet melengető és összekacsintásra készítő jelzéseket.

A fentiekhez kapcsolódik S. Benedek András *"Veszett csaták után"* című, 1973-ban írt versének mondanivalója. A vers így kezdődik:

**Se Majtény, se Világos,
Nincs is letenni fegyverem,**

**Hiába, hogy fölindulnánk
E labanc hadak ellenem.**

És így fejeződik be:
**Apáink csak nevet, gógót,
De hazát nem hagytak örököül.
Papjaink csak jótanácsot:
Tanulj tótul, törökölt!**

A kevés szavú Dupka György *"Kárpáti triptichon"*, illetve *"Reflexiók a munkácsi vár fokán"* című verseiben utal a kurucok dicsőségére, párhuzamot vonva a 300. évvel ezelőtti felbuzdulás, illetve korunk kilátástalansága között. Egy gondolat erejéig azonban felcsillantja a reményt: **"az ANYAK csillogóbb szemű nemzedékeket szültek /hogy tovább vigyék /titkos alagutakon /rejtett ösvényeken /gyilkos gátakon át /a PRO LIBERTATE /sosem fakuló zászlaját."**

Fodor Géza *"Munkács vára 1688. január 17-én, (még) Zrínyi Ilona idejében"* című, szépen cizellált versét hagytam utoljára. Talán azért is, mert e költeménnyel visszaérteztünk a jelenbe. Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc, azaz a "Rákócziak dicső kora" után a költő így festi le napjaink miliójében a munkácsi vár környékét:

**Ülbelzebulla a vár kútján
Korom hulla holdvilágba
Üvölt hosszan a toportyán
A havasok havasára.**

De azért ne lássuk feketében a jelent: történt néhány fontos dolog Rákóczi emlékezete ápolása terén a közelmúltban is. Köztudott, hogy az 1703. június 7-én megívott dolhai ütközetben ötven kuruc esett el, akiknek emlékére a csata 200. évfordulóján emlékoszlopot emeltek. E dolhai Rákóczi-emlékmű felavatása Máramaros megye lakossága körében az 1903-as év nagy eseménye volt, s értelemszerűen hozzájárult a környékbeli Rákóczi-kultusz újbóli felerősödéséhez.

2002. július 20-án felavatták az emlékoszlop visszaállított magyar nyelvű feliratát, amely így hangzik: **"Istennel a hazáért és a szabadságért! — A II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának első csatájában 1703. június 7-én elesett kuruc vitézek emlékére. "Kiontani vérem apámért, anyámért, megöletni magamszép gyűrűs mátkámért. Meghalok én még ma Magyar Nemzetemért"**.

Az avatónnepségen született döntés arról, hogy 2003-ban a Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulóján újraavatják a csehszlovák korszakban eltávolított turulmadarat. Az ünnepségre 2003. június 8-án, Pünkösöd vasárnapján került sor.

Befejezésül utalnék rá, hogy a kárpátaljai olvasók megértik a költők Rákóczi, illetve a Rákóczi-szabadságharc kapcsán papírra vetett morzejeleit. Szeretném hinni, hogy az összmagyar nemzetben való gondolkodás jegyében e versek üzennek az anyaországi olvasóknak is.

FÜZESI MAGDA

Vári Fábián László

Útban Törökország felé (1717. szeptember 15-21.)

Mindkét hazából kiárvulva,
csak hitünkben töretlenül,
lelkünk holdfehér vásznaira
Isten árnyéka nehezül.
Alattunk reménnyel ringó gályán
pogány föld felé futunk,
hol a Patróna glóriáját
ölti magára jó urunk.

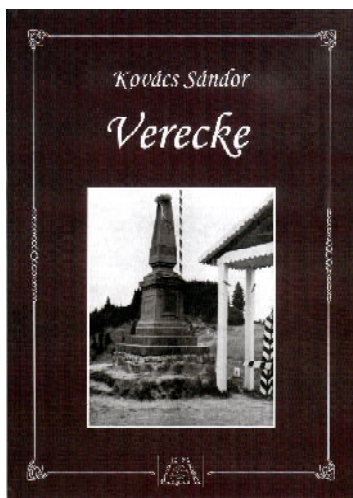
Otthon zsibbadást hord az ájer,
a vetést véreső veri,
elhullatják virágaikat
az akasztófák ágai.
Hatalmas hittel hisszük mégis,
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszkapunk
lobogót, várfalat, falut.

Vágyódik ezért a szemgolyó
a gyertyafényhomály után,
verejtékezve áll a kéz
a körbevándorló kupán.
S mikor minden vérlobbanást
testmeleg indulat hevít,
daccal recsenti szét a szó
a fogak porcelánjait:

Hasítsd meg, Uram, az egeket,
kell most nagyon az áfium!
Végtagjainkba szegeket
veret az evangélium.
S mert Pilátus kezeit mossa,
álmain csak átsuhanunk,
de az árbockeresztről újra
feléd fordul ábrázatunk...

Eljő, ím, újbórn ünnepe is,
Úr asztalánál nem várnak ránk.
Szánk szögletén csöndes patakban
szakadni kezd a Miatyánk...
Ármányos félhomály szállja meg
a hajósok szemeökeit.
Sodorják felénk a fellegek
Drinápoly karcsú tornyait.

Barangolás a Kárpátok alatt

A Hungarovox Kiadó adta közre Kovács Sándor Verecke (Földrajzi és történelmi barangolás a vidéken) című kötetét. Nem ez a szerző első Kárpátalját ismertető könyve. Korábban olvashattuk tollából többek között az Ahol a Tisza születik, a Bús düledékeiden..., a Fatemplomok királysága

című köteteket, s láthattuk filmjeit is, melyek a máramarosi havasok vidékét, a táj ruszin fatemplomait és Kárpátalja legendás várait és kastélyait mutatják be a nézőnek.

A szerző aligha véletlenül mondja "elfeledett hegységnek" a máramarosi havasokat, tulajdonképpen az egész kárpátaljai táj – városaival és történelmével, vallási és néprajzi sokszínűségével, természeti csodáival és sokat szenvedett lakóival – kiesett a mai magyar kortársi emlékezetből. Az okok közismertek: a szovjet időkben nem volt tanácsos egy olyan vidék múltját firtatni, mely hosszú évszázadokig a magyar királyok védelme alatt állt, s ahol gőzerővel működött az utóbbi évtizedekben az "internacionalista jelszó", miszerint a múltat végképp el kell törölni. Szerencsére ez nem sikerült, mert voltak és vannak elszánt történészek, írók, tanárok és fotográfusok, köztük Kovács Sándor, akik nem estek az amnézia bűnébe. Járták és járják a tájat, s összegyűjtik, ami emlékezetre érdemes.

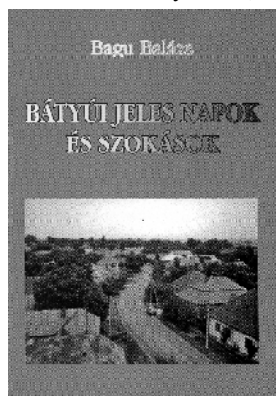
"E jobb sorsra érdemes földdarabon nem véletlenül szimbolikus jelentőségű Verecke. Nem egy földrajzi hely behatárolása, hanem az út, utak, az Uklinszoros és a könnyen átjárható vízvásztó gerinc három hágójának fogalomrendszere. E három átjáró közül ma – bár a történelem során mindegyik egyformán fontos volt – a középső az, ahol egykor a honfoglalási emlékmű állt, ahová eleink és történelmünk előtti tisztelgésnék járnak zarándokútra azok a szerencsések, akiket sorsuk és elszántságuk elvezérel e helyre..." – írja bevezetőjében S. Benedek András költő és történész.

A gazdagon illusztrált kötetből megismerhetjük a táj történetét. A szerzővel elbarangolhatunk az Ung, a Latorca, a Talabor meg a Nagygát partján. Megcsodálhatjuk a hólepete hegycsúcsokat és a Vereckei-szoros természeti csodávilágát. A Pokolbércet és a Beszkid-hágót. És persze eltűnődhetünk azon, hogy ez a hadakat látott vidék és sokat szenvedett lakói, akik felett – a szerzővel szólva: – "dicsőséges és származásos korszakok hullámoztak", ma sem éppen derűben és nyugalomban élnek.

KÁKONYI PÉTER
Magyar Nemzet

Csemegéző

Mint arról lapunkban is beszámolunk, a közelmúltban a beregszászi Bereg könyvesboltban sor került az Intermix Könyvkiadó új könyveinek bemutatójára. Alább, kedvesenálónak egy-egy bekezdésnyit adunk közre a kiadványokból. A könyvek magyarországi terjesztője: IskolaCentrum könyvesbolt, 1051 Budapest. Október 6. u. 9. (tel.: 332-5595)

Bagu Balázs: Bátyúi jeles napok és szokások

"Könyvemmel az a célom, hogy a megmaradás belső parancsának minden körülmények közt engedelmeskedő, a jövő makacs hitével és hitéből építkező nemzettársaimnak büszkeségre feljogosító meggyőződéssel biztatást adjak: van mire építeni."

Bagu Balázs

Dupka György: '56 és Kárpátalja

"Az 1956-os magyarországi forradalom idején Kárpátalján a hatóságok nagyon féltek a helyi magyarság zendülésétől. Ez a felvetésük megalapozatlan volt, mert a megfélemlített és megtizedelt helyi magyarság már lélegzeni is alig mert, hiszen épp azelőtt nem sokkal részesítették általános amnesztiában az 1945-től koncepciósperbe fogott és elítélt magyarokat."

Dupka György

Bartha Gusztáv: Talált történetek

"Rózi a Hatház utcán sietett a piacra, vándorolt haza."

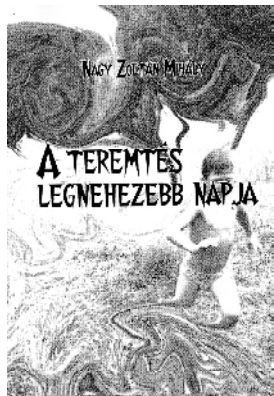
Felőle cserélhették az utcanévtáblát XXII. Pártkongresszusról Augusztus 24-re, az eget zöldre: munkába menet Anit szégyellte, jövet: ahogy Istvánnal éltek."

Bartha Gusztáv:
Talált történetek

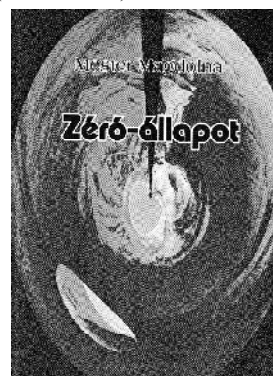

Lengyel János: A valóság szaga

"Budapest egyik impozánsan balkáni atmoszférájú munkásszállóján ismerkedtem meg vele. Munkácsról érkezett a Gellért-hegy tövébe, és a nyelvtudás hiánya miatt elveszettnek hitte magát a metropoliszban."

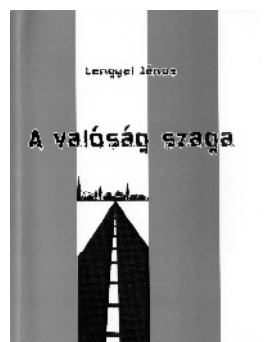
Nagy Zoltán
Mihály: A teremtes
legnehezebb napja

Mester Magdolna: Zéró-állapot

"A lámpák átlátszóan üresek, szürkén buták s mégis: fényük izgalmasan megfoghatatlan. A lámpák sötétben számítóak, világosan, tolatkodóan kíváncsiak, mesterként vigyorogva fürkészik ki rejtett titkait. Mégis: ne törd össze őket – fény nélkül egyhangú a sötét is..."

Mester Magdolna:
Zéró-állapot

"asztalos Tóth Mihály portája, papóé, holtában kapta vissza tőled a gyermekkori titulat, jól van így, így van jól, dehogyan szégyelled, ő lett, volt az apád, de sokszor adta jelét szeretetének, átütött a férfiszigor keménységén, pedig bűnben fogant leszármazottja vagy, a falu szája szerint fattyú, idegen vér"

Nagy Zoltán Mihály

Skultéty Csaba

Találkozásom Márai Sándorral

Életemben egyetlenegyszer találkoztam vele. De hát ez későbbi történet, kezdjük az előzményekkel.

Nagykaposon, már akkor Csehszlovákiában, a mai Szlovákia legkeletibb csücskében születtem és voltam gyerek. Apám, ötgyermekes ügyvéd, a felvidéki magyar kisebbségi politika aktív résztvevője Kassán volt gimnazista, a jogakadémiát is ott végezte. Nagymihályi bojtársága után telepedett le, eredetileg nem is végleges szándékkal, a kis járási székhelyen. Nálunk, az akkori világ szokásának megfelelően, állandó volt a vendéglátás. Mire én, a családban a végén kullogó Benjámint, megszülettem, a régi diáktársakból, barátokból, ismerősökből nem kevesen közéleti szerephez jutottak, majd újjakkal szaporodtak. Emlékszem ma már többnyire elfelejtett, akkor széles ismeretségnek örvendő nevekre, melyeknek birtokosai aszalónak számító „utcai szobánkat”, ahová be-bekukucskáltam, kávéillattal és szivarfüsttel töltötték meg. Ekkoriban már egy új név is vonzotta a poros-sáros Nagykapost: Mécs László, a fiatal premontrei papköltő, aki keresztapám is volt. Vendégfogadás tehát itt is, ott is, amott is. A hozzánk el-ellátogató urak között volt egy „Géza bácsi”, apám kassai gimnáziumi padtársa és azóta bensőséges barátja. Ez a patinás kassai patrícius családnevet viselő Grosschmid Géza politikus, a prágai parlamentben a felvidéki magyarságot képviselő egyik szenátor volt. Ha tehetné, mindig útbajett bennünket, ahogy apám is felkereste. Annyit tudtam, hogy egyik fia író lett, valami neve már akkor is volt.

Máig a fülembé cseng, amikor egyszer anyám odaszólt apámnak, hogy: „Té, írd már meg Gézának, hogy milyen jó a fiának az új könyve!”

Ennyi maradt meg a gyermekvilágomból. Tízéves koromban, egy év szepesszombati némettanulás után Késmárcra kerültem a neves német gimnáziumba. Itt ért, tizennégy évesen a hír, hogy Géza bácsi meghalt. Ő akkor már, mint megtudtam, a prágai mandátumáról lemondva, két éve Miskolcon élt, mint a magyar kormány által kinevezett „királyi közjegyző”. Ez egészen a háború végéig rangos tisztség volt, különös közéleti érdemek elismeréseként. Haszonló megtiszteltetésben részesült a bécsi döntést követően apám is, de új feladatkörébe Beregszászra költözve, röviddel utána elhunyt. A szálok megszakadtak.

Jöttek aztán a hosszú-hosszú évek, immár egy új világban. Én egyetemistaként Budapest ostroma alatti szovjet elhurcolásomtól, hatalmas kacsaringóval, Párizson át Münchenben, a Szabad Európa Rádió magyar szerkesztőségében kötöttem ki. Az adás 1951. október 6-án indult. E kezdeti szakaszban az

amerikai vezetőség valamilyen alkalomból fogadást adott a Luitpold kávéházban, a romba dőlt város egyik első, újra megnyílt, nagy múltú vendéglátóhelyén. Itt történt aztán, hogy „találkoztam Márai Sándorral”.

Márai Sándor

Mennyből az angyal

menj sietve

(Részlet)

Az üszkös, fagyos Budapestre.

Oda, ahol az orosz tankok

Között hallgatnak a harangok.

Ahol nem csillog a karácsony,

Nincs aranydió a fákon,

Nincs más, csak fagy,

didergés, éhség.

Mondd el neki, úgy, hogy megértsek.

Szólj hangosan az éjszakából:

Angyal, vigyél hírt a csodáról.

Csattogtasd szaporán a szárnyad,

Repülj, suhogj, mert nagyon várnak.

Ne beszélj nekik a világról,

Ahol most gyertyafény világol,

Meleg házakban terül asztal,

A pap ékes szóval vigasztal,

Selyempapír zizeg, ajándék,

Bölcs szó fontolgat, okos szándék.

Csillagszóró villog a fákról:

Angyal, te beszélj a csodáról.

A rendezvényen az éppen Münchenben tartózkodó, immár Nápoly közelében letelepedett író is megjelent. Mint a szerkesztőség egyik legfiatalabb tagja, némi habozás után odamentem hozzá, hivatkozva apáink sok éves barátságára, és a családjaink közötti volt kapcsolatra. Márai ke-

zét nyújtotta, szembenézett velem, majd „Örülök, hogy megismertelek” szavak után továbblépett.

Hát ez volt a „találkozásom”. A magányos farkas, aki olykor, vagy valakikkel bizalmas is tudott lenni, máskor vagy másokkal a teljes elzárkózást követte. Anekdoták sora szól erről. Eminens tanúja ennek testvére, Radványi Géza, a nemzetközi hírű filmrendező. E két markáns egyéniség írói, illetve művészi nevét a Grosschmid család „Márai és Radványi” előnévből választotta, kapcsolatuk azonban sehogyan sem tudott testvériessé válni. A különbségből egy cseppnyit tehát én is kaptam. De a későbbiekben köztünk, ha immár egyoldalúan, mégis történt egy és más.

Ismételten Itáliában járva, valósággal lenyűgözött az a diadalút, amelyet Márai műve, szinte hónapok alatt, az olasz irodalmi életben megtett. Felfedeztek egy közép-európaiságot megjelenítő értéket, amelytől, mintegy lelkiismeret-furdalástól vezérelve, megrészegettek. A hullám nem divatnak bizonyult. Mindmáig egymást követik a fordítások, Márai az elismert klasszikusok sorába emelkedett. Már az első élmények alapján beszámolhattam erről a magyar szellemi hódításról 1999 nyarán a Tokaji Írótáborban, egy-egy budapesti és kolozsvári publikációban, mint ahogy helyet kapott „A Szabad Európa Rádiótól az Ung partjáig” címmel 2000-ben megjelent könyvemben is. Tokaji előadásom visszhangját látva, meglepett, hazai irodalmi körökben is mennyire újdonság az, amit tőlem hallottak. Jólesően fedeztem fel Mészáros Tibor irodalomtörténésznek a Márai átfogó bibliográfiáját tartalmazó, 2003-ban közreadott feldolgozásában a Tokaj idején még nem sejtett úttörő szerepem dokumentálását. Olaszország után, mint tudjuk, jött a Frankfurti Könyvvásár, majd Márai bevonulása a széles világirodalomba.

Végül még valami, ami már egy hozám, személyemhez kapcsolódó anekdota. Két évvel ezelőtt, 2004 májusában előadókörúton voltam Székelyföldön. A mindenütt szívdertően színvonalas, tájékozott és érdeklődő közönség előtt lefolyt délutánok, esték és szerkesztőségi találkozók egyikén előkerült valahogy Márai neve. Egy feltett kérdésre válaszolva, elmondtam a családi kapcsolatot és ama sajátos „találkozást”. Egy néhány héttel később Erdélyből jött posta mellbevágott. Fénymásolatban hozta a csíkszeredai Hargita Népe egyik június eleji számát, két lapoldalon Márai írásából közölt szemelvényekkel. Az indítékot erre, mint írja, az én látogatásom adta. Balra fent a cím: „Találkozás Máraival”. Alatta az író fényképe, majd Ferenczi Imre bevezetője, ezekkel a sorokkal: „Tény, hogy én eddig nem találkoztam olyan emberrel, aki személyesen ismerte Márai Sándort. Erre mondják nem kis büszkeséggel: 'Ismerek egy embert, aki ismerte Márait!'”

Hát igen. Így is gyarapodhat valakinek a hírneve. Mármost az enyém...

Weinrauch Katalin

Majd azt mondom neki...

... ha felhívom... de ehhez előbb erőt kéne venni magamon és fel kellene ötvívnem... Bizonytalanul nézi a telefont, a keze nem mozdul, nem tudja rászánni magát, hogy felemelje a kagylót és tárcsázzon. Béna az agya, a szándék és tehetetlenség furcsa érzése kavarg benne, keze türelmetlenül mozdul a cigarettás doboz után. Rágyújt. Üres tekintettel bámul a cigaretta végén felizzó, cinkosan hunyorító apró parázssra. Szája szöglete kinos fintorba gyűrődik, ujjaival a halántékát masszírozza: talán sikerül célirányos mederbe terelni a homloka mögött toporgó, seho-va nem mozduló gondolatokat.

... majd azt mondom neki... mit is? Szájához emeli a cigaretta-
tát, beleszí és kellenetlenül gondolja: lám csak, mivel vagyok különb nála?! Hiszen ennek a sok ezerszer elismételt mozdulatnak, ahogy mohón, egyik cigarettát szívta a másik után, még hozzá a legerősebbet, a legbűdösebb kapadohányból, — igen, ennek köszönheti, hogy ázzá vált, ami... No, meg az italnak... Maga elé mered: vajon melyik ártott jobban...? Talán így, együtt a kettő... Arca megforrósodik ahogy elpirul: azért hívjam fel, hogy ezt megmondjam neki? Örület! De hát miről beszéljek vele?

... majd azzal kezdem, azt mondom... Ó, egek... Kérdezzem meg: hogy van, milyen a közérzete, hogy telnek a napjai? De hiszen ez gonoszkodásnak, gúnynak fog hangzani a számból... Nyomorékon, bénán, hogy el ne dőljön, zsinórral hozzákötözve a karosszékhöz, — vajon hogy érezheti magát? Egy asszony, aki évtizedeken keresztül a családjának élt, miközben helytállt a munkahelyén, bevásárolt, gyerekeket nevelt, anya, feleség volt... És most a két lábától megfosztva fekszik magatehetetlenül az ágyban, vagy ül hosszú hónapok óta a négy fal között a székhez kötözve és az ablakkeretbe beszorított égen kívül mást nem lát... Egycsonka torzó... Két combjának csupán a felső csomkja maradt meg az amputáció után... Megborzong: Úr Isten! Hát milyen lehet a közérzete és hogy telhetnek a napjai?... Csak magának köszönheti! —

ágaskodik fel benne a harag. Vagy ki tudja... Az asszony nagyot sóhajt és a hamutartóba fojtja az éppen csak megkezdett karcú, drága füstölőnivalót. Erre még csak utalnom sem szabad! Hiszen, a barátnőm... Volt... hasít bele a felismerés. Bántja a gondolat, mégsem kívánja szépitgetni a dolgot maga előtt: nem a mostani állapota, önpusztítással szerzett nyomorúsága miatt érkezik így. Isten őrizz! Jóval ezelőtt elkezdődött, lassan távolodtunk el egymástól... Belekapaszkodik az emlékekbe: az én Józsim halála után, vagy az ő férje halálát követően... Nem, még az ő ura élt, amikor a mi öröknek tűnő barátságunkon az első hajszálperecek megjelentek. Engem sérülékennyé tett a gyász, és valahogy mást vártam tőle, több odafigyelést, figyelmet.

Ilyesmire vágyva látogattam meg őket és a férje a maga suta módján igyekezett is vigasztalni, beszélgetni velem. Mária nem! Kimért volt, alig tanúsított érdeklődést irántam, sorsom iránt. Szórakozottan, oda sem figyelve hallgatta, amit mondtam, ő maga alig szólt. Többnyire csak úgy elbeszéltek egymás mellett. Azon kevés alkalmakkor, amikor náluk jártam, mindig úgy éreztem, van valami zavaró mindkettőjük viselkedésében. Mint-ha terhes lenne a jelenlétem és rejtgetni, titkolni szeretnének előlem valamit. Összereztek, ha váratlanul hazajött Géza, a nagyfiú. Ilyenkor szorongva néztek egymásra, lesték a fiú arcát. Félnek, hasított belém a váratlan felismerés. Egyszer rákérdeztem és ők megfihéredett arccal lepisszegtek: csitt, nehogy meghallja, hogy róla beszélünk. Teljesen kiszámíthatatlan a viselkedése, néha nem ura a tetteinek... Isteni szerencse, hogy Bandika más. Ő egy áldott jószág, — tette hozzá az anyja rajongó hangon. Emlékeztem, hogy Géza gyerekként is külön, okatlanul gonoszkodó, magába forduló kisfiú volt. Öccse megszületése csak olaj volt a tűzre. Féltékeny, majd kinövi, nem érdemes törődni vele, — mondogatta anyja a kicsit dédelgetve. Velem szemben ugyan gyanakvó bizalommal, de mindig tisztel-

lettudóan viselkedett és nem utasította el simogató kezem... Az apja temetésén halottsápadt arccal állott a koporsó mellett és kétségbeesetten, önmarcangoló, könyörgő szavakkal vallatta anyját: ugye nem miattam, nem én tehetek róla... mond, hogy nem...

Az asszony szomorkásan réved maga elé: korán megövezgyültünk és magunkra maradvá megváltozott az életünk. Mindkettőnknek. A távolság sem tett jót a barátságunknak, bár volt idő, amikor ez nem jelentett gondot... nem került távolabb a két város egymástól... Csak más irányt vett az életünk, és másmilyen lett a bennünk lévő értékrend. Minden megváltozott körülöttünk. És mi is... Az asszony mélyet, nehezet sóhajt. Keze önálló életre kelve nyúl a cigarettás doboz után, majd feleszmélve bosszankodva visszajeti az asztalra. Tekintete a telefonra tapad, gondolatai egy helyben toporognak.

... majd azt mondom neki, igen, azzal kezdem... Csüggedten, reménytelenül sóhajt: mivel, mivel kezdted? Megkérdezte, hogy van a fia? Melyik? A kicsi, kedves, a jó, az anyja szemefénye? Aki özvegysege első évében számára a biztos támaszt jelentette; az, aki megvédte őt az idősebb fiú kiszámíthatatlan duma viselkedésétől, váratlan dühkitöréseitől; aki maga volt a csupa figyelem és a gyermeki szeretet mintaképe; ő, akit anyja csak áradozva, ódákat zengve emlegetett pályáskorától felnőttkoráig... Egészen addig, amíg haza nem vitte újdonsült feleségét és meg nem született az unoka. Mert attól a perctől kezdve minden megváltozott: Mária jelenléte fölöslegessé vált, sőt kifejezetten zavaró és terhes lett. A saját házában, az otthonában. Bármint tett, az rosszul sült el. Hogy azért-e, mert már akkor is ivott, vagy éppen e miatt kezdett el inni? Nem, ő már annak előtte is iszogatót, de igazán ekkor vált az alkohol rabjává. Talán tiszta aggyal képtelen volt elfogadni a megváltozott körülményeket, és sérelmeit csak úgy tudta elviselni, hogy italba fojtotta... ki tudja...

Maga előtt látja a fiú zavarát, a menyecske ellenséges, elutasító arcát, amikor becsöppent közéjük. Az undortól megborzong, mert orrában érzi az itallal, füsttel keveredett áporodott, mosdatlan test bűzét, maga előtt látja a kosztól elszürkült ágyne-műt, amiben a valaha szinte tisztaságmániás barátnője feküdt piszkosan, lesóványodva.

Mi lett veled, Istenem, orvoshoz kell fordulnod, segítség-re van szükséged! Sürgősen! Ó, majd Bandika elvisz, — nézett reménykedve, szeretettel kolduló tekintettel a fiúra. Magadban is el tudsz menni, morogta fia a fogai között és közönyösen meghúzta a vállát. Aki ennyit bír inni...

Talán egy időre átmehetnél édesanyád házába a nagyobbik fiadhoz, hiszen nem nős, egyedül van, — ajánlottam bizonytalanul. Hát csak menjen ahhoz a bolondhoz... Mert az ide be nem teheti a lábát, az biztos! Arra van esze a rohadéknak, hogy itt ácsorogjon az ablak alatt és a hátam mögött sutorogjanak, meg szövetkezzenek ellenem — intett a "jófiú" állával az anyja felé. Hangjából csöpögött a gyűlölet és én egy darab sziklát éreztem a szívem helyén: ez a bátyádnak is otthona, nemcsak neked! Akár te, akár ő, de segítenetek kell anyátokon, sürgősen!... Majd a Bandika, majd ő segít, — hallatszott a monoton suttogó hang a koszos takaró alól.

Hát segített! Ide dugta be anyját az elmekórházba a mi városunkba, mert ekkor már pszichiátriai kezelésre szorult, — de egy szóval nem adta tudtomra! A szerencsétlen Mária konyhával szúrta hasba magát, ám időben megmentették. Amíg műtötték, két fia a kórház folyosóján egymásnak esett, összeverekedtek. A rendőrök vitték el őket... Az egzáltált, magán uralkodni soha nem tudó idősebb fiú támadt neki az öccsének és kérte számon rajta anyjuk állapotát, öngyilkossági szándékát. Talán jobban járt volna a szegény, ha sikerül... Jaj, miket gondolkodok, bocsásd meg, Istenem! De hiszen önmagát pusztító addigi élete sem volt más, mint egyfajta hosszan elhúzódó öngyilkosság... És ami még ezek után következett! Az asszony megborzong és fázósan összerázkódik. Nem is tudja, hogy az

Majd azt mondom neki...

■ emlékektől, vagy a hidegtől. Hűvös, esős az idei május. A szélcibált orgonafa szomorú megadással hinti fehér szirmait. Mintha havazna, nézi mélázva az asszony... És megint esik, mint akkor... éppen ilyen hideg és esős volt az a pár évvel ezelőtti koranyár is.

Három hét elteltével felhívtam telefonon a "jófiút", hogy megtudjam, mi van az anyjával. Már két hete hogy beutalták az elmekórházba, pontosan a maguk városába. Onnan viszik majd utókezelésre Cs.-ra, az erdei szanatóriumba, — mondta a fiú unottan. No és hogy van? — kérdeztem. Fogalmam sincs, — válaszolta mogorván, — nincs időm utazgatni, nekem csak egy szabadnapom van, azt a családommal, gyermekemmel töltöm... Még szerencse, hogy anyádból van vagy öt, hát miért is törődnél vele, — sziszegtem fuldokolva a telefonba.

... tegnap itt volt a Bandika, olyan aranyos, jó gyerek, — rebegette másnap Mária elnézve mellettem és reszkette a vékony takaró alatt hidegtől elkékült szájával. Igyekeztem könnyedén válaszolni és fegyelmezni magam, amikor megszólaltam: akkor hozhatott volna neked melegebb pongyolát, papucsot és egy váltás hálóginet is... Se fogkeféd, se szappanod, még kanálod sincs... Mária indulattól fojtott hangon vágta az arcomba: ne merj rosszat mondani Bandikámról! Adj inkább cigarettát! Nincs, ráztam meg a fejemet és jobbnak láttam mihamarabb eljönni. ... Senki nem látogatja a nénit, nem volt nála még senki, — suttogetta fülemben az egyik ápoló azt, amit én úgy is tudtam.

A nő emlékeiben kutatva motyogja maga elé: vajon csak rémlik nekem, hogy a két fia közül az egyik mégis csak volt nála egyszer, de melyik?...

Amikor legközelebb kiutaztam a szanatóriumba, már nem találtam ott. Nem tudom kirol van szó, — ingatta fejét a fiatal ápolónő, — egy napja dolgozom itt. Biztosan jól van és hazaengedték. De nem ez történt. Igaz, erről megint újabb három hét múlva értesültem. Telefonon hívott fel Mária idősebb fia. Kapkodva, összefüggéstelenül beszélt és az anyját kereste. Nem, nincs

otthon, nem tudja hol van... Ha lehet, érdeklődjem én... igen, az elmekórházban. Ajúnus eleji hideg időjárást egyik napról a másikra kibírhatatlan hőség váltotta fel. Az emberek szenvedtek a párás, fullasztó melegtől. Kalim-páló szívvel léptem be a hatalmas terembe, ahol harminc-negyen ápolat volt összezsúfolva. A robusztus, jól megtermett nővér úgy jött mögöttem mint egy testőr. Nem lehetne inkább kihívni? — próbálkoztam a nővérről. Lesújtóan mért végig: béna, nem tud járni. Jöjjön csak, ne féljen! Nem nyugtatott meg. Félttem. És a látvány engem igazolt...

A nő határozottan leint a lelkiismeretét és cigarettára gyújt. A kékesen kanyargó füstöt nézve maga előtt látja a gyermekméretűre összeaszott, béna, magatehetetlen, aprócska asszonyt a piszoktól fekete, szakadt kórházi hálóginben, ahogy ott fekszik a saját vizeletében és ürülékében. Pucér mellét, arcát legyek tömege lepte el és ő mozdulatlanul tűrte. Aborzalomtól és szánalomtól megkövülten álltam az ágya mellett, félni is elfelejtettem a mögöttem rikácsoló, vihogó betegektől. Hát eljöttél, suttogetta Mária sápadt örömmel hangjában. Csendes, tiszta hangon tette hozzá: jó lenne egy váltás hálógin és egy üveg ásványvíz.

— Nézze, ez elmekórház, mi nem vagyunk berendezkedve béna betegek ápolására. Neki nem itt a helye, ő nem pszichiátriai beteg, el kellene őt vinni innen. Senkit nem érdekel a sorsa... Egyszer kérdezett felőle telefonon egy férfi, pimasz hangon közölte, hogy *mi* jelezzük neki, ha meggyógyult a mama, de telefonszámot nem adott. Szemrehányó hangon folytatta: maga miért nem látogathatta meg eddig az anyját... Döbbenet meredtem a nővérről: miről beszél, nekem nem anyám... gyermekkori barátnőm. Teremtőm, hiszen csak egy évvel idősebb nálam!

Haza kell vinni anyátokat mielőbb, mert nem *ebben* a kórházban van a helye! — gyözködtem a "jófiút" a telefonban. Ki fogja itthon ápolni, ha hazahozom... és a lakás is kicsi... Van jó nyugdíja, abból telik ápolónőre, az a lakás meg az ő otthona! És akkor *mi* miből élünk, ha nővér-

re költjük a nyugdíját?! Egy hét múlva Máriát mentővel küldték haza a kórházból. Ezt követően többször kerestem telefonon, de mindig sikertelenül. Valamikor november végén telefonált Géza, hogy az anyjának le kellett vágni mind a két lábát érszűkület miatt. Ő vette magához.

Néztem a fiú féltő, óvó mozdulatát, ahogy óvatosan megigazítja anyján a pelenkanadrágot, aztán ölébe véve áttüti a székbe és gondosan odakötözi a karfához. Már megettettem és mert dolgozni megyek, most magára kell őt hagynom... Mindig itt a telefon a keze ügyében, bármikor fel lehet hívni. Ide teszek még egy pohár vizet és orvosságot. No, meg pár könyvet. Egyetlen szórakozása az olvasás. Kontyba köti anyja kopottas, ősz haját és pusztit nyom a feje búbjára. Így ni, minden rendben. Ez a fiú vezekel, futott át rajtam a gondolat őket nézve. Megváltozott, talán, mert visszakapta az anyját, csak az övé...

Bandi...? Nem, egyszer sem jött meglátogatni... De legalább most már apostás nem oda viszi az anyá nyugdíját... Kértem, hogy anyá ruháiból adjon ide pár darabot, de elzavart. Igyekezett uralkodni magán, de a hangján átütött a fojtott indulat, amíg öccséről beszélt. Mária némán ült, mereven nézett maga elé. Csak egyszer szólalt meg, míg ott voltam nekem címezve a szavakat: jó neked, van lábad, tudsz járni... És én nem tudtam mit válaszolgatni neki.

De most felhívom és megmondom... majd azt mondom neki... Keze önálló életre kellve határozottan tárcsázza a jól ismert számot. A telefon hosszan, sokáig cseng. Az asszony magában számol, ujjai megfihérednek, olyan erővel szorítja a kagylót. A tizedik csengőhang után feladja. Megkönnyebbülten, bár kissé szégyenkezve mered a kesszülékre: holnap újra próbálkozom... és majd azt mondom neki...

A nyitott ablakon keresztül hervadó orgonailat kúszik a szobába és édes dalba kezd egy kismadár. Nicsak, kiderült, mosolyodik el és odakínálja arcát a belopakodó meleg napsugárnak. Május van... május... Igen, már tudom mit mondok Máriának, ha beszélék vele.

Mester Magdolna

Kórtörténet

Üzenetreggizítőknak fenyegetőztél, ma visszaporgeted a vacak szalagot... ha van mit letörölni rajta.

De leginkább csak házimozit nézel, és szivarkarikákkal gurigázod át a perceket.

Befutottál, s a versenylovakat ünnepelni szokták: pezsgő, virágfüzér...

Pezsgőre telne jócskán, te mégis pálinkafélékkel kúrálgotod a lelket, ezt a fránya csökevényt, mely sehogy sem akar mögötted elmaradni. Pedig láthatad: köreidben másoknak ez rögtön sikerült.

Korábban rádkérdeztek néha. Toporogtak izzadó tenyérrel, ha túl őszinte voltál. Elég lett volna egy felszeg „jól”, aztán a visszakérdezés, majd hallgatni őket érdeklődő arccal... Már csak a tözsdeárfolyam tűnyomai villannak monitorodon.

Akad azért még jó pillanatot: kihúzod magad, ha kol-dust látsz az úton. Ő nem TE vagy, s ez büszkeséggel tölt el.

Felszólítod a bejárónőt: pancsoljon csak a kivilágított márványmedencében.

Időnként izgatott leszel. Beléd nyilall, hogy fegyvert kell tisztogatnod. Talán az ólom tiszta lesz fejedben.

Kábulat

Feltekered a néma rádiót, hogy ez fojtja meg a benn dübörgő csendet. Alfahullámra állítod magad: kezded motoz csak, agyadba könnyű szlogenek tapadnak erős markolással.

Nem érdekel, hogy miért a piros címkés vonz majd a sarki boltban. Csak kitapogatsz ernyedten magadból.

Felébrednél lehet, de ott a vibráló doboz. Andalító, hogy tudja, mit kívánsz, s ha mégsem tetszik, átkapcsolhatod.

Duzzadoznak a hírmagocskák benned. Dzsungelbozótta vadul el a táj.

Már fel sem kell tekered... fojtogat magától.

Virágzik vígan sok torz kis üzenet. Trópusi viráguk hűsevő növény, s Te boldogan lépsz a csábító kehelybe.

Füzesi Magda

Jóslat a szomorú szemű templom mellett

Ültem a füvek bársonyán,
szomorú szemű templom mellett,
mint ki a halálnak korán,
csak hetykén, visszkézből felelget.
Pedig az élet mákonya
pont most fogott meg lépve szövel,
de nem tudhatom meg soha,
mi várna: trónszék vagy vesztőhely.

Lengyel János

Gondolat-ösvényen

Valami van a levegőben.
Emelyítő és bizonytalan,
ugyanakkor ősrégi – kétségbeejtően eredeti –, ezerszer érzékelt.
Miközben ajelen szaga örökre beivódik a testébe és lelkébe, az ember megérzi a jövőt, ami fátyolként hull az időnként fellobbanó felismerés erőtlén gyertyalángjára.
Mindettől függetlenül folyton kísért a múlt: fekete lepelbe burkolózva rohagál az elme rosszul megvilágított folyosóin. Olykor megáll egy-egy ajtó előtt, kaján vigyorral rémisztgeti a bentlakókat.
Igen, a félelem fénykorát éli, mert élheti. Van mitől félni! És az egyes ember félelme túléli gazdáját, beolvad a nagy egészbe, az emberiség kollektív félelmébe.

Eljön az idő, mikor a tudat meghasad, s kettővé osztódó részéből előbukkan az Én és a Te, hogy aztán újra összeolvadva megteremtődjön a Mi. Mert mindhalálig Mi vagyunk, s ha más mód nincs, hát fotókon élünk tovább, mint dimenziókat vesztett földönfutók.

A Nagy Tudás agyvernyőin a pusztulás képkockái peregnék. A film megtette hatását: üres a nézőtér. Híremegelőzte beteljesedését a kornak, amit másként akartunk, másnak terveztünk, de más lett belőle. Mert mindannyian mások vagyunk.

A saját másságunkkal semmi bajunk, ám a többieké dühítő, veszedelmes.

Tégy a gyűlölet ellen!

Bármit, csak ne kelljen lépten-nyomon hangoztatni: "Én veletek vagyok!"

Az ember szavak híján hűsöl és csontból gyűrt közöny. Isteni félreértés! Mert beszélni kell a "hogyan lesz"-holnapról,

s mindenről, amire van szavunk, és a nyelv képes gondolatokká lényegíteni a hangokat.

Erősítsd fel a gondolatot! Kiáltsd az éterbe: "Én az ember vagyok!"

Aki lettem: esetlen, elmeháborodott, öncélú kutató. Aki választ keres a kérdésekre, amelyeket megfogalmazni, szavakba önteni képtelen. Kénytelen átélni, megszenvedni és csont-héjában cipelni a gondolathalmazt, amely egyre nő, egyre hatalmasabb. Csak az ember fogy, s ehhez a fogyókúrához nincs szükség diétára. Elegendő érv hozzá az élet, pontosabban: az, amit annak nevezünk, s amiről mindenkinek más az elképzelése, amelynek jelentéstartalmát mindünk esetében más-képp, nagy műgonddal szerkeszt meg a képzelet.

Megvalósulás!

Mert valami mindig megvalósul: létrejön valami új, vagy ami annak látszik. A valami tehát állandó, csak a mögöttes világ változik. Az ember pedig rútul becsapja önmagát. Szám-talan módszert ismer és használ énjének tompítására, kilúgozására: kábítószer, alkohol, tévé, rádió, videó. Szex, gyógyszer, vallás, divat. S mennyi minden mást, ami ugyanezt a célt szolgálja!

Az ember persze szentül hiszi, hogy a bábukat ő mozgatja, s akaratától függően bármikor kiszállhat a "játékból". Hazugság! Attól, hogy bábukat mozgat, még nem képes kilépni önmaga bábú-létének korlátjai közül.

Mit tegyen?

A titkot csak a valóság tudja, ha egyáltalán létezik olyan. Mert: "az igazság odaát van".

De ott is ugyanezt mondják.

Szöllősy Tibor

Megrágott gyökerek

Gyermekkorom világának nagy titkai, féltve őrzött rejtélyei voltak. Őriztem őket, mert ezek csak egyedül és kizárólag az anyéim voltak, nem osztottam meg senkivel. Néha elő-előhoztam egyiket-másikat belső rejtett zugából, élveztem láthatatlanságát, naggyá formáltam és még nagyobb szolgálhatat vezéreltem eléje, hogy parancsszavaimmal uralkodjam felettük, majd hajókká, vonatokká varázsoltam őket, amelyek ismeretlen, vonzó meszes-szességbe repítettek.

Gyakran figyeltem szüleimet, testvéreimet: vajon arcuk rezdülései nem árulkodnak-e arról, hogy kilesték titkaimat? Nem emlékszem – akkor még nem tudtam –, ki hagyta rám a kincset, ki tett birtokosává. Csak egyben voltam biztos: a láda, minden, ami benne van, az enyém. Talán az öreg diófa volt az adományozó, mert mindig megcsodáltam a természet, mikor csontos héjából előbukkan a bél. Sokszor elgondoltam: milyen érdekes, hogy az almát, a körtét, a szilvát kívülről ettem meg, a gyümölcs magvait eldobtam. De a dió más volt: belső, ehető húsáért meg kellett dolgozni; lebontani barnára öregedett héját, feltörni makacs házikóját, eltávolítani makacs kapaszkodóját. S ha ősszel a hetivásárokból kósza bábultam a kertek gyümölcsfalettait, feltűnt, hogy a kofák dióból kínáltak a legkevesebbet.

Aztán egyszer látni akartam a kincset. Biztos voltam abban, hogy ősszel kell ásnom, akkor, amikor nyugovóra készül a nap, a természet.

Háborús időkből visszamaradt ásóval osontam ki a kertbe. Az ősz dőzsölt körülöttem, festeni való kedve volt: vörös-sárgával mázolta össze az ég alját, de közben olyan ügyetlenül tartotta az ecsetjét, hogy lecsepegtette a környezőombok, fák, kertek fáinak leveleit. Az én diófám is téli álomra készülődött. Törzse szürke ámyéket vetett a színes avarra.

A fa alatt asztallapnyira eltolítottam a lelévő szőnyeget és ásni kezdtem. Az első próbálkozásom sikertelen volt: valami keménybe ütköztem. Nagyot dobbant a szívem: csak nem a kincs? Percnyi tétozás után megnyugtattam magam: nem lehet ilyen közel a felszínhez, a láda sokkal mélyebben van. Az ásonak gyökér állta útját. Tovább dolgoztam,

ám kevés sikerrel jártam: újra és újra fába ütköztem. Közben ásómmal sebeket ejtettem a gyökereken, néhányukat el is vágtam. Megszeppentem. Hallottam a szüleimtől, hogy a sebzett fára az anyaföld a legjobb ír, ezért a fehér sebeket bekentem szétmorzsolt rögökkel. Megnyugtattott, hogy eltűntek a csontok.

Sűrű szürkesség borult a tájra, abba kellett hagynom az ásást. Azzal az eltökélt szándékkal tettem le a szerszámot, hogy másnap majd folytatam. Nem lett belőle semmi, sem másnap, sem később.

Azon a télen korán jöttek a hidegek, mindent belepett a hó.

Egy tavaszi napon, bejőve a kertből, édesapám így szólt édesanyámhoz:

– Nem hoz a diófa az idén.

– Mi lelte? – fordult felé édesanyám.

– Kiszáradt. Féreg rága a gyökereit.

A szívem hevesen kalapált, az ujjaim zsibbadni kezdtek, valami szorította a torkomat. Kiszaladtam a kertbe. A zöldbe borult fák között búsan ácsorgott a diófa: apró levelei összeaszta, betegesen született virágai fűrtökben hulltak a földre.

Gyilkosnak és nagyon szerencsétlennek éreztem magam. Tudtam, én voltam a féreg, én sebeztem halálra a diófa gyökereit, én okoztam a fa halálát. Markolászva szedtem a földet, rákentem a fa törzsére, miközben áztattam szűnni nem akaró könnyeimmel.

Napokig nyomtam az ágyat, nem ettem, szédültem, fájt a fejem. Édesanyám orvost hívott hozzám, de az nem tudta megmondani, mi bajom. Ha voltak álmaim, mindig azt láttam magam előtt, amint rohag, kérem az orvost, hogy mentse meg a fát, rengeteg kincsem van alatta, azt mind nekiadom, csak segítsen rajta.

Édesanyám ott virrasztott mellettem, aggódó tekintetét nem vette le rólam. Néhány nap múlva ő is úgy nézett ki, mint a megsebzett diófa. Nagyon megijedtem. Mindent bevallottam neki.

Magához ölelt, simogatott és azt mondta:

– Ne vádold magad, kisfiám. Nem te vagy az oka, hogy kiszáradt az öreg fa, hanem az idő. Am jegyezd meg: soha, semmi kincseért ne vágd el a gyökereket...

Szepesi Attila

Szellemek éneke a vizek felett

Beregszász, a hajdanvolt város

Ha nagy ritkán egy-két napra hazautazom a Vérke-parti városba, mindig időbe telik, amíg a kopár utcákon és tereken sikerül újra otthon éreznem magam. El kell játszadóznom az évtizedekkel, visszaidéznem a betlehemezők kántálását és ostorpatogását, a húsvéti harangok bongását (amit az oroszok "betiltottak" – 1949 és 1991 között nem kondulhattak meg a harangok!) és a szüreti zenebonát. Meg kell keresnem a templom falán a városka mitikus eredetét szimbolizáló, kőbe vésett bikafejet. Be kell kukkantanom egy-egy rozoga kapualjba – benn hordók kupaca, veres macska gunygyaszt a léckerítésen, a betűző napsugárnyalásban porszemek vibrálnak. Odébb cseréphalom kallódik. Abroncsát veszített boroshordó. Hosszú, billegő létra támaszkodik a padlás ajtajának. A létraneve amúgy rétolya, a padlása pedig pad. Vörös felhő bolyong egy ablak tükre. Megpróbálom magam elé képzelni a ruszinok Mária-napi menetét, ahogy énekelve, himzett imázslókat lengetve vonulnak az ökrös szekerek rajzolta bakhátak közt. Felidézem a piactéri forgatagot meg a rorátéra ballagókat a karácsony éjszakai hófúvásában. Amikor pedig átsétálok a Vérke köhídján, elnézek észak felé, ahol most kockaházak állnak a vízparton – rejtélyes okból Kiskassának mondták valaha ezt a városnegyedet –, nagyanyám leánykorában itt még nádas tóvá öblösödött a folyó, és a gyereksereg rákot, teknősbékát, dévért, cigányhalat és piros szárnyú keszeget fogott a habokból...

Néhány ódon fényképről és beregszászi vándorhistóriából lehet némi halvány elképzelésem a felidézhető múlt legkorábbi tartományáról, a XIX. század második feléről. Amikor Petőfi megszállt az Oroszlán fogadóban, elevenen élt még az utolsó tatárbetörés meg az utolsó tűzvész emléke, amelynek martalékává vált az öreg templom tornya.

Tavaszonként a város lakosságát megmegtizedelte a kolerajárvány, amelynek seb- orvos úkapám is áldozatául esett. A később jól-rosszul kikövezett utcákat még sár és por lepte az évszakok szeszélye szerint. Aranyat és márgát bányásztak a beszédes nevű Aranylyukban és a gyerekkoromra lumpenteleppé zuhlott Kuklyán. Őszi bálra kicsinosított dédanyámat sártaposó csizmát húzott bátyjai vitték a megyeházára, majd a vigalom végeztével haza – egy mosóteknőben.

A Vérke nádas mocsarai még a mustilatú Sárokhégy lábáig – Ardóig meg a Csi-

gazugnak mondott városnegyedig – érnek ekkoriban. A várostól keletre húzódó, csíkhaltat termő Szernye-mocsár ugyan a végnapjait éli már – pákászlai tébolyultan járják hajdani birodalmukat, amely vizét veszítve pusztul –, de a Macsola felőli városvégen, a Bábotka réjtjén, ahová a csordát meg a ménest kihajtják, tavasszal még vadmadarak ezrei lábálják a tocsogót. A lápvilág büszkeségei, a darvak zavarodottan keríngenek a tovatűnt nádrengeteg maradék szigetei felett, aztán végleg elmaradoznak, csak átvonulóban pillantanak alá bánatosan krugatva a magasból. Nagyapámék, a négy vásott Benda fiú –nyakas kálvinisták – a híres-neves és nem is túl távoli sárospataki kollégium diákjai, hisz Beregszásznak gimnáziuma majd csak valamikor a századforduló táján lesz...

Időről időre a városkába kisebb-nagyobb csoportokban érkeztek a galíciai pogromok elől menekülő zsidók. Ki gyalog, ki társzekéren. Elkoszlott batyukkal, szemükben rémülettel. Nyomorúságuknál csak zárkózottságuk volt nagyobb. Hozták kegytárgyaikat és elfeketült könyveiket. Mosókonyhákban, leromlott viskókban húzódtak meg. Riadtan a falhoz simulva – megállva, előre-hátra sandítva – rótták a sikátorokat, mintha üldözőik örökké a nyomukban lettek volna. Némelyikük, főképp az asszonyok, hetekig ki sem mozdultak újonnan szerzett vityillójukból.

Mindenki meghökkenten figyelte a rongyos és riadt ősvilági kompániát, nem titkolt lenézéssel, leginkább tán az asszimiláns zsidók – egyikük-másikuk dúsgazdag fake-reskedő, gyártulajdonos és reményteli nagyságos úr...

Gyerek voltam még, öt-hat éves, amikor egyszer estefelé vendégségből ballagtunk haza a Vérke hídján át. Anyám elmesélte, hogy gyermekkorában, amikor egyszer ugyanígy este tértek haza a kis köhídon, meglepő látvány fogadta. Fehér ruhás szellemalakok álltak sorban a Vérke partján, és hajlongva, dunnnyodva recitáltak valami ismeretlen szöveget. Mint kiderült, a zsidók "sátoros ünnepeinek" ceremóniája volt az éjszakai ima – ki-ki a maga kertje előtt állt a folyócska partján a szertartás megkövetelte hófehér öltözékben. A kertben lombsátrák álltak, amelyekbe avatatlan nem kukkanthatt be – anyámnak egyszer mégis sikerült: karácsonyfadíszekhez hasonló csillagok, arany és ezüst hajfonatok meg gyümölcsök függtek alá a tetőt alkotó gallyakról.

Az én gyerekkoromra nyomtalanul tovatűntek Beregszász hajdani hangulatai és lakói. A háború végeztével orosz harcosok, ökrös szekerek, koldusok és éhenkórász vándorlegények járták az utakat. Ágrólszakadtak, akiknek népmesei nyomorúságánál csak a betyárleleményességük volt nagyobb. Száraz kenyérért kopogtattak a házak kapuin, és kérésük nem jelképes volt, valóban száraz kenyérre ácsingóztak szegények. Bumbák például, a félszemű öreg cigány, akinek gyilkos híre volt. Azt pusztogták a háta megett: görbe kést hord szakt zubbonya alatt. Sosem mertem a baljósan megcsillanó fekete fél szemébe bele nézni. Vagy azok a névtelen cigány lányok, akik télen is meztláb rótták a várost, kukoricafejnyi csecsemőjüket zsákvászon rongyokba bugyolálva vitték – némelyiküknek szava sem volt már.

Ahányszor csak átballagok a Vérke hídján, Goethe verse jut eszembe, a Szellemek éneke a vizek felett. A látható meg a láthatatlan határán, örök átváltozásban bolyonganak a költő éteri lényei. Légnemű arcok és rusztikus sugallatok, amelyek időről időre testet öltenek, hogy aztán újra belemosódjanak a légies elem sugárzásába. És ahogy a tücskök ciripelését hallom meg a szélzúgást – az éjszaka énekét, amelyben összekeveredik a levegőbe fonva ezüsthé-nyű cirip és suhogás, csapok és szárnyak zenéje meg a lombok muzsikája –, mintha a hajdanvolt város tovatűnt szellemei dunnnyognának. Talán nem panaszosan, ez a szó ide nagyon szegényes volna. A zokszó, a hisztérikus felháborodás szimpla, mert túl színpadias ehhez a hangszövevényhez. Itt a szellemének halk, de emlékekig hatoló. A csend és a születő hangzás határán borzongató. Elemezni nem lehet. Felfejteni, különválasztani a benne feloldott sutto- gásokat és félálomi szavakat. A sikolyt, melyet nem hallani, hiszen az ajkáról meg az összeszorított fogakról visszaverődik, befelé árad, a léleknek azokba a tartományai- ba, amelyekről a hinduk úgy tudják, tágasabb, mint a látható világ...

A zsidó liturgiában a hívek "nagy vizek partján" mondják el fohászaikat. Mindezt alig- hanem kényszer szülte jelképként érthették, mert nagy vizet ide csak a képzelet varázsol- hatott. Előbb rakoncátlan, majd szabályozá- sa után jelentéktelen vízfolyás volt a Vérke, nem is folyó – csak a nekibuzdult lokálpatri- óták mondták annak –, csupán a hajdani szö- vevényes Tisza mente egyik iszaposodó, vadmadarak lepte holtága, amelyet zsilipek- kel próbált megregulázni a mérnöki lelemény. Így aztán a vize hol délnek, hol északnak folyt a zsilipkezelő szeszélye szerint és per- sze a csúfondáros környékbeliek – ardaiak és macsoliaiak – öröme, akik kedvükre kö- szörülték nyelvüket a beregszásziak "folyó- jának" asszonyi kiszámíthatatlanságán.

A földieper

Fogyókúrázók, figyelme! Nagyon sok vitamint, ásványi és bioaktív anyagot tartalmaz a kalóriaszegény számóca (1 kg-nyi gyümölcsben 37 kcal/155 KJ van), így az egészséges táplálkozás szempontjából közvetlenül az alma után áll a földieper.

Véd a rák ellen, segíti a kór megelőzését, csökkenti a trombózis, a szívinfarktus kialakulását, szabályozza a vérnyomást, a koleszterinszintet, az emésztést, serkenti a vérképzést és a sejtek növekedését, erősíti a csontokat, javítja az immunrendszert, csökkenti a hajhullást, jó az idegesség ellen, de még a szexuális kedvet is növeli.

Az erdei vad számóca mindenhol elterjedt Európában. Termeszteni a nemesített fajtákat szokták, az első ilyen Angliában állították elő. (Egy régi monda szerint Szűz Mária találkozott az erdőben egy tele kosár számócát cipelő kisfiúval. Kérdésére, mit cipel, a gyerekek úgy válaszolt, hogy semmit. No jó, akkor legyen is semmi, gondolta Szűz Mária, így hát ezért alacsony a kalóriatartalma.)

A színezőanyagok (antocián, karotin) nemcsak a szép piros színt adják, de a sejtkárosító anyagoktól, baktériumoktól is védenek. Akárcsak cersavtartalma is (30-40 mg/100g friss gyümölcsben), ami gyulladásgátló is, egyben segíti a belekben a mérgező nehézfémek megkötését, s hozzájárul az egészséges bélműködés kialakításához.

Kiemelkedő az anyagcserében fontos mangán-(Mn)-tartalma, melynek hiánya többféle (fáradékonyság, idegesség, végtagfájdalom, fülzúgás és minden stresszel összefüggő) panaszban megnyilvánulhat. C-vitamin-tartalma magas, egyes fajtáknál 100 mg feletti/100 g gyümölcs. (A szervezet napi szükséglete különben 75-100 mg.) A teljesen érett gyümölcs 20%-kal több vitamint tartalmaz, mint az éretlen.

Epres-túrókrémes palacsinta

HOZZÁVALÓK:

250 g liszt, só, 3+2 tojás, 2,5 dl tej, 2 dl szénasavas ásvány- vagy szódavíz, fél kg tehéntúró, 1 citrom reszelt héja, 400 g eper, 50+100+30 g porcukor, 2 tasak vaníliás cukor, 1 ek. rum, 2-3 ek. olaj.

1. Alisztet 3 tojással, 1 csipet sóval és atejjel simára keverjük, apránként hozzáadjuk az ásvány-/szódavíz, aztán lefedjük, és legalább 15 percig pihentetjük. Közben a túrót szitán vagy krupplinyomón áttörjük. A citromot forró folyó víz alatt megsikáljuk, szárazra töröljük, héját a túróhoz reszeljük. Az eperszemeket megmossuk, lecsepegtetjük, majd kicsumázzuk, és nagyságuktól függően félbe-negyedbe vágjuk.

2. A maradék 2 tojást kettéválasztjuk, a fehérjét 50 g porcukorral kemény habbá verjük. A tojások sárgáját 100 g porcukorral és a vaníliás cukorral habosra kikeverjük, a túróhoz adjuk, majd kíméletesen beledolgozzuk a tojásahabot is.

3. 200 Celsius fokra előmelegítjük a sütőt. A palacsintátésztát erőteljesen összekeverjük, hozzáadjuk a rumot és az olajat, majd 12 vastagabb palacsintát sütünk belőle. Mindegyiket megkenjük a túrókrémmel, megszórjuk eperrel, feltekerjük, és gúlaszerűen tűzálló tátra fektetjük. Letakarjuk alufóliával, és 10 percre betesszük a sütőbe, hogy átforrósodjanak, végül meghintjük porcukorral, és azonnal tálaljuk.

A természet sava-borsa

A népi gyógyászat régóta ismeri az almaecet jótékony hatását. Tartalmazza a gyümölcs értékes vitaminjait, aminosavait, enzimeit, ásványi anyagait, rostjait. Figyelemre méltó benne található pektin, amely csökkenti a koleszterinszintet, ezáltal a szív- és érrendszeri megbetegedések veszélyét. A kalcium a fogak és a csontok, a kálium a bőr és az izmok, a magnézium az anyagcsere egészségét védi.

Almamustból ecetsavas erjesztéssel készül az ízletes savanyú lé. Érdemes átböngészni az almaecet palackján található címkét, és a biológiai módszerekkel előállított terméket választani. Természetgyógyászok általános, naponta fogyasztandó üdítőitalnak ajánlják, amely fogyókúra célra is alkalmazható. Kiválóan méregteleníti a szervezetet, miközben megszabadítja a lerakódott salakanyagoktól, ártalmatlanná teszi a bomlást okozó baktériumokat, gombákat a bélrendszerben.

Bőjtőkúrához ugyancsak hasznos, mivel megakadályozza, hogy ásványianyag-hiány alakuljon ki.

Az almaecet sokféle bajra szolgálhat gyógyírként. Erősíti az immunrendszert, serkenti az emésztést, csillapítja a köhögést, az égési sebek fájdalmát, késlelteti a csonttrikulást, elősegíti a testi és szellemi frissesség megőrzését. Enyhíti az ízületi panaszokat, továbbá a szénanátha kellemetlenségeit. Hosszabb betegség, általános kimerültség esetén ugyancsak ajánlatos rendszeresen fogyasztani mézzel ízesített almaecetes italt, mert segít legyőzni a kórokozókat, miközben növeli a szervezet ellenálló képességét.

Ajánlatos otthon tartani almaecetet, mert ha nem kívánjuk gyógyászati célokra alkalmazni, használhatjuk a konyhában saláták, főzelékek, kínai ételek, pácok ízesítésére. Így is az egészségünkre válik.

GYÓGYHATÁSAI

- * **Fogyókúrához:** naponta háromszor, minden étkezéshez igyunk meg egy pohár vizet két teáskanál almaecettel.
- * **Torokfájásra:** egy pohár vízben egy kanál almaecetet kell feloldani, és ezzel gargalizálni.
- * **Köhögés csillapítására:** egy kis pohár méz és ugyanannyi almaecet keverékéből naponta négyszer egy evőkanálnyit kell elnyalogatni.
- * **Tülsértelt lábra:** egy csésze almaecet a lábfürdőben elűzi a fáradtságot, enyhíti a visszeres fájdalmakat.
- * **Lázcsillapításhoz:** hatásosabb a borogatás, ha háromnegyed liter vízhez negyed liter almaecetet töltünk, ebben áztatjuk a borogatásra szánt törülközőt.
- * **Bőrápolásra:** az öt kanál almaecetből és egy liter vízből készített oldatot tonizáló, fertőtlenítő hatású borogatásként tehetjük a letisztított arcbőrre. Felfrissíti és kisimítja az apróbb ráncokat.

Almaecet házilag

(Bálint gazda receptje alapján)

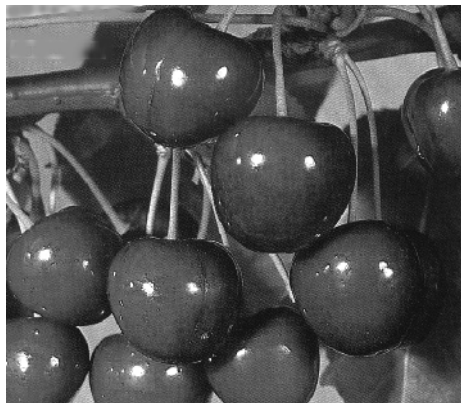
Hozzávalók: 1 kg alma (bármilyen fajta), 20 dkg méz (+ 10 dkg méz/liter ecet), 2 g élesztő, 4 dkg száraz (valódi) barna kenyér.

Az almát megmossuk, magházát kivágjuk, és héjastul lereszeljük. Egy háromliteres edénybe tesszük, körülbelül 8 dl almareszelékhez 1 liter vizet öntünk, hozzáadjuk az élesztőt, a mézet, a tördelt kenyert. Szobahőmérsékleten fedetlenül tíz napig érleljük. Utána átszűrjük, az így nyert lében elkeverjük a 10 dkg mézet. Lezárjuk az edényt, és további másfél hónapig erjedni hagyjuk. Csak akkor kell áttölteni palackokba, ha a lé túl sűrű és zavaros lenne. Felhasználásig száraz, hűvös helyen tároljuk.

Figyelem! A házi almaecet nem lesz olyan kristálytiszt, átlátszó folyadék, mint az üzletben kapható, amelyet többszörösen átszűrnek.

Finomságok télen-nyáron

A nyári hónapokban folyamatosan érik a cseresznye, a meggy, a ribizli és a málna, de egész évben élvezhetjük jótékony hatásukat és finom ízüket, ha különböző módon, dunsztolva, kandírozva, fagyaszttva el tesszük télire.

Cseresznye-meggy dzsem

Cseresznyét és meggyet kimagozunk fele-fele arányban. Egy nagyobb lábasban feltesszük főni. Hamár rotyog, belekeverjük a dzsemtartósító, zselésítő porral elkevert cukrot, és az újraforrástól számítva már csak pár percig főzzük.

Csavaros tetejű üvegekbe színültig töltjük a dzsemet, rátekerjük a tetőket, és fejjel állítjuk egy negyedóra. Talpukra fordítva hagyjuk kihűlni, eközben vákuum keletkezik, amely légmentesen lezárja az üvegeket.

Koktélcseresznye házilag

Érett, ép cseresznyeszemeket válogatunk, amelyeknek szárak is van. Sűrű szirupot főzünk egy liter vízből és 80 deka cukorból. Ízesíthetjük, színezhetjük aromával: a keserű mandulától szép zöld színű lesz. Pár percre a szirupba mártjuk a szárunknál csokorba fogott cseresznyéket, majd kiemeljük, tányéron szétterítjük, száradni hagyjuk. Megismételjük ezt még három egymást követő napon. Végül kisebb üvegekbe rakjuk, feltöltjük a sziruppal, és lezárva szárazdunsztba tesszük.

Tipp: Ha kimagozott cseresznyét szeretnénk, szűrőkanállal dolgozzunk, amikor a szirupba merítgetjük a gyümölcsöt.

Magozva, cukor nélkül

A cseresznye és a meggy sütkibe vagy levesnek, mártásnak kitűnő alapanyag télen. Ha szükséges, felhasználáskor édesítjük cukorral vagy más édesítőszerrel.

Kis helyen sok cseresznyét, meggyet úgy tehetünk el, ha kimagozzuk és szorosan, cukor nélkül üvegekbe tömörítjük a húsát. Annyi levet enged, amely éppen ellepi. Tetejére szükséges kevés tartósítószer hinteni, de ezt használatkor – pár szem cseresznyét feláldozva – kidobjuk majd. Gőzölőfazékban negyedóráig dunsztoljuk, majd otthagytuk, amíg kihűl.

Málnaöntet desszertekhez

A szenzációsan aromás málna a desszertek megkoronázására is kitűnő. Aki nek a kertjében csak pár tövön terem – amelyet kisebb adagokban szüretel –, befőzés helyett fagyassza le. Az átpasszírozott málnaevőt kevés cukorral kikeverve fagyasszuk le (akár jégkockatartóban vagy kisebb műanyag dobozokban, poharakban). Télen elég, ha egy-két kockányit kiolvasztunk, máris remek málnaöntettel kínálhatunk fagyaltot, piskótát, túrógombócot. Gyümölcslevesekhez, turmixitalokhoz alapnak is nagyszerű.

Dzsemet málnából, szederből

A gyümölcsöt szitára téve folyó vízben mossuk, lecsepegtetjük. Aki mag nélkül szeret a lekvárt, előbb törje át a gyümölcsöt, és csak a gyümölcsvelőt főzze kevés ideig, majd kilónként 30-40 dkg cukorral főzze a kívánt sűrűségűre, vagy a cukorhoz keverje a zselésítőport, és akkor már csak pár pernyi főzésre van szükség, máris az üvegekbe tölthetjük a kész dzsemet.

Tipp: A színültig töltött üvegeket csavaros tetővel zárjuk le, szárazdunsztban hagyjuk két-három napig. Kisebb üvegekbe porciózzuk.

A kamra finom díszei

Sokan berzenkedve gondolnak a befőzés "nemszeretem" teendőire, bár a család lelkesen fogadja az eredményt. Szerencsére ma már sokkal könnyebb a dolgunk, mint nagyanyáinknak. Amióta kaphatók a különféle zselésítő adalékanyagok, az elfoglalt háziasszony is rászánhatja magát a finom téli csemegék elkészítésére.

Extra tippek és tanácsok...

A LEKVÁR PRÓBÁJA

Hogy ellenőrizhessük a készülő lekvár állagát, tegyünk belőle 1-2 teáskanálnyit egy hideg tányérra. Ha a próba kellőképpen besűrűsödik vagy megszilárdul, akkor a lekvár többi része is megfelelő állagot kap majd az üvegekben. Ha elégedetlenek vagyunk az eredménnyel, adjunk a lekvárhoz egy kevés Dr. Oetker Citromsavat.

MEGFELELŐ EDÉNNYEL

Használjunk a lekvárfőzéshez olyan edényt, melyet csak félig tölt meg az alapanyag, hogy főzés közben elkerüljük a lekvár kifutását.

HAB NÉLKÜL

Magas fehérjetartalmú gyümölcsök (pl. eper) esetében főzés közben hab képződik, amit ajánlott eltávolítani. Így az nem befolyásolja lekvárunk későbbi küllemét és eltarthatóságát.

A BIZTOS VÉDELEMÉRT

A lekvárokat főzés után azonnal öntsük peremig a gondosan kitisztított és forró vízzel kiöblített üvegekbe (lehetőleg jól záródó, csavaros üvegeket használjunk). Így viszonylag kevés levegő jut az üvegekbe és ezzel optimális védelmet biztosítunk a megromlás ellen.

SÖTÉTEN TÁROLNI!

Az elkészített lekvárokat célszerű hűvös és sötét helyen őrizni. Így elkerülhetjük, hogy színük kifakuljon és teljesen kibontakozhat a szilárdulási folyamat, melynek ideje kb. 10 nap.

Ház-tartás

Mire használom az ecetet?

Savanyúságot teszünk el vele, ritkábban nyári salátákhoz is használjuk, és mire jó még az ecet? A háztartásban sokféleképpen hasznosítom. Mert fertőtleníti, fehérít, vízkövet old és felfrissít.

* A kávéfőzőn átengedek fél rész víz, fél rész ecet oldatát, majd tiszta vízzel átfőzöm két-háromszor: a vízkövet feloldja, a dugulást megszünteti.

* Vízkövet old a végcécsészében, de a mosdókagyló csaptelepe körül összegyűlő vízköves lerakódás tisztításakor is ecettel átitatott papírt hagyok rajta, lehet, hogy csak órák múlva, de szépen leválik.

* A mosógépnek is használ, ha átmosuk vele: 4 liter ecetet öntünk a gépbe, és

40 fokok programon átmoszuk.

* Meszelés után a fürdőszobában, konyhában a csempét is ecetes ruhával mosom le.

* A lakótelepi fürdőszobák átka a penész. Mindegyik fajtáját eltüntet az ecetes lemosás. Egy liter meleg vízbe 1-2 deci 20 százalékos ecetet öntök. Vegyünk fel gumikesztyűt, mert az ecet nagyon kiszáritja a kéz bőrét. A fugákat, a sarkokat könnyebben ki fehéríthetjük, ha tiszta ecetbe mártogatunk használt fogkefét, s ezzel keféljük át a penészes részeket. Néhány hétig biztosan nem telepszik meg a penészgomba a fürdőszobánkban, igaz néhány órán át érezni az ecet szagát.

* A csempéről a matrica maradványát is ecetes ruhával dörzsölöm le.

* A székek szövét huzatát, és a szőnyeget időnként enyhén ecetes vízzel átkéfelem, porszívózás után, ettől visszanyerik friss színüket.

* Ha a gyerekek összeragasztózzák a bútorokat, ecetes ruhával próbálkozom, de ha nem sikerül, viszont a bútor színezése megengedi, akkor körömlakk lemosóval kísérletezem, de ezt először kicsi felületen próbálom ki.

* Szerintem az ablak akkor a legtisztább, ha az utolsó lemosó vízbe ecetet tesz, s ezután lassabban is piszkolódik.

* Szaunázás, uszoda után a lábmosóvízbe öntök egy pohárnyi tíz százalékos ecetet, így elkerülhetjük a gombásodást. Utána nagyon gondosan töröljük szárazra lábunkat és az ujjak között.

Hegedűművész a jégen

(A kárpátaljai Edvin Marton, azaz Csűry Lajos karrierje)

A klasszikus crossover műfaj nagymenője, Edvin Marton olimpiatörténetet írt: három műkorcsolyázó is az általa szerzett feldolgozászenére adta elő győztes kűrjét 2006-ban Torinóban.

Jevgenyij Pljuscenko az Edvin Marton-féle Keresztapa-feldolgozásra táncolva nyerte el az aranyat férfi műkorcsolya kategóriában és a párosban győzedelmeskedő oroszok (Tatjana Totmjanina és Makszim Marinyin) is a Marton által feldolgozott Rómeó és Júliára korcsolyáztak.

Edvin Marton budapesti otthonából nézte a műkorcsolyázókat és nagyon örült, hogy ilyen sikerhez adhatta a nevét – nyilatkozta a Velvetnek. Azt is elmondta, hogy harminc különféle változatban írta át a páros számára a Rómeó és Juliát, így tehát volt miből válogatniuk az oroszoknak. „A Keresztapa-imidzset én ajánlottam Pljuscenkónak, együtt dolgoztuk ki a zenét, amikor itt volt Magyarországon, hogy minden mozzulat tökéletesen passzoljon a muzsikához.”

A műkorcsolya-zárógálán aztán Edvin Marton a Rómeó és Júlia saját feldolgozását élőben adta elő. Emellett különszámmal készültek Pljuscenkóval a Toscaból.

Marton negymillió dollár értékű, 1698-ban készült Stradivarijával lépett fel, amely nem az övé, hanem egy svájci bank tulajdonát képezi és külön testőrök vigyáznak rá.

A világ legtehetségesebb hegedűművészenek tartott Edvin Marton 1976-ban született Kárpátalján. Valódi neve Csűry Lajos. Magyar zenészcsalád sarja. Édesapja a tiszaiújfalvi zeneiskola hegedűtanára, édesanyja pedig szintén hegedűművész, így elkerülhetetlen volt számára a zenei pálya és az ezzel járó rengeteg gyakorlás. „Ahogy megszülettem, megpecsételődött a sorsom.” Ezzel a mondattal jó néhány interjút kezdett már Edvin Marton, legalábbis eszerint él gyerekkora óta.

Állítólag sokszor próbálkozott agyafúrttrükkökkel elmismásolni a hegedűt, például magánoszalagra vette fel játékát, s amíg a szülők a másik szobában hallgatták fiuk szorgalmas gyakorlását, ő addig kiszökött a szabadba, hogy barátaival rúghassa a labdát.

Mesterkörökben már kilencéves korában híre ment hallatlan tehetségének és tehetségöszöndíjat kapott moszkvai Csajkovszkij Központi Zeneiskolába. Zene-művészeti diplomát a Liszt Ferenc Zeneakadémia hegedűszakán és ezzel párhuzamosan a New York-i és a bécsi Zeneakadémián szerzett, amelynek kivitelezése szinte lehetetlennek tűnik, de ő ezt is megoldotta.

Fiatalon kezdett el turnézni, számos híres zenekarral lépett fel. Mivel hamar ráértett, hogy a nemzetközi fesztiválokon eleinte megjelenő Lajos Csűry név megfelelő egy komolyzenei karrier indításához, de a dinamikus crossover műfajhoz már nem, nevet változtatott. Így lett előbb Lajos Edvin Csűry, majd Edvin Marton.

Bejárta a világot, mintegy 45 országban lépett fel. Tehetségét számos díjjal jutalmazták. Szereti a klasszikusokat, játszott dzsesszt is, de sokáig nem találta igazi önmagát a zenei világban, így a számítógép, az internet, a digitalizáció fejlődését kihasználva egyedi zenét komponált. Hallani akarta, hogyan illenek össze a húrok lágy hangjai a számítógépes ritmusokkal. Összekapcsolta a klasszikus zene gyönyörű dallamait a modern beattal, elektronikus eszközökkel és hangszerekkel. Rengeteg próbálkozás, munka után végre megtalálta saját zenei stílusát, amely a klasszikus zenei elemeket ötvözi a popzenével.

Jelenleg Budapesten lakik, magyar állampolgár. „Van lakásom külföldön is, de itthon van a stúdióm, itt a családom, hát hova máshova költözhetnék?” – nyilatkozta a Velvetnek.

(A Brassói Lapok nyomán)

Salamon Béla

(1885–1965)

Salamon Béla színész, kabaréigazgató, érdemes művész Beregrákoson született 1885. március 4-én. Apja a falu szatócsboltját vezette. Iskoláit Beregrákosban végezte. Pestre került, ahol pályafutását műkedvelőként kezdte – autodidakta volt, színtanulmányokat nem végzett. 1914-től a Royal Orfeumban, az akkori sörkabarében lépett fel, majd Nagy Endre kabaréjában érte el kezdeti sikereit. Főleg félszeg, ügyefogyott, de ravaszdí kópék figuráival nevetette meg a közönséget. 1923-tól társigazgatója az Intim Kabarénak, később a Terézkörúti Színpadnak. A nagy színpadokon is próbálkozott Molnár Ferenc „Doktorúr” című darabjában Puzsér szerepében, de igazi sikereit a rövid jelenetek és egyfelvonások hozták meg. Erre főleg a felszabadulás után a Vidám Színpadon kapott lehetőséget. Játszott a főváros szinte valamennyi kabarészínpadán. 1951-től, a Vidám Színpad megalakulásától nyugdíjba vonulásáig a színház tagja volt.

Úgy hírlgett, ha a színpadon csak megjelent, meg sem kellett szólalnia és máris kitört az önfelédet nevetés.

Szöke Szakáll Vonósnegyes című művének bombasztikus sikere végigkísérte egész színészi életét. E bohózatban arra kéri, hogy játsszon valamit a hegedűn. Mentegetőzve azt mondta: „Én nem vagyok egy Jehudi Menuhin!” Majd a betűket variálva többször elmondta ezt a nevet, ami igen komikusan hangzott. „A motoros” című bohózatból szállóigévé lett, hogy „Lepsénynél még megvolt!”

Salamon jól beszélt németül, de nem tökéletesen. Bécsbe egy filmbeli szereplésre kérték fel. Hogy nyelvtudását tökéletesítse, lehetővé tették számára, hogy 3 hónapot élhessen Bécsben, de egy szót sem szólhatott magyarul. Egy idő után nagyon unatkozott, gondolta elmegy valahová. Így került a Friedrichplatz nevű orfeumba, ahol a műsor keretén belül egy híres karikaturista pár perc alatt lerajzolta az önként jelentkezőket. Már a negyedik-ötödik embert is lerajzolta, amikor ő felállt

és elindult a sorok között, kacsázó, imbolygó léptekkel, mindenkihez hozzábillenve, bocsánatkérően, ügyetlenül, de a színpad előtt megtorpant, visszafordult és elindult a helyére. Ekkorra a közönség már majd megszakadt a nevetéstől, mikor is a karikaturista utánalépett és felvitte a színpadra. Megfontoltan, több pózt is kipróbálva, nyakkendő-igazítás, fésülködés után mélabústekintettel ült modellet. A közönség tombolt. A karikaturista partneri ajánlatot tett magas gázsi fejében. Megjegyezte, hogy életében még soha nem volt ilyen sikere, mint Salamon Bélával. Végül Salamon leplezte magát, hogy ki ő és az ajánlatot visszautasította.

Híres mondása volt többek között: „Ha én egyszer kinyitom a számat, ha én egyszer elkezdek beszélni”. A hálás közönséget mindig „aranyoskáimnak” szólította. Imádott élni, jókat enni, nevetni, és kedvelte a társaságot. Szerette a családját, környezetét, de hivatása volt a legfontosabb. Már betegeskedett, de még mindig játszott. Kedves iróniával beszélt egyre romló egészségi állapotáról. Észrevette, hogy télikabátja elég ütött-kopott. Ekkor már közel volt a nyolcvanadik évéhez, és azon morfondírozott, hogyan kellene újat csináltatni. Ekkortájt kisebb panaszaival elment a háziorvosához. A vizsgálatot követően megkérdezte orvosát, hogy mondja meg őszintén, érdemes-e még egy új kabátot varratnia? Az orvos pillanatnyi gondolkodás után így válaszolt: „Nézd, Béla, csináltass, de ne túl drága anyagból!”

Egy nappal a halála előtt Fehér István, az akkori igazgatója meglátogatta. Salamon Béla a következőket mondta: „Mondd meg a kollégáknak, ne sajnáljanak, mert nagyon szép és teljes művészi életem volt. Szerettem a közönséget, és őt is engem! A pályámnak éltem, ez volt az örömöm, és egyben a kenyerem!”

Kezet fogtak, elköszöntek. Ezután a fal felé fordult. Másnap, 1965. június 15-én, Budapesten 80 éves korában meghalt a kabaré nagy mestere.

HARSÁNYI FERENC

Festői életút

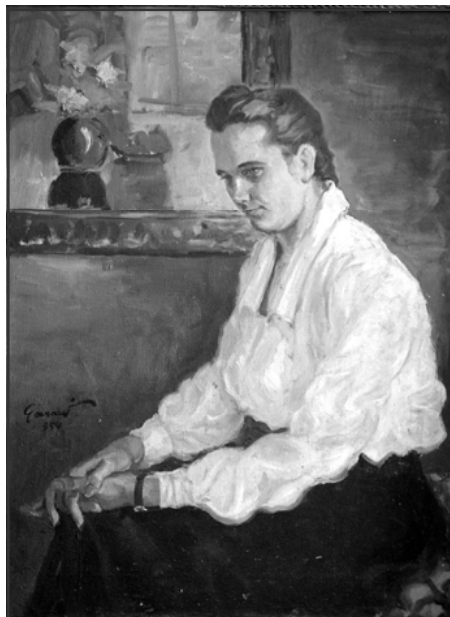
Beszélgetés Garanyi József festőművésszel

A közelmúltban ünnepelte 85. születésnapját Garanyi József festőművész. Ebből az alkalomból el-látogattunk hozzá, és elbeszélget-tünk vele életéről, munkásságáról.

A festőművész az egyik legidősebb tagja az Ukrajnai Képzőművészeti Szö-vetségnek. Egykor portréfestőként ke-rült be az alkotók soraiba. A Szövetség tagja csak az lehetett, aki legalább két kiállításon mutatta be munkáit. Első íz-

ményeként három évig tagjelölt volt. 1961-től tagja a művészeti szövetségnek. Amikor felvették, mindössze 12-en vol-tak. Nem véletlen, hogy bemutatkozás-kor a portrét választotta, mivel mind a mai napig ez a legkedvesebb témája. De mint elmondta, a portré jellemzője, hogy az emberek körében nem túl népszerű és kevesen értékelik.

Feleségem, Jolika

Munkássága során valamennyi fes-tészeti eljárást alkalmazta — az akvarellt a guázst, az olajfestést — a legkülönbö-zőbb témában (csendélet, portré, tájkép, zsánerkép, akt). Megromlott egészségi

Csendélet virágokkal

ben Moszkvában állították ki a képeit. Egyik festményét kiválasztották és leve-lezőlap formájában sokszorosították. Akkor nyílt lehetősége arra, hogy beke-rüljön a művészek közösségébe. Először portrét küldött elbírálásra, aminek ered-

A félkész festmény

A Beregszászi Borgyár

állapota miatt már huszonhárom éve nem hagyta el az otthonát, ugyanakkor a mai napig fest. Mostanában már csak egy óra hosszat tud dolgozni, mert megromlott a látása. Jelenleg elsősorban pasztellképeket alkot, túlnyomórészt csendéletet. Időnként tájképeket is fest, mégpedig úgy, hogy régi vázlatokat vesz elő, olyan képeket, amelyeket korábban elfoglalt-

Az Uklini-hágó

sága miatt nem fejezett be. Módunkban állt látni egy félkész festményt, amelyet még 1958-ban kezdett el. Az említett kép egy lemergi parkrészletet ábrázol.

A művész festményein az évszakok közül legkevesebbszer a tavaszt ábrázol-ta. Ennek egyik oka az volt, hogy a Szovjetunió fennállása alatt, kötelezően politikai plakátokat festettek, és főleg a tavaszi időszakban. Még februárban

(Folytatás a 40. oldalon.)

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

ELISMERÉSEK

* **Pákh Imre**, a kárpátaljai származású, Amerikában élő műgyűjtő átvethette a Magyar Köztársaság Tiszti Keresztjét, amelyet a Magyar Kormány előterjesztésére Sólyom László köztársasági elnök adományozott önzetlen nagylelkűségének elismeréseként. Mint emlékeztető, **Pákh Imre** bemutatásra hozta Magyarországra a tulajdonában lévő Munkácsi-képeket.

FEBRUÁR

* Immár harmadik alkalommal adott otthont a Péterfalvai Református Líceum a Kazinczy Ferencről elnevezett szépkiejtési versenynek. 18 diák vett részt a vetélkedőn 2 kategóriában.

* "Civil szervezetek lehetőségei az EU-ban" címmel került sor arra a konferenciára, amelynek keretében magyarországi szakemberek tartottak előadást vidékünk civil szervezetei képviselőinek, akikhez mélyebb betekintést nyerhettek többek között a pályázás útvesztőibe. A találkozózt a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztályának (vezetője Nagy Béla) üléstermében tartották. A jelenlevőket **Erdős Judit**, a Nyíregyházi Szociális Szolgáltatók Egyesületének szociálpolitikai szakértője, valamint **Csengeri János**, az Ungvári Főkonzulátus Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodájának vezetője köszöntötte. A találkozón részt vett **Bodnár Pál**, az Ukrán Kisebbségi Önkormányzat elnöke, a konferencia egyik fő szervezője is. **Erdős Judit** előadásában több témát is érintett: így például szólt a közösségi szociálpolitikáról, a nők és férfiak esélyegyenlőségéről, foglalkoztatáspolitikáról, a szociális gazdaságról, a társadalmi kirekesztődés elleni fellépésről, a munkahelyi biztonságról és az egészségvédelemről. **Takács Péter**, a Zempléni Fejlesztési Társas Alapítvány munkatársa a foglalkoztatás és településfejlesztés filozófiájáról beszélt, illetve a pályázatok lehetőségeiről, feltételeiről tartott előadást. Mint mondta, szervezetük mindent megtesz annak érdekében, hogy segítse a pályázni vágyókat.

* Csetfalván a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ és a MÉKK szervezésében véget ért a több hónapos falusi turizmus tanfolyam, mintegy harmincan jutottak falusi vendéglátó szakbizonyítványhoz.

MÁRCIUS

* Az RTL TV képviseletében **Dörmer Csaba** rendező kereste fel a MÉKK székházát, dokumentumfilmet készített az 56-os

események kárpátaljai kortánuival, köztük **Lusztig Károly** íróval, **Barzsó Tibor** olvasószerkesztővel és **Dupka Györggyel**, a téma ismert kutatójával.

* A Beregszászi Borvidék Egyesület és a Beregszászi Szent Vencel Borrend közös szervezésében immár hatodik alkalommal került megrendezésre a Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál. A nagyszabású rendezvényre sok vendég érkezett, hogy együtt ünnepeljen a beregvidékiekkel. A Vérke-parti városban köszönthették többek között **Lukács Józsefet**, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Mezőgazdasági Szakigazgatási Főosztályának osztályvezetőjét, **Csengeri Jánost**, a Beregszászi Ügyfélszolgálati Iroda vezető konzulját, **Viczián Tamást**, az Ungvári Főkonzulátus konzulját, valamint az Ausztriából érkezett vendégeket. Az esemény apropóján a Makosjánosiban található Beregvidéki Borházban "Szőlészet és borászat" címmel fotókiállításra került sor. Az ünnepelők megkoszorúzták **dr. Linner Bertalan** neves beregszászi szőlőnemesítő és borász mellszobrát.

* Az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség elnöksége nyilatkozatban tiltakozott a kárpátaljai magyarok ezreit hátrányosan érintő új vízumkiadási rend bevezetése miatt.

* Az Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda (UMTI) és a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás Európai Integrációs, Külgazdasági Kapcsolatok és Turisztikai Főosztályának közös szervezésében került sor "Az ukrániai intézmények felkészítése EU-források fogadására" elnevezésű nemzetközi konferenciára, amelynek helyszíne az ungvári Barátság Szálló konferenciaterme volt. A résztvevők ezúttal nem csupán Kárpátaljáról és a szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg

megyéből érkeztek, hanem Ivano-Frankivszkából, Lembergől, Odesszából, Magyarország távolabbi megyéiből és Szlovákiából is.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében Munkácson ünnepélyesen felavatták Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc szobrát. **Matl Péter** szobrászművész alkotása hármasszimbólum: I. Rákóczi Ferenc kardja a múlt dicsőségét, Zrínyi Ilona hős vővédő a jelen küzdelmeit, II. Rákóczi Ferenc ifjúkori alakja a jövő forradalmát jelképezi.

* Páratlan élményben lehetett része mindazoknak, akik ott voltak az "Öt koncert – öt ország – egy nemzet" jótékonysági koncertsorozat utolsó, beregszászi előadásán a helyi művelődési házban, ahol a nyíregyházi Dongó együttes, a kárpátaljai származású **Pál István** és zenekara, valamint a Vujicsics-Söndörgő együttes teremtett felejthetetlen hangulatot.

* Aközel múltban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom termében *Területünk római katolikus egyháztörténete a 20. században* címmel **Bohán Béla** beregszászi római katolikus plébános tartott előadást, amelynek keretében az I. világháborútól a 80-as évekig eltelte eseményeket ismertette.

* Megrendezték a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola III. Tudományos Diákköri Konferenciáját. A szimpózium, amelyet a hagyományoknak megfelelően idén is a főiskola hallgatói önkormányzata szervezett a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma támogatásával, minden vonatkozásban megfelelt azoknak az elvárásoknak, amelyeket a tudományos utánpótlás-nevelés hatékony fórumaival szemben támasztanak napjainkban.

* A Dorcas Kárpátalja Jótékonysági Alapítvány és a Terra Dei Alapítvány szervezésében állattenyésztési szaktanácsadásra került sor az ungvári járási Szűrtében, a Dorcas Kárpátalja vendégházában. Mint Batori József, a rendezvény társszervezője, a Dorcas kárpátaljai projektmenedzsere elmondta, a Dorcas Terra Dei alapítójaként fontosnak tartja, hogy megfelelő szakismeretekkel lássák el a kárpátaljai magyar gazdálkodókat, ezért terveik között szerepel a Beregszászi és a Nagyszőlősi járásban már működő Terra Dei szaktanácsadói há-

lózat kiterjesztése Ungvárra is.

* A gyermekvédelem és árvagondozás témakörében Románia, Magyarország, Szlovákia és Ukrajna szakemberei tanácskoztak az interregionális együttműködés lehetőségeiről Nagyszőlősen. A rendezvényt az EuroClip-Eurokapocs Közalapítvány támogatta.

* Idén harmadik alkalommal örvendeztette meg közönségét a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. A társulat ezúttal is nagy sikert aratott. *A Három nővér* tavaly őszi bemutatója után újabb orosz szerző művét vitték színpadra: Nyikolaj Nyekraszov magyarul kevésbé ismert, az *Unalmas őszi este* című egyfelvonásosát.

* Nagyszabású könyvbemutatóra került sor a Rákóczi Napok keretében a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárának olvasótermében. A főiskola gondozásában az idei tanévben megjelent, **dr. Csernicskó István** főiskolai rektorhelyettes és a szerzők által bemutatott 28 kiadvány között egyaránt találhatunk főiskolai jegyzetet, előadás-gyűjteményt, illetve tudományos-módszertani kiadványt.

* A magyar népi éneklés ünnepeként zajlott a hagyományos "Átal mennék én a Tiszán..." elnevezésű népzenei vetélkedő Tiszapéterfalván Bartók Béla születésnapján. A neves zenetudós ma is élő rokonai – **Vásárhelyi Gábor** és **Virághalmi Ágnes** – szívélyes üdvözlőket küldtek a rendezvény résztvevőinek, amelyet **Németh István** népzene-kutató tolmácsolt. A népdalénekesek megmérettetését idén is a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a Tiszapéterfalvai Művészeti Iskola szervezte.

* A *Gaudeamus igitur* diákhimnusszal vette kezdetét a felsőoktatási intézmények énekkarai számára hirdetett nemzetközi kórustalálkozó a beregszászi református templomban. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola szervezésében tavaly debütáló, most második-ban megrendezett találkozón öt énekkar kétszáznál több énekes vett részt. A rendezvényt a Kulturális Örökség Minisztériuma, valamint a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány támogatta.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

ÁPRILIS

* „A magyar nyelv és irodalom új tantervek és tankönyvek alapján való oktatásának sajátosságai a 12 éves képzésben” címmel rendeztek kétnapos országos tudományos-módszertani konferenciát Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A konferencia rangját jelzi, hogy a házigazda Rákóczi-főiskola mellett szervezői között találjuk Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumát, a Kárpátaljai Megyei Közigazgatási Hivatal Oktatási és Tudományos Főosztályát, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetséget, valamint a Kárpátaljai Megyei Pedagógus-továbbképző Intézetet. A tanácskozáson jelen voltak továbbá a csernivi Bukrek Kiadó és a lemergi Szvit Kiadó ungvári fiókintézetének képviselői is, akik a kisebbségi iskolák számára készítenek tankönyveket.

* A MÉKK szervezésében a kárpátaljai magyar költemények versmondó versenyére került sor a költészet napja alkalmából az Ungvári Dayka Gábor Középiskolában. A délutáni órákban az Ungvári Művészeti Iskolában a költészet napi rendezvényt **Dupka György**, a MÉKK elnöke nyitott meg, ünnepi beszédet mondott **Horváth Sándor** költő. **Barzsó Tibor** olvasószerkesztő bemutatta az Együtt idei első számát. **Kudla György** szerkesztő és **Petróci Ivan** műfordító verseket olvasott fel az ukránul és magyarul az Intermix Kiadó által kiadott két nyelvű **József Attila**-gyűjteményből. Ezt követően a Credo versénekklő együttes adott nagy sikerű koncertet, illetve mutatták be a közönségnek Varga Katalin és a kisgejőci Gyöngykalásis együttes legújabb CD-jét, amelyek megzenésített verseket tartalmaznak.

* A költészet napja alkalmából sor került Bányában a hagyományos költészet napi szavalóversenyre a KMPSZ szervezésében.

* Tojásfestő és locsolkodóversmondó versenyre először került sor az ungvári Dayka Gábor Középiskolában a MÉKK szervezésében, amelyet **Rezes Katalin** tanárnő, **Árpa Péter** igazgató és **Kovács Gábor**, a MÉKK könyvtárosa vezényelt le.

* A Rákóczi-főiskola költészet napi rendezvénysorozatá-

nak keretében bemutatkozott az *Együtt* című folyóirat. A döntően a főiskola diákjaiból verbuválódott közönségnek a főszerkesztő **Nagy Zoltán Mihály**, a szerkesztőbizottság elnöke, **Vári Fábian László**, illetve a szerkesztőbizottság egyik tagja, **Penckőfer János** költő, író és irodalomtörténész mutatta be a kiadványt.

* Koalíciós megállapodást kötött a Kárpátaljai Megyei Tanácsba bejutott öt párt: a Mi Ukrajnánk Blokk, a KMKSZ-UMP, a Júlia Timosenko Blokk, az Ukrajnai Magyar Demokrata Párt és az Ukrajnai Szocialista Párt.

* Megtartotta alakuló ülését az új összetételű megyei tanács. A 90 fős testület élére a Mi Ukrajnánk Blokk jelöltjét, Mihajlo Kicskovszkijt választották, míg a két alelnök a jövőben **Brenzovics László** (KMKSZ-UMP) és Mihajlo Martin (BJUT) lesz. Így a megyei tanács képviselője lett a KMKSZ-KMP részéről **Kovács Miklós**, **Brenzovics László**, **Milován Sándor**, **Orosz Ildikó**, **Gulácsi Géza**, az UMDSZ-UMDP részéről **Kőszeghy Elemér**, **Dupka György**, **Péter Csaba** és **Medvigy István**. **Közülük Orosz Ildikó és Kőszeghy Elemér** a megyei tanács elnökségébe is bekerültek, mint szakbizottsági elnökök.

* Sor került a Beregszászi Városi Tanács alakuló ülésére, amelyen letette a hivatali esküt **Gajdos István**, a Vörke-parti város új polgármestere.

* **Csizmár Bélát** választotta elnökévé alakuló ülésén a Beregszászi Járási Tanács. A két alelnöki tisztségre **Braun Béla** és **Petruska István** kapott megbízást.

* Az „Elindultam szép hazámból...” címmel meghirdetett Kárpát-medencei ifjúsági zenei játéksorozat kárpátaljai elődöntőjét tartották április 22-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola dísztermében. A selejtezők 11 helyszínen zajlottak, amelyet négy elődöntő követett Magyarországon, Erdélyben, Felvidéken és Kárpátalján.

* A tavaly első ízben Balazsérón megrendezett református leánykonferencia sikerétől vezéreltetve a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) a balazséri Bétel központban ismét konferenciát szervezett.

MÁJUS

* Técsőn május első vasárnapja hagyományosan az édesanyák méltatásának, a muzsika ünneplésének jegyében zajlik. A helyi Arany Ósz Művelődési Egylet kezdeményezésére már 2000-ben körutalálkozóra került itt sor, amely később nemzetközivé nőtte ki magát.

* Ez év március 7-én Budapesten megalakult az '56-os Világtalálkozó szervezőbizottsága. A nyugati régió koordinátora **Szarvas József**, az Európai Magyar Szabadságharcos Szövetség elnöke. A magyarországi és az elcsatolt területek koordinátora **Yerecyan Ara**, néhai **Pongrácz Gergely** megbízott főtanácsadója, az 1993-as Világtalálkozó főszervezője. Az '56-os Világtalálkozó szervezői és támogatói névsorában 53 kiváló személyiség szerepel, köztük van Kárpátaljáról **Dupka György** író, az UMDSZ alelnöke, az Anyanyelvi Konferencia elnökségi tagja, aki a szabadságharc kárpátaljai hatásainak ismert kutatója.

* Az ismert és elismert magyar zeneszerző, Bartók Béla születésének 125. évfordulója alkalmából rég várt eseményre került sor az Ungvári Filharmóniában. A klasszikus zene kedvelői Kárpátalján először hallhatták élőben játszani a budapesti Bartók Vonósnégyes világhírű muzsikusait: **Komlós Pétert** (I. hegedű), **Hargitai Gézát** (II. hegedű), **Németh Gézát** (brácsa) és **Mező Lászlót** (gordonka).

* Az EU házhoz jön Lembergben is. A Szülőföld Program keretében zajló rendezvénysorozat újabb állomásának helyszíne a szomszédos megye székvárosa egyik patinás múzeumának díszterme volt. Hágóntúli – kijevi, ivano-frankivszki, hmelnicki stb. – magyarok ismerkedhettek meg az Európai Unióval kapcsolatos tudnivalókkal, a vállalkozási lehetőségekkel.

* Híd a magyar–magyar kapcsolatokban. Így jellemezték a nagydobronyi Stingben megrendezett I. Kárpátaljai Magyar E-centertelenet Fórum résztvevői azt az idén tavasszal bein-

dult programot, amelynek keretében Internet-kapcsolathoz jutnak vidékünk magyar lakta településeinek közintézményei. A tanácskozássra nagy számban érkeztek megyénk szinte minden régiójából. Ahogy **Dupka György**, az UMDSZ alelnöke, a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulása (KHÖT) felelős titkára megnyitójában elmondta, e projekt keretében alig másfél hónap alatt 46 WLAN állomásvégpontot alakítottak ki az Ungvári, a Beregszászi és a Munkácsi járások polgármesteri hivatalaiban, tanintézményeiben. **Kőszeghy Elemér** az operatív kapcsolattartás jelentőségét hangsúlyozta. Az UMDSZ alelnöke, a Szülőföld Alap Tanácsának tagja a mobiltelefon elterjedését hozta fel példának, ami manapság már nem státuszszimbólum, az internetezéssel is hasonló a helyzet. **Szentgyörgyi Lajos** igazi sikertörténetnek értékelte a Kárpátaljai Magyar E-centertelenet Programot. AHTMH elnöki főtanácsosa szerint a siker titka a tanulni akarásban, valamint a technikai feltételek megteremtésében rejlik. Az internet hozzáférés jelentőségéről szólva úgy fogalmazott, hogy az információs világsztráda hidat képez a magyar–magyar kapcsolatokban, legyőzve minden természeti akadályt.

Dupka György elmondta: az UMDSZ és KHÖT szorgalmazza, hogy az ukrainai magyarság mihamarabb felzárkózzon az információs társadalomhoz. Ennek érdekében – az anyaország támogatásának köszönhetően – 11 szélessávú internetes felszerelést kaptak a magyarságintézmények hágón innen és túl, beindult az e-Magyar pontok hálózatának kiépítése, amely megyénk magyar lakta települései közintézményeit kapcsolta volna rá a világhálóra. **Ráti József** és csapata ehhez kidolgozta egy WLAN-rendszer megvalósíthatósági tervét, melyet támogatott a Szülőföld Alap. Egyfajta Internet-forradalom zajlik manapság nálunk – fogalmazott Dupka György.

Köszöntő

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége szeretettel köszönti

SZALAI BORBÁLA

Ungváron élő költőt, az Ukrajnai Írószövetség tagját 80. születésnapja alkalmából és további sikereket kíván az alkotónak.

Festői életút

Beszélgetés Garanyi József festőművésszel

Őszi táj házzal

(Folytatás a 37. oldalról)

hozzaékezték és májusig — a május elsejei ünnepre — festették a lózungokat. Így tavasszal nem volt ideje a maga örömeire festegetni. Ezért van az, hogy a legtöbb tájképén a telet örököltette meg.

Garanyi József számos elismerésben részesült. 1997-ben Beregszász képviselőtestülete Pro urbe-díjjal tüntette ki. Magyarországon is megkapta a Pro urbe-díjat 1996-ban Soroksár és Pesterzsébet várostól. Szívesen em-

Folyó a Kárpátokban

lékszik vissza arra, hogy volt egy kiállítás Pesten, ahol a vajdasági művészek munkáival közösen az ő festményeit is bemutatták. A kiállítás anyagát azokból a képekből válogatták össze, amelyeket korábban az osztálytársainak ajándékozott. Alkotásai elju-

Téli táj a Kárpátokban

tottak a világ minden tájára. A közelmúltban is volt kiállítása Kisvárdán, Nagykállón, Nyíregyházán, Mátészalkán.

Aki kíváncsi Garanyi József festőművész képeire, látogasson el a Beregvidéki Múzeumba: ott látható ugyanis az a 33 kép, amelyet a városnak adományozott.

– Minden fiatalnak ajánlom, hogy nézze meg a kiállítást, mert azért adományoztam képeimet a városnak, hogy azok, akikben van érzék a festészet iránt, a képek által ihletet és útmutatást kapjanak – mondta.

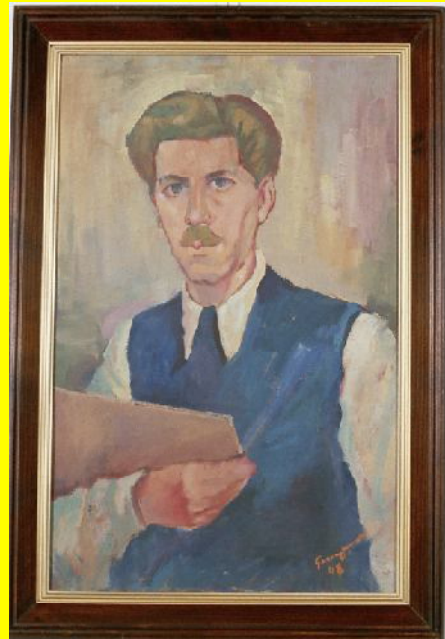
A Duna csónakokkal

A jelenkor fiatal festőinek azt tanácsolja, hogy dolgozzanak sokat. Nem képeket kell festeni, mondja, hanem tanulmányokat. Arra kéri őket, hogy ne elsősorban nyereségvágyból kezdjenek festeni. Volt egy érdekes

Pünkösdi rózsák

esete. Egy alkalommal felkereste egy fiatal festő, aki megmutatta a mesternek egyik alkotását: egy rajzot egy fáról. Amikor Garanyi József megkérdezte látogatójától, tudja-e, milyen fát festett meg, a fiatalember csodálkozva rázta meg a fejét. Márpedig az alkotóművésznek jól kell ismernie

Önarckép

művészete tárgyát, különben nem tud abba lelket lehelni...

Büszkék lehetünk arra, hogy városunknak ilyen neves, világszerte elismert

Ház magas fával

művésze van, aki hajlott kora és megromlott egészségi állapota ellenére is öregbíti alkotásaival Beregszász jó hírét.

MOLNÁR BERTALAN
A szerző felvételei

A Vérke